

WeCitizens

เสียงลำปาง

ลำปาง

เมืองแห่ง

การเรียนรู้

จากชาวมุสลิมที่ซิดดิก
และกษัตริย์ธรรม

ALNUR
مطبخ

เพื่อให้มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีอยู่เพียงหนึ่งเดียวยังคงอยู่กับมวลมนุษยชาติต่อไป จึงเกิด 'คณะกรรมการมรดกโลก' ขึ้น ทำหน้าที่คัดเลือกและสนับสนุนงบประมาณในการอนุรักษ์แหล่งวัฒนธรรมและธรรมชาติที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้ว, ดังนั้นการมีอยู่ของภาพเขียนสีสมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์บนประตุมหาในเขตเทือกเขาผีปันน้ำจังหวัดลำปาง ถึงแม้จะยังไม่เข้าเกณฑ์การเป็นมรดกโลกในระดับสากล แต่ก็ถือว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าของคนลำปาง ที่ต้องช่วยกันรักษาไว้ให้คงอยู่ในฐานะเจ้าของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ และในโอกาสเดียวกันก็ทำหน้าที่ปกป้องให้เป็นแหล่งเรียนรู้แทนคนทั้งชาติไปด้วย

สำหรับงานภาพเขียนสีตามผนังถ้ำอาจมีพบได้หลายแห่งในโลก แต่สำหรับในประเทศไทยมีอยู่เพียงไม่กี่แห่ง, ฉะนั้น ความสำคัญของภาพเขียนสีสมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์บนประตุมหาในเขตเทือกเขาผีปันน้ำของจังหวัดลำปาง จึงมีความสำคัญในฐานะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งหากถูกลบเลือนก็จะสูญหายไปจากโลกตลอดกาล กองบรรณาธิการจึงขออนุญาตชวนทุกท่านมาอ่านการตีความของวงล้อลักษณะนี้ ทรงศิริ ในเว็บไซต์มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์ ที่ชี้ชวนให้เห็นประเด็นต่างๆ อย่างน่าสนใจ คลิ๊กไปที่ลิงก์ : <https://lek-prapai.org/home/view.php?id=779>

ลำปาง

ภาพถ่ายอากาศหอณาพิทา พ.ศ. 2510 โดย อนันต์ กิตติธรรมา

ท่องเที่ยว
ในประวัติศาสตร์
1,300 ปี
8 พื้นที่
แห่งการเรียนรู้
ใน 4 ยุคสมัย
ของเมืองลำปาง

กฤษกร อาลิมาภักดิ์ เขลาจันทร เมืองละคร นครลำปาง ฯลฯ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งจากทั้งหมด 11 ชื่อที่ผู้คนในยุคต่างๆ เคยใช้เรียกเมืองที่ปัจจุบันรู้จักกันดีในนาม 'จังหวัดลำปาง' โดยสาเหตุที่ทำให้เมืองรุ่งรอยไปด้วยชื่อเรียกมากมายขนาดนี้ ก็เพราะเมื่อสืบสาวจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ จะพบว่าเมืองลุ่มแม่น้ำวังแห่งนี้มีอายุเก่าแก่ถึง 1,300 ปี และใช้นอกจากภาพจำถึงรถม้าและชามตราไก่ ด้วยอายุที่ยาวนานอันมาพร้อมกับโบราณสถานที่ยังคงหลงเหลืออยู่ท่ามกลางวิถีของเมืองสมัยใหม่ หลายคนจึงจดจำลำปางในฐานะ

'เมืองประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต' - เมืองที่องค์ความรู้ยังคงแฝงฝังอยู่ตามวัดวาอาราม ถนนหนทางไปจนถึงแนวกำแพงโบราณ และสถานที่อีกมากมาย

WeCitizens ฉบับ(เสียงลำปาง) ขอชวนคุณนั่งรถม้าชมเมืองไปพร้อมกับการย้อนรอยประวัติศาสตร์ 4 ยุคสมัยสำคัญตลอดอายุกว่า 1,300 ปี ของเมืองลำปาง ใน 8 พื้นที่ทั้งเก่าและใหม่ ซึ่งต่างเป็นหลักฐานเด่นชัดว่านอกจากลำปางจะเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต นครหลากชื่อแห่งนี้ยังเต็มไปด้วยพื้นที่แห่งการเรียนรู้ เปี่ยมศักยภาพ ที่หากมาลำปางแล้ว ใครไม่ได้แวะเช็กอินก็เหมือนกับว่ามาไม่ถึง

ยุคที่

สมัยศรีอยุธยา

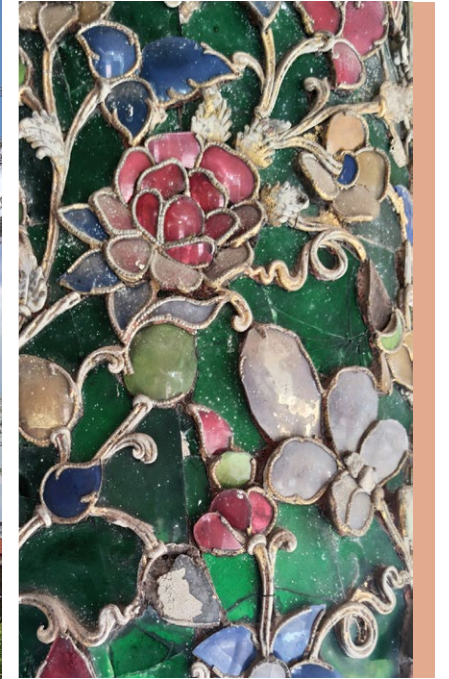
(ราวพุทธศตวรรษที่ 13)

วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

จากเอกสารประวัติศาสตร์อย่างชินกาลมาลีปกรณ์และตำนานมูลศาสนา ระบุว่าเขลางค์นครหรือเมืองลำปางในปัจจุบันได้รับการก่อสร้างขึ้นเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 13 เมื่อครั้งพระนางจามเทวีเคลื่อนทัพจากละโว้มาสร้างเมืองศรีอยุธยา (ลำพูนในปัจจุบัน) ในครานั้นพระนางจามเทวีได้แต่งตั้งให้พระเจ้าอนันตยศ โอรสของพระนางมาสถาปนาพื้นที่ดอนริมแม่น้ำวัง ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองลำพูน นั่นคือจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์เมืองลำปาง

เมืองโบราณลำปางในยุคแรกมีผังเมืองเป็นรูปหอยสังข์แบบเดียวกับเมืองลำพูน โดยมีศูนย์กลางอยู่บริเวณพื้นที่ที่ปัจจุบันคือที่ตั้งของวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม มีประตูม้าซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือเป็นประตูทางเข้าเมือง ทั้งนี้ในปัจจุบันวัดพระแก้วดอนเต้าเป็นวัดสำคัญของเมืองและถือเป็นแลนด์มาร์คหลักบนเส้นทางรถม้าชมเมืองลำปาง โดยวัดแห่งนี้เคยเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกตยาวนานถึง 32 ปี ก่อนถูกอัญเชิญไปเชียงใหม่ เวียงจันทน์ และกรุงเทพฯ อีกทั้งยังมีมณฑปศิลปะพม่าซึ่งสะท้อนให้เห็นมิติอันหลากหลายทางสถาปัตยกรรมของเมืองลำปางได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้วัดแห่งนี้ยังเป็นที่ตั้งของ **พิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา** พื้นที่รวบรวมและจัดแสดงโบราณวัตถุและศาสนวัตถุที่พบได้จากวัดสำคัญๆ หลายแห่งในเมืองลำปาง เรียกได้ว่าถ้าใครสนใจงานพุทธศิลป์โบราณ มาที่พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ ได้ชมครบจบในที่เดียว

ยุคที่ 2

ยุคล้านนา

(พ.ศ. 1845-2325)

วิหารพระเจ้าพันองค์ (วัดปงสนุก)

ยุคสมัยที่ 2 ของเขลางค์นคร เริ่มต้นภายหลังจากที่พระญามังราย แห่งเมืองเชียงใหม่เข้ายึดเมืองลำปางได้สำเร็จและมอบหมายให้ขุนไชยเสนาสร้างเมืองขึ้นมาใหม่ในปี พ.ศ. 1845 โดยมีศูนย์กลางใหม่ อยู่ที่วัดเชียงภูมิ หรือที่รู้จักในชื่อ 'วัดปงสนุก'

สันนิษฐานกันว่าวัดปงสนุกถูกสร้างมาตั้งแต่สมัยเขลางค์นคร ยุคแรก และเป็นสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่ยังคงหลงเหลือมาตั้งแต่สมัยชุมชนรัฐ วัดแห่งนี้เป็นที่ประดิษฐานของวิหารพระเจ้าพันองค์ วิหารที่มีศิลปะผสมผสานระหว่างล้านนา จีน และพม่าและเต็มไปด้วยงานพุทธศิลป์เชิงสัญลักษณ์อันน่าตื่นตา และด้วยความร่วมแรงร่วมใจในการบูรณะและอนุรักษ์วิหารของชาวชุมชนและกลุ่มนักวิชาการ จนสำเร็จ วัดปงสนุกยังได้รับมอบรางวัลการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกจากยูเนสโกในปี 2551 อีกด้วย

ถนนวัฒนธรรม (ชุมชนท่ามะโอ)

อันที่จริงพื้นที่ชุมชนท่ามะโอก็ตั้งอยู่ในอาณาเขตของผังเมืองรูปหอยสังข์ในเขลางค์นครยุคแรกด้วยเช่นกัน กระนั้นโบราณสถานสำคัญๆ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ได้รับการสร้างขึ้นในยุคล้านนา ยุคนี้ อาทิ กู่เจ้าย่าสุตา และซุ้มประตูโบราณอีกหลายแห่ง รวมถึงประตูป่อง อันเป็นที่ตั้งของวัดประตูป่อง วัดสำคัญของชุมชนท่ามะโอ

ด้านหลังของวัดประตูป่องยังเป็นที่ตั้งของถนนวังเหนือ หรือถนนวัฒนธรรม ถนนสายเล็กๆ ที่สวยที่สุดของเมืองสายหนึ่ง โดยในทุกเช้าวันเสาร์และอาทิตย์ ยังมีตลาดนัดสินค้าเกษตรอินทรีย์ We Market เปิดให้ผู้คนได้เลือกซื้อหา จิบกาแฟ และพูดคุยกันท่ามกลางความร่มรื่นของต้นไม้ใหญ่ เป็นภูมิทัศน์ที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตร่วมสมัย ช้อนทัพไปกับแลนด์สเคปดั้งเดิมของเมืองอย่างงดงาม

ยุคที่ 3

ยุคฟื้นฟูเมืองลำปาง

(พ.ศ. 2325-2417)

มิวเซียมลำปาง

ภายหลังจากอาณาจักรล้านนาตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าพระเจ้ากาวิละอาศัยความร่วมมือกับพระเจ้ากรุงธนบุรีขับไล่พม่าออกจากอาณาจักรล้านนาได้สำเร็จ ก่อนมีการกวาดต้อนผู้คนมาสร้างบ้านแปงเมืองใหม่ โดยศูนย์กลางเมืองในยุคนี้ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งของศาลหลักเมือง และอาคารศาลากลางหลังเก่าที่ปัจจุบันได้รับการบูรณะ และเปิดเป็น พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้เมืองลำปาง หรือมิวเซียมลำปาง

มิวเซียมลำปางเป็นศูนย์การเรียนรู้ระดับจังหวัด จัดแสดงนิทรรศการถาวรชุด 'คน-เมือง-ลำปาง' โดยนำเสนอผ่านหัวข้อหลักๆ ว่าด้วยเรื่อง "คน" ที่มีบทบาทสำคัญต่อเมือง หัวข้อที่ 2 ว่าด้วยเรื่องของ "เมือง" ลำปาง นำเสนอประวัติศาสตร์เมืองลำปาง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และสุดท้ายในหัวข้อ "ลำปาง" นำเสนอวิถีชีวิตของชาวลำปาง ในพื้นที่ต่างๆ ทั้ง 13 อำเภอของจังหวัด นิทรรศการจัดแสดงด้วยรูปแบบ interactive ที่ทันสมัย มีลูกเล่นหลากหลาย และเพลิดเพลิน งบประมาณพิพิธภัณฑ์แบบเดิมๆ ไปหมดสิ้น

ยุคที่

**ยุครถไฟ
และรถม้า**
(พ.ศ. 2459-2500)

สถานีรถไฟลำปาง

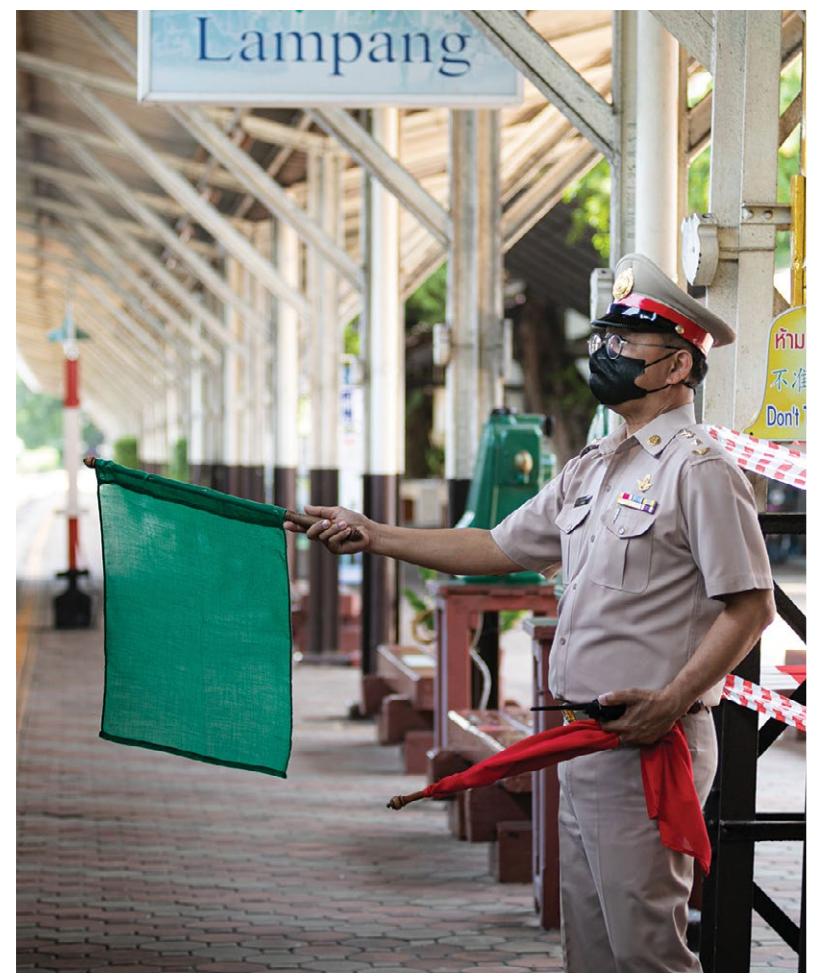
ยุครถไฟและรถม้าซึ่งคาบเกี่ยวกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ซึ่งเป็นยุคที่ทำให้ลำปางเป็นเมืองที่ทันสมัยมากที่สุดในภาคเหนือ เพราะไม่เพียงมีการตัดทางรถไฟมาถึง แต่ก่อนหน้านั้นไม่นาน ลำปางยังเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมค้าไม้สักที่รัฐบาลสยามให้สัมปทานอังกฤษเข้ามาทำไม้ มรดกจากยุคสมัยนี้อยู่ในรูปแบบของอาคารสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นผสมตะวันตกมากมาย ทั้งในย่านกาดกองต้า ชุมชนท่ามะโอ และสบตุ๋ย อันเป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟลำปางแห่งนี้ ออกแบบโดยวิศวกรชาวเยอรมัน สถานีรถไฟเมืองลำปางสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2459 เป็นอาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ทรงปั้นหย่าผสมจั่วซ้อนชั้นคล้ายหลังคาตามสถาปัตยกรรมล้านนา ที่ชั้นล่างมีช่องประตูคานโค้ง (Arch) 4 ช่อง ขนาบด้วยหน้าต่างโค้งสองฝั่ง รูปแบบนีโอคลาสสิกอันเป็นเอกลักษณ์ นี่เป็นอาคารประวัติศาสตร์ที่แคล้วคลาดจากการทิ้งระเบิดในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และตระหง่านเป็นแลนด์มาร์คคู่เมืองมาจนถึงปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านสบตุ๋ย

ย่านสบตุ๋ยเป็นย่านที่เติบโตมาพร้อมกับสถานีรถไฟลำปาง เคยเป็นที่ตั้งของธนาคารแห่งประเทศไทย สถานีโทรทัศน์ และร้านรวงอันทันสมัยในศตวรรษที่แล้ว ปัจจุบันย่านนี้เต็มไปด้วยอาคารเก่าแก่และพื้นที่แห่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจมากมาย ซึ่งซ่อนอยู่ด้วยวิถีชีวิตของผู้คนร่วมสมัย ประหนึ่งพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

ไม่ว่าจะเป็น **บ้านพระยาสุเรนทร์** บ้านสไตล์โคโลเนียลที่สร้างขึ้นในยุคสัมปทานค้าไม้เพื่อให้สำหรับเป็นจวนผู้ว่าราชการจังหวัดลำปางคนแรก ปัจจุบันได้รับการบูรณะเป็นภัตตาคารหรูของเมือง (บ้านพระยาสุเรนทร์ บาย มาดามมูเซอร์) **วัดศรีรองเมือง** วัดพม่าที่สะท้อนความรุ่งเรืองทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมของชาวพม่าที่เข้ามาตั้งรกรากที่ลำปางในยุคสัมปทานค้าไม้ **หอปุมละกอน** ศูนย์การเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองลำปางของเทศบาลนครลำปาง เป็นต้น

นอกจากนี้ ย่านสบตุ๋ยยังเต็มไปด้วยร้านอาหารเก่าแก่เจ้าเด็ดเจ้าดังของคนลำปางแทบนับไม่ถ้วน รวมถึงยังเป็นที่ตั้งของ **กาดแก้วจาว** ตลาดอายุกว่า 100 ปีใกล้สถานีรถไฟ จึงเป็นย่านที่ใครมาแล้วได้ทั้งอิ่มสมองไปพร้อมกับอิ่มท้องอย่างเพลิดเพลิน

ภาคองต่า

จากสท่วย เราไปกันต่อที่ภาคองต่า อีกหนึ่งย่านการค้าเก่าแก่ที่เรียงรายไปด้วยอาคารไม้สีกรุแบบโคโลเนียล อันเป็นมรดกตกทอดมาจากยุคสัมปทานค้าไม้ ภาคองต่าเป็นที่รู้จักในฐานะที่ตั้งของถนนคนเดิน ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดของเมือง ขณะเดียวกันที่นี่ยังเป็นที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้อีกหลายแห่ง

ไม่ว่าจะเป็น *หม่องโซ้ยซัน* อาคารทรงขนมปังขิงที่สร้างขึ้นโดยฝีมือช่างหลวงชาวพม่าเมื่อปี พ.ศ. 2451 ปัจจุบันนอกจากเป็นคาเฟ่แสนชิคแล้ว ยังมีนิทรรศการที่บอกเล่าความเป็นมาของบ้านหลังนี้ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับบ้านเก่าในย่าน *หอศิลป์ลำปาง โดยมูลนิธินิยม ปัทมเสวี* ซึ่งตั้งอยู่ในเรือนไทยโบราณไม้ไกลจากวัดเกาะกลาง เป็นพื้นที่แสดงผลงานศิลปะให้ศิลปินและนักศึกษาศิลปะในลำปาง และ *papacraft คาเฟ่* กึ่งแกลเลอรี่และร้านจำหน่ายงานหัตถศิลป์ร่วมสมัยจากหลากหลายช่างฝีมือรุ่นใหม่ชาวลำปาง โดยทุกวันเสาร์และอาทิตย์ ทีมงาน Papacraft ยังไปเปิดโซนพิเศษ *กองคราฟต์* ภายใต้อาคารคนเดินภาคองต่า ให้ผู้คนที่ได้มาอัปเดตว่าศิลปินรุ่นใหม่ลำปางเขาไปถึงไหนกันแล้วอีกด้วย

ดร.ขวัญภา สุขคร
พิชพร วิชาศรีนิมิต
ณัฐวรรณ สุภาจันทร์สุข
จาตุรงค์ แก้วสามดวง

วลัยรัตน์ วิชาศรีนิมิต ไลน์ส์
นพรัตน์ สุวรรณอัคร์
ประสิทธิ์ ตั้งมหาสถิตกุล
ป้าศรีไล-ลุงพิทักษ์ บำรุงพรไพศาล
พจนารถ พัฒนานุกุล
ศุภณกร ทิมมาศย์

ธัญภา สุวรรณคาม
กฤษดา เขียวสนุก
ภวัต อลงการากรณี
ประจักษ์ ใจรวมกุล
วิมล เจียรรัตนสวัสดิ์
สดศรี ชัตติยวงศ์
สรวิชญ์ หงษ์พาเวียน
สุเมธ เชาว์เสาวภา
ว่าที่ ร.อ. สุพจน์ ใจรวมกุล

ปกรณ์ วันอุดมฤกษ์
คะนอง ฤกษ์หันต์
ภูวดล โภคศาสตร์
สุรเชษฐ์ รอบคอบ
ภัทรเชษฐ ปิตถา
สรลภพ แก้วบุญปิ่น
นารณวสี ชมภูพงษ์
พันเอก สันดุสิต ดีบุคคำ

จากฐานภูมิวัฒนธรรม

สู่แบรนด์

ครึ่ง

ที่ไปไกลกว่างานวิจัย

สนทนากับ ดร.ขวัญภา สุขคร
ว่าด้วยบทบาทของมหาวิทยาลัย
กับการขับเคลื่อนเมืองลำปาง

ดร.ขวัญภา สุขคร ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต บอกเราว่าสาเหตุที่โครงการเมืองแห่งการเรียนรู้ลำปาง ขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็ว ไม่ใช่เพราะลำปางมีพื้นที่แห่งการเรียนรู้ ที่มีศักยภาพเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว หากตัวสถาบันของเธอเองมีส่วนขับเคลื่อน ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการกับเครือข่ายชุมชนมากกว่า 20 ปี ก่อนที่คนส่วนใหญ่จะเข้าใจว่า Learning City คืออะไรเสียอีก

การพัฒนา
เมืองลำปาง
สู่เมืองแห่งการเรียนรู้
จากฐานภูมิทางสังคม
และวัฒนธรรม

“พันธกิจของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง คือ การสกัดองค์ความรู้เพื่อร่วมพัฒนาชุมชนอยู่แล้ว ขณะเดียวกันเราก็มีส่วนร่วมในการทำแผนพัฒนาจังหวัดลำปาง มามากกว่า 10 ปี อย่างไรก็ตาม ปัญหาหนึ่งที่เรพบบ่อยครั้ง ก็คือ แม้หน่วยงานภาครัฐจะมีงบประมาณอยู่พอสมควร แต่กลับไม่สามารถนำไปสนับสนุนชุมชนให้เกิดเครื่องมือ การพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพได้จริงๆ ในทางกลับกัน เครือข่ายภาคประชาสังคมของเมืองก็มีความเข้มแข็งมาก แต่เขาก็เชื่อมต่อกับรัฐไม่ได้ เพราะต่างคนต่างไม่รู้ต้อง ไปเจอกันตรงไหน เป้าหมายหนึ่งที่เรากำลังตั้งใจไว้จากการทำ โครงการเมืองแห่งการเรียนรู้ คือการหาแพลตฟอร์ม กลางเชื่อมสองส่วนนี้เข้าด้วยกัน” ดร.ขวัญภา กล่าว

แพลตฟอร์มที่ ดร.ขวัญภาว่าอยู่ในรูปแบบของ โครงการ ‘การพัฒนาเมืองลำปางสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ จากฐานภูมิทางสังคมและวัฒนธรรม’ ด้วยเชื่อว่า พื้นที่แห่งการเรียนรู้ หากแต่พื้นที่ที่เปิดให้คนทุกเพศ ทุกวัยได้เข้าถึงการเรียนรู้แต่ยังรวมถึงการเรียนรู้การทำงาน ของหน่วยงานต่างๆ เพื่อเชื่อมประสานการทำงานเข้า ด้วยกันเพื่อผลลัพธ์คือ การยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม โครงการของอาจารย์แบ่งออกเป็น 3 โครงการย่อย ใน 2 พื้นที่ที่กลางใจเมืองลำปาง อย่าง สบตุ๋ย และท่ามะโอ ดังนี้

- 1) โครงการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อพัฒนาเมือง แห่งการเรียนรู้จากฐานภูมิทางสังคมวัฒนธรรมโดย กระบวนการมีส่วนร่วม
- 2) โครงการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ย่านสบตุ๋ย
- 3) โครงการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้และกระบวนการสร้าง คุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ทางเศรษฐกิจด้วยเส้นทางทางท่องเที่ยววิถีชีวิตย่าน ท่ามะโอ

WeCitizens สนทนากับ ดร.ขวัญภา ถึงเบื้องหลังการทำงานในโครงการนี้ รวมถึงการต่อยอดที่ไปไกลกว่าขอบเขตของงานวิจัย เมื่อกระบวนการการเรียนรู้ทำให้คนลำปางเข้าใจในตนเอง ผู้การพัฒนาแบรนด์ของเมือง ผ่านทรัพย์สินสมบัติคู่มือเมืองที่หลายคนมองข้ามอย่าง 'ครึ่ง' จะเป็นอย่างไรบ้าง ขอเชิญติดตามกัน

อาจารย์เกริ่นตั้งแต่ต้นว่าจากการทำงานด้วยการใช้งานวิจัยขับเคลื่อนเมือง และพบปัญหาของการไม่เชื่อมโยงกันระหว่างงบประมาณของรัฐกับภาคประชาสังคม
อยากทราบว่าคุณจากเรื่องนี้ มีสิ่งใดน่าหนักใจอีกไหมครับ
จริงๆ มีหลายเรื่องมากค่ะ แต่ปัญหาอื่น ๆ เกือบทั้งหมดล้วนเป็นผลกระทบมาจากความไม่เชื่อมโยงดังที่พอได้เห็นได้ชัดคือเมืองเรานี่ ซึ่งรวมถึงเมืองอื่นๆ ในประเทศเราด้วย มักจะทำงานในรูปแบบเดียวกัน หรือทำอยู่กับหัวข้อหรือ subject เดิมๆ ซ้ำๆ ด้วยวิธีต่างหน่วยงานต่างทำของตัวเองไป

ยกตัวอย่างเช่นการพัฒนาสินค้า OTOP เราจะเห็นถ้าผู้ประกอบการคนไหนได้รางวัล OTOP 5 ดาว เวลาหน่วยงานใดก็ตามอยากส่งเสริม OTOP ก็จะไปสนับสนุนแต่ผู้ประกอบการคนนั้น อาจารย์ไปเช็คข้อมูลมา และพบว่าในลำปางเราเองมีผู้ประกอบการ OTOP นับ 100 ราย โดยมีผู้ที่ได้รับ 5 ดาวไม่ถึง 2% จากนั้นหน่วยงานต่างๆ ก็จะมาพัฒนาผู้ประกอบการรายนี้ โดยที่เหลืออีก 98% ก็แทบไม่ได้รับการสนับสนุนเลย

ส่วนอีกเรื่องคือ การทำงานพัฒนาที่ขึ้นอยู่กับงบประมาณ ซึ่งก็จริงอยู่ว่าจะพัฒนาอะไรก็แล้วแต่ เราจำเป็นต้องใช้งบประมาณ แต่บ่อยครั้งที่เราเห็นว่าหน่วยงานรัฐได้เริ่มโครงการอะไรไว้ ซึ่งหลายโครงการก็ดูจะมีศักยภาพในการต่อยอดได้ แต่พองบประมาณประจำปีนั้นหมด ก็ต้องเลิกไป เหมือนเอางบประมาณมาจุดประกายครั้งเดียว หมดแล้วก็จบเลย

ตรงนี้แหละที่ทำให้เราคิดว่า เมืองไม่ควรรองรับงบประมาณ เราควรกำหนดทิศทางพัฒนาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ และทำเท่าที่จะทำได้ไปก่อน เมื่อจบมาเราก็ใช้ทุนเสริมทิศทางที่เราวางไว้ การพัฒนามันจะไม่สะดุดและต้องมานั่งรองรับงบประมาณใหม่ ซึ่งก็ไม่อาจคาดเดาได้ว่า จะมาเมื่อไหร่

จึงบอถึงกระบวนการการแก้ปัญหาผ่านเครื่องมือที่ชื่อ Learning City?

ไม่เชิงค่ะ จริงๆ Learning City เกิดขึ้นจากอุปสรรคอีกเรื่องคือหลังจากที่เรามีโอกาสร่วมทำแผนพัฒนาจังหวัดมาสิบกว่าปีแล้วเราก็ได้ทำเครือข่ายภาคประชาสังคมและธุรกิจไว้ เช่นสมาคมท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่เมื่อลงมือทำแผนไปก็พบว่าในหลายพื้นที่ เรายังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับตัวเราเองที่ยังไม่ลึกซึ้งพอ อาจารย์มองว่าไม่ว่าจะพัฒนาอะไรก็ตามแต่ถ้าคนในพื้นที่รู้จักตัวเองอย่างลึกซึ้ง พวกเขาจะสามารถกำหนดทิศทางในอนาคตของตัวเองได้ ตรงจุดนั้นเมื่อ บพท. เข้ามาสนับสนุนโครงการ Learning City สิ่งแรกที่เราทำคือเมื่อต้นปี 2564 คือการเปิด forum เวทีใหญ่ที่เชิญตัวแทนจากทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนกัน มีผู้เข้าร่วมกว่า 300 ท่านจากทุกวงการตั้งแต่การเกษตร อุตสาหกรรม สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข ศิลปะ สังคม และอื่นๆ มาคุยกันเลยว่าจริงๆ แล้วเมืองลำปางยังขาดอะไร

แล้วลำปางยังขาดอะไรครับ

ในเวลานั้นมี 2 เรื่องหลักๆ คือ หนึ่ง อย่างที่ตอบไปแล้วคือเรื่องขององค์ความรู้ คนลำปางส่วนมากรู้ว่าเมืองของเรามีประวัติศาสตร์ถึง 1,300 ปี เรามีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญามากมาย แต่ที่

เมืองไม่ควรรองรับงบประมาณ เราควรกำหนดทิศทางพัฒนาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ และทำเท่าที่จะทำได้ไปก่อน

ผ่านมาเราไม่เคยถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบ พอสิ่งเหล่านี้ไม่ถูกจัดเก็บ คนส่วนใหญ่ก็เลยไม่รู้ว่ามี 1,300 ปี ที่ผ่านมามีอะไรน่าสนใจบ้าง ยกตัวอย่างเช่น พอเราทำโครงการ Learning City ที่สปป.ลาว ที่ทีมงานของเราก็พบว่าแทบไม่มีเอกสารอะไรเลย ต้องมานั่งทำกันใหม่ ทั้งๆ ที่สปป.ลาวนี่คือพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญมากๆ ของเมืองแห่งหนึ่ง ส่วนเรื่องที่สอง เราขาดระบบฐานข้อมูลในจังหวัดที่ระบุว่าใครทำอะไรอยู่ตรงไหน คล้ายๆ กับเรื่องแรก แต่เป็นในมุมมองของกิจกรรมที่เกิดขึ้นเมือง อย่างโครงการบางโครงการหน่วยงานนี้เคยทำไปแล้ว หลังจากนั้นก็มีอีกหน่วยงานมาทำโครงการแบบเดียวกันเพราะเขาอาจไม่รู้ว่ามีโครงการนี้แล้ว เป็นต้น

**พพบสิ่งที่ขาดแล้ว อาจารย์เริ่มออกแบบโครงการ
นี้อย่างไร**

อาจารย์วางอยู่ 4 เรื่องหลัก เรื่องแรกคือลำปางศึกษา หรือ local study เริ่มศึกษาจากตัวเราเองผ่านฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของเมืองก่อน เราแบ่งเป็น 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภูมิภาคหลัง ภูมิภาคเมือง ภูมิภาควิเศษ ภูมิภาคธรรม และภูมิภาคปัญญา เรื่องที่สองคือการพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งก็ตรงกับสิ่งที่เราทำมาตลอดอยู่แล้ว เรื่องที่สามคือการเปิดพื้นที่การเรียนรู้เมืองลำปาง โดยเริ่มจากย่านสำคัญของเมืองที่เราเห็นว่ามีความศักยภาพในการพัฒนาต่อ ได้แก่ สบตุย และท่ามะโอ และเรื่องสุดท้าย คือการสร้างแบรนด์ใหม่ให้แก่เมือง

**เข้าใจว่ากิจกรรมหลักๆ ของโครงการที่มีต่อเมืองจะ
อยู่ในข้อที่ 3 คือการเปิดพื้นที่การเรียนรู้เมืองลำปาง
อยากให้อาจารย์ช่วยขยายความหน่อยครับ**

เริ่มจากสบตุยก่อน เรามองว่าสบตุยมีศักยภาพมากไปกว่าการเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางทางเศรษฐกิจใหม่ของเมืองหลังการเข้ามาของรถไฟเมื่อศตวรรษที่แล้ว จึงเกิดร่องรอยทางประวัติศาสตร์สำคัญหลายด้าน ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม พื้นที่การเรียนรู้ และร้านรวงเก่าแก่ สิ่งเหล่านี้ยังคงปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของเมืองในปัจจุบัน เราจึงมองพื้นที่ในกรอบของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต โดยซ่อนภาพของความเป็นพิพิธภัณฑ์ 3 ด้าน ได้แก่ 'พิพิธภัณฑ์กินได้ อาหารในตำนานย่านสบตุย' ไฟท์สไปท์ที่การเป็นแหล่งร้านอาหารเก่าแก่ขึ้นชื่อคูเมือง 'พิพิธภัณฑ์เปิดบ้านเก่าเล่าความหลัง' คือการสกัดเอาความทรงจำ ประวัติศาสตร์ และองค์ความรู้จากบ้านเก่าๆ ในย่านออกมา และ 'พิพิธภัณฑ์ถนนความรู้' ทำเป็นเส้นทางแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ในย่าน โดยเรายังพัฒนาเครื่องมืออย่าง AR Book เพื่อให้คนสามารถเข้าไปสแกนเพื่อค้นหาและเรียนรู้เกี่ยวกับเส้นทางนี้ได้

ส่วนพื้นที่ชุมชนท่ามะโอจะมีบริบทแตกต่างกัน เพราะพื้นที่นี้เด่นทางด้านศิลปวัฒนธรรมเก่าแก่และความเป็นชุมชน หลักๆ คือเราทำแผนที่ทางวัฒนธรรมของชุมชน ทำ AR Guidebook ในการเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์สำคัญของย่านผ่านมุมมองแบบ 360 องศา และทำกิจกรรมเปิดชุมชน และผลักดันให้ชุมชนใช้พื้นที่ที่ถือว่าเป็นแลนด์มาร์คของย่านรองรับกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการเปิดบ้านหลุยส์

เห็นว่าภารกิจรวมอย่างการชวนตัวแกนจากภาคส่วนต่างๆ

ไปนั่งรถม้าก่อนมานั่งจับชาวพุทธคุยกันด้วย

ใช่ค่ะ อันนี้เรามองทั้งในส่วนของการสร้างความรับรู้ในคนลำปางถึงพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่เมืองเราผ่านการต่อยอดของดีที่เรามีอยู่แล้ว อย่างรถม้า รวมถึงการเชื่อมประสานเครือข่าย เพราะอย่างที่บอกไปว่าเรามองว่าโครงการนี้อยู่ในฐานะแพลตฟอร์มเชื่อมโยงคนทำงานเพื่อร่วมขับเคลื่อนเมืองไปด้วยกัน

หรืออย่างการเปิดฟอรัมในตอนแรกก็ใช้ที่เราเชิญตัวแทนจากทุกองค์กรของเมืองกว่า 300 คนมา มันก็ทำให้เราและทุกคนได้รับรู้ร่วมกันว่ากลุ่มไหนในเมืองนี้กำลังทำอะไรอยู่และมีเป้าหมายอย่างไร เช่นเครือข่ายรักษามือเมืองเก่าที่อยากเอาแนวคิดการอนุรักษ์เมืองเข้าไปอยู่ในยุทธศาสตร์เมือง สมาคมผู้สูงอายุของแม่จินดา โพรโทง อยากทำฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอยากส่งเสริมเรื่องผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือเครือข่ายของศิลปินรุ่นใหม่อย่างกองคร้าฟต์ เป็นต้น พอรู้เป้าหมายของแต่ละกลุ่มแล้ว เราก็มาคุยกันว่าจะทำแผนอะไรร่วมกันได้บ้าง เอาปฏิทินมาวางและกาด้วยกันเลยว่าถ้าจะจัดกิจกรรมอะไรวันไหน ประสานกันได้อย่างไร

แล้วนอกจากการประสานเรื่องนี้ Learning City ของอาจารย์จะทำอะไรได้อีกครับ

อาจารย์มีต้นทุนที่ดีข้อหนึ่งคือเราอยู่ในทีมทำแผนแม่บทพัฒนาจังหวัดงานวิจัยนั้นนอกจากทำข้อเสนอให้หน่วยงานรัฐนำไปปรับใช้เป็นนโยบายจึงสามารถสอดแทรกความต้องการของทุกกลุ่มเข้าไปอยู่ในแผนนี้ได้ให้มันกลายเป็นวิสัยทัศน์ของจังหวัดที่สอดคล้องกับบริบทและทรัพยากรที่เรา มี พอได้วิสัยทัศน์ออกมา และทำให้ทุกคนรับรู้ร่วมกันว่าตอนนี้เราจะขับเคลื่อนลำปางเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ เราก็ไปเสนอเทศบาลซึ่งก็พอดีกับที่เทศบาลเขามียุทธศาสตร์เรื่องนี้อยู่แล้ว จึงตอบรับอย่างดีและร่วมขับเคลื่อนไปกับเขาด้วยการสร้างกระบวนการพัฒนาคน การพัฒนาสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และสนับสนุนให้มีการเปิดพื้นที่การเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้ ห้องสมุด และพิพิธภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น

ในแผนการข้อสุดท้ายของโครงการคือการสร้างแบรนด์อัตลักษณ์ เห็นว่าอาจารย์เลือกใช้ครั้งมาเป็นองค์ประกอบหลัก อยากให้เล่าเรื่องนี้หน่อยครับ

เวลาเราพูดถึงภาพจำของคนลำปางเรามักนึกถึงขามตราไก่ รถม้า และอุตสาหกรรมเซรามิกใช่ไหมคะซึ่งสามสิ่งนี้เป็นเศรษฐกิจฐานรากของคนลำปางที่ถูกนำไปต่อยอดมามากแล้ว แต่มีอีกอุตสาหกรรมหนึ่งที่หลายคนอาจยังไม่ทราบว่าลำปางเรามีศักยภาพเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ และมีอัตราการส่งออกเป็นอันดับสองของโลกรองจากอินเดีย นั่นก็คือครั้ง เพราะลำปางในประเทศไทย โรงงานครั้งมีอยู่ทั้งหมด 6 โรงงาน จำนวน 5 ใน 6 นั้นล้วนอยู่ในลำปาง

การสร้างกระบวนการเรียนรู้มีองของโครงการนี้ มันยังนำไปสู่การเรียนรู้ทรัพยากรที่เรามี ซึ่งทำให้พบว่าครั้งมีนวัตกรรมอีกมากมาย นอกจากการใช้กับงานไปรษณีย์ในภาพจำของใครหลายคน เช่น การเอาไปทำแวกซ์เคลือบเมล็ดยา ผลไม้ และช็อคโกแลตในอุตสาหกรรมอาหาร

ซึ่งเป็นที่ต้องการในตลาดอย่างมาก หรือการสกัดสีส่งประเทศญี่ปุ่นให้เขาไปย้อมกิโมโน เป็นต้น พออาจารย์มาเจอตรงนี้ก็คิดว่าเราน่าจะสร้างแบรนด์จากสิ่งใกล้ตัวที่หลายคนยังไม่รู้ได้

อาจารย์มองครั้งแบบเดียวกับหม้อฮ่อมของแพร์ หรือครามของจังหวัดสกลนคร ทำไมเราไม่ใช้สีของครั้งที่คนญี่ปุ่นเขาเอาไปใช้ย้อมกิโมโน มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของเสื้อผ้าที่ผลิตโดยคนลำปางเอง คือจากการทำแบรนด์อัตลักษณ์เพื่อต่อยอดวัตถุประสงค์ของโครงการ เราก็เล่นใหญ่ด้วยการไปเสนอจังหวัดเลย ทางวัฒนธรรมจังหวัดก็เอาด้วย

แต่ความตั้งใจในโครงการวิจัยเราไม่มีเรื่องนี้อยู่ ก็อาศัยเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนมาร่วมประสานของบจากการท่องเที่ยวและกีฬาของจังหวัด มาพัฒนาต่อ จากนั้นก็ประสานกับโรงงานหรือผู้ประกอบการที่ทำผ้าย้อมสีธรรมชาติ ให้เขาเอาสีครั้งไปทำด้วย ในเมื่อเรามีเครือข่ายอยู่ทั่วจังหวัดอยู่แล้ว ทั้งสถาบันการศึกษา หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน กระบวนการจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว และผลิตภัณฑ์ก็ออกมาเร็วตามด้วยแล้วสีครั้งก็เข้าไปอยู่ในเสื้อผ้าของข้าราชการระดับสูง รัฐมนตรี กระทั่งเจ้าฟ้าสิริวัณณวรี กลายเป็น soft power ของเมืองลำปางไปตอนนี้แทบออเดอร์ไม่ทันแล้ว ซึ่งก็ย้อนกลับมาที่ Learning City เราก็ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้เรื่องครั้งมากขึ้น ก็ไปทำเวิร์คช็อปที่มิวเซียมลำปาง ที่บ้านเสานัก และไปจนถึงบ้านหลุยส์ ซึ่งก็สามารถขายให้นักท่องเที่ยวได้ด้วย

กลายเป็นว่าไปไกลกว่าแผน Learning City อีก

เป็นผลพลอยได้ค่ะ คือถ้ามันไม่ใช่เพราะมหาวิทยาลัยสวนดุสิตทำงานกับเครือข่ายชุมชนไว้ก่อนแล้ว ก็อาจไม่เร็วเท่านี้ อาจารย์เลยมองว่าโครงการจาก บพท. อันนี้เป็นส่วนเสริมในสิ่งที่เครือข่ายคนลำปางทำไว้อยู่แล้ว พอโครงการมาเติม แล้วเราเจอสัญญาที่อยู่นอกขอบเขตของโครงการ การที่เรามีเครือข่ายที่พร้อม มันก็ทำให้เราไปได้ทันที

ในฐานะที่อาจารย์ทำงานพัฒนาเมืองลำปางมากกว่า 20 ปี อาจารย์มีภาพฝันถึงเมืองเมืองนี้อย่างไร

อาจารย์อยากเห็นเมืองอยู่ด้วยความสุขค่ะ อยากให้เมืองเป็นเหมือนกับบรรยากาศที่เราพยายามสร้างภายในมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์ลำปางแห่งนี้ กล่าวคือทุกคนทำงานด้วยความสนุก เน้นอนเราทำงานหนักกันก็จริง แต่ก็ทำเพราะมีเป้าหมายที่ชัดเจนและมีทัศนคติในการทำงานและใช้ชีวิตที่สมดุล มีกาแฟให้ดื่ม มีพิตเนสและสระว่ายน้ำให้ออกกำลังกาย และมีเพื่อนบ้านเป็นชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย ที่สำคัญคือความเหลื่อมล้ำน้อยมาก และทุกคนต่างช่วยเสริมช่วยผลักดันกันและกัน

สิ่งที่อาจารย์พบอีกข้อหนึ่งเลยก็คือลำปางมีคนและสมาคมที่เก่งไม่น้อยเลยนะค่ะ แต่เขาเก่งกันหมด เขาก็ไม่ยอมทำงานด้วยกัน ทำร่วมกันเมื่อไหร่ก็มีเรื่องกัน เราก็พยายามจะใช้ศูนย์เรานี้เป็นตัวเชื่อมให้เขาเห็นผลลัพธ์ร่วมกัน ได้ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้เขาทำงานด้วยกันอย่างมีความสุข

เวลาเราพูดถึงภาพจำของคนลำปาง เรามักนึกถึง

ขามตราไก่

รถม้าและอุตสาหกรรมเซรามิกใช้ไหมคะ ?

ซึ่งสามสิ่งนี้ก็เป็เศรษฐกิจฐานรากของคนลำปางที่ถูกนำไปต่อยอดมามากแล้ว

แต่ มีอีกอุตสาหกรรมหนึ่งที่หลายคนอาจยังไม่ทราบว่าลำปางเรามีศักยภาพเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ และมีอัตราการส่งออกเป็นอันดับสองของโลก รองจากอินเดีย นั่นก็คือ

ครั้ง

ดร.ชัชฎาภรณ์ สุขศ
ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา
นอกที่ตั้งลำปาง
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

การเริ่มต้นจากการสร้างความร่วมมือ
เพื่อปลูกพื้นที่เรียนรู้ในย่านเล็กๆ
แต่มีความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์
ก็อาจเป็นเครื่องมือ
เชื่อมประสาน ที่นำไปสู่การพัฒนาเมือง
ในสเกลใหญ่ต่อไปได้”

“**เรา**เป็นคนย่านสบตุ๋ย ขณะเดียวกันมหาวิทยาลัย
สวนดุสิตที่เราทำงานอยู่ก็ตั้งอยู่ย่านนี้ พอได้รับโจทย์งาน
วิจัยเรื่องพื้นที่แห่งการเรียนรู้ในย่านสบตุ๋ย ทำให้เรารู้สึก
กระตือรือร้นเป็นพิเศษ ไม่ใช่เพราะเราเป็นลูกหลานที่คุ้นเคย
กับคนในย่าน แต่โครงการนี้ก็มีส่วนในการกลับมาเรียนรู้
บ้านเกิดของเราในเชิงลึก อันมีส่วนในการพัฒนาเมืองใน
ภาพรวมด้วย

สบตุ๋ยเป็นย่านเศรษฐกิจการค้าที่เคยเป็นศูนย์กลางของ
เมืองลำปาง พร้อมกับการมาถึงของรถไฟเมื่อศตวรรษก่อน
ทำให้ความเจริญทุกอย่างมารวมกันอยู่ที่นี่ โดยเฉพาะ
การเข้ามาตั้งรกรากและทำธุรกิจของกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าชาวจีน
อันทำให้เกิดสถาปัตยกรรม ร้านรวง และร้านอาหารที่มีตำรับ
เก่าแก่มากมายส่งผ่านมาจนถึงทุกวันนี้ และก็เพราะมรดก
ทางภูมิปัญญาหลากหลายในอดีต ซึ่งเป็นฐานรากสำคัญ
ของผู้คนในยุคปัจจุบัน ทีมวิจัยของเราจึงเห็นตรงกันว่า
สบตุ๋ยไม่ต่างอะไรกับ ‘พิพิธภัณฑ์มีชีวิต’ พื้นที่เก่าแก่
ที่ผู้คนร่วมสมัยยังคงใช้ชีวิต โดยหาได้ปรับเปลี่ยนวิถีอะไร
จากรากเหง้าเดิมสัก

ในโครงการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์
มีชีวิตย่านสบตุ๋ย เราแบ่งการมองย่านออกเป็น 3 ส่วน
คือ หนึ่ง, บ้านเก่า สอง, อาหารการกินในตำนาน และสาม,
แหล่งเรียนรู้ โดยเราและออฟ (จาตุรงค์ แก้วสามดวง)
เข้าไปศึกษาทรัพยากรในแต่ละส่วน และออกแบบแนวทาง
ที่จะสื่อถึงพิพิธภัณฑ์มีชีวิต 3 ส่วนนี้ให้เป็นพื้นที่ของ
การเรียนรู้

ในส่วนแรก ‘พิพิธภัณฑ์เปิดบ้านเก่าเล่าความหลัง’
เราได้คัดเลือกจากบ้านที่ถูกสร้างขึ้นในยุคของการพัฒนา
ย่านนับตั้งแต่การมาถึงของรถไฟ โดยเข้าไปศึกษารูปแบบ
สถาปัตยกรรม อิทธิพลของการออกแบบ ไปจนถึงตระกูล
เก่าแก่ที่เป็นเจ้าของบ้านซึ่งมีส่วนพัฒนาย่านแห่งนี้
โดยทำสื่อทั้งภาพนิ่งและคลิปวิดีโอแบบ 360 องศา
ก่อนจะทำคิวอาร์โค้ดให้คนเข้ามาสแกนเข้าไปชมพื้นที่
ภายในบ้าน เพราะแม้จะมีบ้านบางหลังอย่างบ้านพระยา
สุเรนทร์ หรือบ้านกิมเฮง ที่เขาเปิดพื้นที่เป็นร้านอาหาร
และให้ผู้ที่สนใจเข้าไปชมได้อยู่แล้ว แต่ก็มีบ้านหลายหลัง
ที่ยังมีคนอยู่ และเขาต้องการความเป็นส่วนตัว เราก็เลย
ใช้วิดีโอ 360 องศา นี้ ทำให้คนทั่วไปสามารถเข้าไปชม
ภายในได้

พิชพร วิชาศรีนิมิต

นักวิจัยโครงการลำปางเมืองแห่งการเรียนรู้
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง
(การพัฒนาเมืองลำปางสู่เมืองแห่งการเรียนรู้
จากฐานภูมิทางสังคมและวัฒนธรรม)

ในแง่มุมมองของอาหาร ซึ่งชัดเจนอยู่แล้วว่าย่านนี้เต็มไปด้วย
ด้วยร้านอาหารเก่าแก่คู่เมือง เราจึงจัดทำเส้นทาง
‘พิพิธภัณฑ์กินได้’ อาหารในตำนานย่านสบตุ๋ย ซึ่งรวม
ร้านขนม เครื่องดื่ม และร้านของฝากประเภทอาหาร
ไปด้วย โดยเข้าไปสัมภาษณ์เจ้าของกิจการ เรียบเรียง
เนื้อหา และคัดสรรออกมาได้ราวสิบกว่าร้าน เน้นร้านที่มี
อายุเก่าแก่เกิน 50 ปี ซึ่งหลายร้านก็ไม่ได้อยู่ในลิสต์
ร้านเด่นที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว แต่เป็นร้านดั้งเดิม
ที่คนลำปางเขากินกัน

และกลุ่มสุดท้ายคือ ‘พิพิธภัณฑ์ถนนเรียนรู้’ นำเสนอ
แหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตของคนที่ผ่านมาแห่งเรียนรู้ต่างๆ
ครอบคลุมตั้งแต่อาคารสถานีรถไฟลำปาง พิพิธภัณฑ์
ต่างๆ กาดเก่าจาว ไปจนถึงสถานที่เชิงวัฒนธรรมอย่างวัด
ศาลเจ้า และโบสถ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นมิติทางวัฒนธรรม
ที่หลากหลายของย่านนี้ จากนั้นเราก็รวมเส้นทางเรียนรู้
ผ่านพิพิธภัณฑ์มีชีวิตทั้ง 3 ส่วน เข้าด้วยกัน อย่างถ้าเริ่มต้น
จากสถานีรถไฟ เราจะไปที่ไหน ไปกินอะไร หรือไปชม
ไปศึกษาอะไรได้บ้าง เป็นต้น

พร้อมกับการทำข้อมูลตรงนี้ โครงการก็สร้างกิจกรรม
การเรียนรู้ในพื้นที่ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมชวน
คนลำปางนั่งรถม้าสำรวจย่านก่อนไปจับน้ำชาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันที่บ้านพระยาสุเรนทร์ กิจกรรมชวนเจ้าของ
สูตรอาหารในย่านมาเป็นวิทยากรเวิร์คช็อปทำอาหาร
อย่าง กุยช่าย บ๊ะจ่างสูตรโบราณ หรือขนมปุยฝ้าย ไปจนถึง
ชวนผู้หลักผู้ใหญ่มาเล่าย้อนความหลังถึงสถานที่ต่างๆ
ในย่านสบตุ๋ย เป็นต้น

นอกจากการเปิดและสร้างเครือข่ายพื้นที่เรียนรู้ใน
รูปแบบของพิพิธภัณฑ์มีชีวิตในย่านนี้แล้ว เรายังมองว่า
กระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างนั้น โดยเฉพาะการสร้าง
ความร่วมมือของผู้คนในภาคส่วนต่างๆ ทั้งหน่วยราชการ
กลุ่มผู้ประกอบการ ชุมชน และสถาบันการศึกษา
ยังเป็นเป้าหมายที่เราคาดหวังไว้ เพราะที่ผ่านมา เราพบว่า
หน่วยงานทุกหน่วยงานเขามีความหวังดีอยากพัฒนา
เมืองลำปางนะคะ แต่มันติดที่ว่าต่างคนก็ต่างทำงานตาม
บทบาทในพื้นที่ของตัวเองไป จึงไม่อาจส่งผลกระทบใน
ภาพรวมของเมืองได้เสียที การเริ่มต้นจากการสร้าง
ความร่วมมือเพื่อปลูกพื้นที่เรียนรู้ในย่านเล็กๆ แต่มี
ความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์แห่งนี้ รวมถึงในย่าน
ท่ามะโอที่โครงการได้ขับเคลื่อนด้วย ก็อาจเป็นเครื่องมือ
เชื่อมประสานหนึ่ง ที่นำไปสู่การพัฒนาเมืองในสเกลใหญ่
ต่อไปได้”

“ถ้าพิจารณาจากความเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้จุดศูนย์กลางของเมือง ท่ามะโอถือเป็นชุมชนที่มีต้นไม้ใหญ่และร่มรื่นมากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทยและนครศรีนครินทร์หลายคนจดจำที่ในฐานะที่ตั้งขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ซึ่งเกิดขึ้นในยุคสัมปทานค้าไม้กับอังกฤษ รวมถึงที่ตั้งของบ้านไม้สักสวยๆ มากมาย แต่ในอีกมุม ที่เป็นชุมชนเก่าแก่ที่เป็นจุดเชื่อม 3 เมืองโบราณสำคัญในประวัติศาสตร์เมืองลำปาง ซึ่งก็ย้อนกลับไปตั้งแต่ยุคก่อตั้งเขลางค์นครนั้นเลย โดยโบราณสถานหลายแห่งก็ตั้งอยู่ท่ามกลางบ้านไม้เก่าแก่ในยุคสัมปทานค้าไม้อย่างกลมกลืนและมีเสน่ห์

ชื่อเต็มของโครงการที่ผมรับผิดชอบคือ โครงการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้และกระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยเส้นทางการท่องเที่ยววิถีชีวิตย่านท่ามะโอ ซึ่งเริ่มจากการสำรวจข้อมูลจากชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ นักประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญทางภูมิทางสังคมวัฒนธรรม รวมถึงเอกสารต่างๆ เพื่อสกัดภูมิวัฒนธรรมของย่าน 5 ภูมิ ได้แก่ ภูมิหลัง ภูมิวงศ์ ภูมิธรรม ภูมิปัญญา และภูมิธรรม จากนั้นก็จัดเวทีเสวนาในชุมชนเพื่อหาแนวทางในการจัดทำฐานข้อมูล สื่อดิจิทัล และแผนที่ทางวัฒนธรรมจากภูมิทั้งห้า

เราพบว่าด้วยความที่ชุมชนท่ามะโอเป็นชุมชนที่โดดเด่นในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่การระบาดของโควิด-19 ที่ผ่านมา ส่งผลโดยตรงต่อการท่องเที่ยว กระทั่งบ้านเสนาห์ที่เป็นหนึ่งในไฮไลต์สำคัญก็ยังคงปิดทำการชั่วคราวมาจนถึงวันนี้ ควบคู่ไปกับการสร้างแผนที่ทางวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ เราจึงคิดเครื่องมือที่มีส่วนในการประชาสัมพันธ์พื้นที่ไปด้วย นั่นคือ AR Tourism Guidebook หรือโปรแกรมการท่องเที่ยวเสมือนจริงด้วยเทคโนโลยี Augmented Reality ซึ่งทำให้ต่อให้คุณอยู่ต่างจังหวัด คุณก็สามารถเข้าไปสำรวจภายในบ้านเก่าหรือภายในย่านท่ามะโอราวกับไปมาจริงๆ

โดยนำร่องจากบ้านหลุยส์เป็นแห่งแรก ซึ่งไม่เพียงเรามองว่าสิ่งนี้จะช่วยดึงดูดให้คนที่ได้ชมอยากจะมาชมในพื้นที่ด้วยตัวเองในอนาคต แต่ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาสถาปัตยกรรม ศิลปะ และวิถีชีวิตของผู้คนในย่านต่อผู้ที่สนใจไปพร้อมกัน

พร้อมไปกับการพัฒนา AR Tourism Guidebook เราก็ได้ร่วมกับชุมชนออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีความแรกเตอร์เฉพาะ 4 เส้นทาง ได้แก่ หนึ่ง. เส้นทางสำรวจเมืองเก่าเชื่อมเส้นทางการค้าไหมในย่าน เส้นทาง สอง. เส้นทางสายมู พาไปชมงานพุทธศิลป์ ไม้พระ ขอพร และบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัดสำคัญๆ สาม. เส้นทางตามรอย 3 เวียงโบราณ และเส้นทางสุดท้าย คือ ท่ามะโอ Retro Art and Craft สำรวจความรุ่งเรืองทางศิลปะและหัตถกรรมทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยเส้นทางเหล่านี้ถูกออกแบบมาให้เดินเท้าหรือปั่นจักรยานสำรวจได้สบายๆ รวมถึงกำลังผลักดันให้กลายเป็นเส้นทางรถม้าซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของลำปางด้วย เพราะในย่านเองก็เป็นที่ตั้งของ ‘บ้านม้าทำน้ำ’ พื้นที่การเรียนรู้เกี่ยวกับรถม้าและศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของเมือง

นอกจากนี้ เราตั้งใจให้พื้นที่เรียนรู้ในย่านไม่หยุดนิ่งจึงมีการวางแผนจะจัดนิทรรศการหมุนเวียนภายในบ้านหลุยส์อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังหวังจุดประกายให้ผู้คนเห็นถึงบทบาทของบ้านหลังนี้มากกว่าจะเป็นจุดเช็คอินและแวะถ่ายรูป เช่นเดียวกับกิจกรรมช่วงฝนฤดูภูมิปัญญาท่ามะโอ ที่ชักชวนให้สล่าในชุมชนสานิตการทอผ้า หัตถกรรมอันหลากหลาย และเปิดให้ผู้สนใจมาเรียนรู้โดยจัดหมุนเวียนตามพื้นที่ต่างๆ ทั้งย่าน

ผมพบว่าจุดแข็งของชุมชนท่ามะโอที่เห็นนอกจากต้นทุนทางประวัติศาสตร์ที่เล่ามาแล้ว คือการที่มีคนรุ่นใหม่กลับมาช่วยกันขับเคลื่อนย่าน ทั้งผู้ประกอบการที่รวมตัวกันขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างสอดคล้องกับบริบทของย่านไปจนถึงกลุ่มคนทำงานด้านสื่อเพื่อชุมชน ซึ่งพวกเขาเหล่านี้ก็ร่วมทำงานกับผู้เฒ่าผู้แก่ในย่านได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ เชื่อว่าถ้ายังมีการขับเคลื่อนร่วมกันต่อไป ท่ามะโอจะเป็นมากกว่าพื้นที่ต้นแบบในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งมีชื่อเสียงมานานแล้ว แต่จะเป็นชุมชนต้นแบบของการขับเคลื่อนและพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมโดยคนทุกรุ่น”

ต่อไป ท่ามะโอจะเป็นมากกว่าพื้นที่ต้นแบบในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่จะเป็นชุมชนต้นแบบของการขับเคลื่อนและพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมโดยคนทุกรุ่น

ณัฐสุวรรณิ สุภาจันทรสุข

นักวิจัยโครงการลำปางเมืองแห่งการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง (การพัฒนาเมืองลำปางสู่เมืองแห่งการเรียนรู้จากฐานภูมิทางสังคมและวัฒนธรรม)

จตุรงค์ แก้วสามดวง

นักวิจัยโครงการลำปางเมืองแห่งการเรียนรู้
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง
(การพัฒนาเมืองลำปางสู่เมืองแห่งการเรียนรู้
จากฐานภูมิทางสังคมและวัฒนธรรม)

“ถ้าเราเอาสโคปของย่านเมืองเก่าภูเก็ตมาวางบนถนนประสานมิตรที่อยู่หน้าสถานีรถไฟลำปาง มันแทบจะไม่ต่างอะไรกันเลยนะครับ เพราะแม่เราจะไม่ได้อาคารสถาปัตยกรรมสวยๆ เรียงติดกันเก่าๆ เกิด แต่ความเป็นย่านการค้าของคนในพื้นที่จริงๆ ร้านที่ขายอาหารและขนมอร่อยๆ รวมถึงทางเก่าที่เดินสะดวก ความดั้งเดิมของถนนสายนี้ก็ยังมีให้เห็นไม่แพ้เมืองท่องเที่ยวอย่างภูเก็ตเลย

ด้วยความที่เป็นย่านที่ริเริ่มโดยพ่อค้าแม่ค้าเชื้อสายจีน หลายคนมักมองว่าย่านสวยด้วยที่มีถนนประสานมิตรพาดผ่านนี้เป็นโซนพาวันแบบย่อส่วน แต่อันที่จริงเมื่อมองถึงการเชื่อมโยงกับย่านอื่นๆ สวยดูก็ถือว่ามีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูงมาก ทั้งกลุ่มชาวคริสเตียนที่อยู่ใกล้ๆ ชุมชนชาวไทยใหญ่ ชาวพม่า และคนเมืองเอง ที่สำคัญผู้คนทุกกลุ่มก็กลมกลืนเข้าหากันจนเกิดเป็นพลเมืองชาวลำปาง ที่ต่างอาศัยอยู่ในอาคารหรือพื้นที่ที่ส่วนมากล้วนเป็นมรดกตกทอดมาจากอดีตทั้งนั้น ด้วยเหตุนี้ผมจึงมองว่าความเป็นย่านที่มีความหลากหลายและชีวิตชีวาแบบนี้ไม่ต่างอะไรจากพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ซึ่งมีบรรยากาศของการเรียนรู้อยู่แล้ว

และเพราะมองเช่นนี้ โครงการวิจัยเรื่องเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ผมมีส่วนขับเคลื่อนด้วย ก็เลยอยากไฮไลต์สิ่งเหล่านี้ขึ้นมาครับ เพราะถ้าไล่เรียงกันจริงๆ เมื่อเทียบกับประวัติศาสตร์ที่ยาวนานกว่า 1,300 ปีของเมือง พื้นที่ของการเรียนรู้เกี่ยวกับเมืองลำปางที่เป็นทางการของเมือง

เรากลับมีน้อยมาก เรามีมิวเซียมลำปาง หอปฐมละคอน มีนิทรรศการในบ้านเก่าภายในย่านกาดกองต้า และที่เหลือจะกระจายอยู่ตามวัดต่างๆ ซึ่งทั้งหมดก็ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าหากัน ด้วยเหตุนี้หนึ่งในบทบาทสำคัญของโครงการวิจัยนี้ คือการเชื่อมข้อมูลเหล่านี้ และเปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่มีหลักฐานอันชัดเจนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชาวลำปาง ให้คนในลำปางได้รับรู้กัน

เสน่ห์ของลำปางสำหรับผมมันคือการมีพื้นที่เก่าซ้อนทับไปกับวิถีชีวิตร่วมสมัยที่เป็นอยู่แบบนี้ครับ หลายคนเคยได้ยินสโลแกนที่ว่า ‘นครลำปาง เมืองที่ไม่หมุนตามกาลเวลา’ เพราะเรายังเก็บมรดกทางประวัติศาสตร์ไว้เยอะมาก รวมไปถึงร่องรอยที่เป็นสัญลักษณ์ของเมืองหลายคนเคยมาที่นี่เมื่อสิบหรือยี่สิบปีที่แล้ว มาอีกครั้งก็จะพบว่ามันเปลี่ยนไปน้อยมาก ซึ่งในเชิงการอนุรักษ์ก็เป็นเรื่องดีนะครับ แต่ถ้าเมืองมันไม่มีพลวัตเลย เศรษฐกิจซบเซา คนรุ่นใหม่มาใช้ชีวิตไม่ได้เพราะไม่มีงานให้เขาทำ กลายเป็นเมืองของคนเกษียณ มันก็ไม่น่าจะตอบโจทย์ของยุคสมัยเท่าไร

ด้วยเหตุนี้ ผมเห็นว่าเราน่าจะใช้ต้นทุนทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ตอนนี้สานกับกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเปลี่ยนให้มันเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนเมืองไปยังจุดที่ผู้คนที่ต้องการจากเมืองปลายฝันของใครหลายๆ คน ลำปางก็อาจเป็นเมืองต้นฝันที่ตั้งดูดีให้คนรุ่นใหม่กลับเข้ามาขับเคลื่อนเมืองอย่างยั่งยืนต่อไป”

หลายคนเคยมาที่นี่เมื่อสิบหรือยี่สิบปีที่แล้ว
มาอีกครั้งก็จะพบว่ามันเปลี่ยนไปน้อยมาก
ซึ่งในเชิงการอนุรักษ์ก็เป็นเรื่องดีนะครับ
แต่ถ้าเมืองมันไม่มีพลวัตเลย
เศรษฐกิจซบเซา คนรุ่นใหม่มาใช้ชีวิตไม่ได้เพราะไม่มีงาน
ให้เขาทำ กลายเป็นเมืองของคนเกษียณ
มันก็ไม่น่าจะตอบโจทย์ของยุคสมัยเท่าไร

“หลังเรียนจบ เราไปทำงานที่อ่องกงมาเกือบ 6 ปี จนอาการป่วยหนัก เลยกดสติใจกลับบ้าน ครอบครัวเราเปิดร้าน ‘ก่งเฮงกี’ ขายกุนเชียง หมูหยอง หมูแผ่น หมูสวรรค์ ซึ่งเปิดในย่านสงบสุขของเมืองลำปางมา 80 กว่าปีแล้ว สมัยตั้งแต่รุ่นคุณทวดท่านย้ายมาจากชวเกา ความที่สมัยเด็กๆ เราช่วยงานเตี้ย จึงรู้กรรมวิธีทั้งหมด พออายุเสียชีวิต เราก็เลยมาสานต่อธุรกิจเต็มรูปแบบร่วมกับเตี้ย โดยเราเป็นรุ่นที่ 4 ของร้าน

แม้ว่าเป็นธุรกิจขายของฝากดั้งเดิมที่หลายคนมองว่าติดตลาดไปแล้ว แต่ครอบครัวเราก็เห็นตรงกันว่า ถ้าปล่อยให้เตี้ยทำลำปางนี้อาจไม่ไหว เพราะแกก็ไม่ทันกับเทคโนโลยี จำเป็นต้องมีคนรุ่นใหม่อย่างเราเข้ามาช่วยเรื่องการตลาด การออกแบบ รวมถึงการขายออนไลน์ที่เป็นตลาดใหม่ ซึ่งทางออนไลน์ก็กลายเป็นตลาดใหม่ที่ช่วยร้านเราได้เยอะมาก

ไม่ได้เสียต๋ายที่ต้องกลับมาอยู่บ้านเลยคะ เพราะคิดว่าอย่างไรเสีย เราก็จะต้องกลับมาช่วยธุรกิจที่บ้านอยู่แล้ว ตอนแรกเราคิดจะกลับมาเปิดบริษัทท่องเที่ยวด้วย เลยสมัครคอร์สด้านการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวที่มหาวิทยาลัยสวนดุสิต แล้วก็ไปเรียนเป็นมัคคุเทศก์ จนเข้าวงการได้รู้จักคนนั้นคนนี่ในลำปาง รวมถึงหอการค้า ไปๆ มาๆ จากที่ตั้งใจทำธุรกิจท่องเที่ยว กลายเป็นว่าเราหันมาทำงานด้านสังคม (สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวฯ และสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวฯ - ผู้เรียบเรียง) ควบคู่ไปกับบริหารร้านอย่างเต็มตัวแทนเสียอย่างนั้น (หัวเราะ)

เรามองว่าถ้าเราทำงานด้านสังคมที่มีส่วนกระตุ้นเศรษฐกิจให้แก่เมือง ผลสะท้อนมันก็จะกลับมาที่ธุรกิจของเราอยู่ดี ไม่ว่าจะในแง่มุมมองของการท่องเที่ยว การค้า หรือการทำให้เมืองมีความน่าอยู่ ถ้าทำให้ลำปางมีศักยภาพดีขึ้นได้ ร้านเรา รวมถึงธุรกิจอื่นๆ ในเมืองก็จะดีขึ้นตาม โดยเราโฟกัสไปที่สองส่วนหลักๆ คือเชื่อมโยงผู้ประกอบการ

การไปสู่ตลาดใหม่ๆ ผ่านการออกงานแสดงสินค้าระดับประเทศและนานาชาติ และการทำกิจกรรมที่ดึงดูดให้คนมาเที่ยวลำปางเยอะๆ อย่างงานวิ่งเทรลประจำปีที่ดอยฟ้าฟาม อำเภอแจ้ห่ม ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ทำให้คนจากที่อื่นได้ทราบว่ามีเส้นทางเทรลดี ๆ ด้วยเช่นกัน

หรือพอได้ทราบว่ามีมหาวิทยาลัยสวนดุสิตทำโครงการเมืองแห่งการเรียนรู้ เราก็คิดว่าสิ่งนี้จะช่วยเมืองเราได้มาก เพราะไม่ว่าคุณจะทำพัฒนาเมืองไปทิศทางไหน หัวใจสำคัญมันต้องถูกขับเคลื่อนด้วยองค์ความรู้และการสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ให้กับคนในเมือง

ก็พอดีกับที่ร้านก่งเฮงกีเราอยู่ในย่านสงบสุขซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่โครงการจัดกิจกรรม จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะได้เรียนรู้กันไปพร้อมกับหาวิธีเชื่อมองค์ความรู้นั้นไปสู่การยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในเมือง หนึ่งในกิจกรรมที่เรามีส่วนร่วม คือการจัดงานนั่งรถม้าจิบชาย้อนวันวานในย่านสงบสุขเป็นการชวนผู้ประกอบการ ตัวแทนจากภาครัฐและชาวลำปางมานั่งรถม้าชมเมืองแล้วไปจิบชาพูดคุยเรื่องแนวทางการพัฒนาเมืองกันที่บ้านพระยาสุเรนทร์ ซึ่งก็สอดคล้องกับโครงการที่เราอยากจะทำ ผลักดันให้ลำปางมีงานตรุษจีนในย่านสงบสุขอยู่แล้วด้วย

ในแง่มุมมองของการท่องเที่ยว เราพยายามบอกทุกคนว่าลำปางไม่ใช่เมืองผ่าน เรามีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ยูนีคไม่เหมือนที่ไหน เพียงแต่ที่ผ่านมาเราขาดการเชื่อมร้อยทรัพยากรเหล่านี้เข้าด้วยกัน ซึ่งในบทบาทของเราที่พยายามจะเชื่อมโยงผู้ประกอบการด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน รวมถึงดึงให้รัฐมาสนับสนุนกิจกรรมในเมืองมากกว่านี้ รวมถึงคนรุ่นใหม่ที่น่าจะมีความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวของเมือง เราเชื่อว่าลำปางมีศักยภาพมาก ๆ แต่มันไม่อาจจะพัฒนาไปได้ ถ้าไม่มีการร่วมมือทั้งจากรัฐกับเอกชน และคนรุ่นก่อนหน้ากับคนรุ่นใหม่คะ”

ไม่ว่าคุณจะทำ
พัฒนาเมืองไปทิศทางไหน
หัวใจสำคัญมันต้องถูกขับเคลื่อน
ด้วยองค์ความรู้
และการสร้างบรรยากาศ
ของการเรียนรู้ให้กับ
คนในเมือง

วลีย์รัตน์ วิชาศรีนิมิตร ไนลี่

เจ้าของร้านก่งเฮงกี
นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเมืองเขลางค์นคร
และประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

โจทยสำคัญจะท้าทายให้นักท่องเที่ยว
มาอยู่กับเราอย่างน้อยสักหนึ่งคืน
เราเป็นเมืองรองก็จริง แต่เราเป็นเมืองรองที่มีของ
เพราะถ้าตีโจทย์ข้อนี้ได้ มันก็จะช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจ
บ้านเราได้เยอะ ที่สำคัญคือภาครัฐ ถ้าวางแผนกันดีๆ
เอกชนอย่างพวกเราก็พร้อมจะร่วมมืออยู่แล้ว

“หม่อง” ғызыซึนคือชื่อทวดของผม ท่านเป็นลูกของ
หม่องฮวยอัทธ ชาวมะละแหม่งที่เข้ามาดูแลกิจการไม้
ให้บริษัทบอมเบย์เบอร์มาในลำปางเมื่อร้อยกว่าปีก่อนทวด
ของผมสร้างอาคารหลังนี้เมื่อปี พ.ศ. 2451 ใช้เป็นสำนักงาน
และที่รับรองให้นักธุรกิจที่เข้ามาทำสัมปทานค้าไม้ รวมถึง
ยังเคยรับรองเจ้าผู้ครองนครลำปางด้วย และเช่นเดียวกับ
อาคารทรงโคโลเนียลหลังอื่นๆ ในภาคองต่า สถาปัตยกรรม
เหล่านี้เป็นหลักฐานที่แสดงถึงความรุ่งเรืองของอุตสาหกรรม
ค้าไม้ในอดีต ซึ่งต่อมากลายมาเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม
และการท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองลำปาง

ผมทำธุรกิจจอสั่งหาริมทรัพย์ และรับช่วงดูแลอาคารหลังนี้
ต่อมาจากคุณพ่อ ซึ่งตอนแรกก็ใช้อาคารนี้จัดเก็บวัสดุก่อสร้าง
จนภายหลังที่น้ำท่วมหนักในปี 2548 และผู้คนในย่านร่วมกัน
จัดตั้งถนนคนเดิน ปลูกกระแสรักฟื้นฟูอาคารเก่าในพื้นที่
จุดประกายให้ผมกลับมาฟื้นฟูอาคารหลังนี้ ซึ่งก็ใช้เวลาค่อนข้าง
นานในการเก็บรายละเอียดให้เหมือนเดิมมากที่สุดและกว่าจะ
เปิดเป็นคาเฟ่ก็ร้านอาหารก็ปี 2553 โดยผมยังอุทิศส่วนหนึ่ง
ของอาคารให้เป็นมุมนิทรรศการ นำเสนอกิจกรรมบูรณะบ้าน
รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับบ้านเก่าหลังอื่นๆ ในพื้นที่ เพื่อหวังให้คน
ที่มาเยือนเข้าใจถึงคุณค่าของสถาปัตยกรรมในย่าน รวมถึงเป็น
การส่งเสริมต่อเพื่อหวังให้มีการฟื้นฟูและเปิดบ้านเก่าโบราณเหล่านี้
เพิ่มมากขึ้น

และก็เนื่องจากบ้านเก่าที่สร้างขึ้นร่วมยุคเดียวกับหม่องงัยซึน
เหล่านี้เองที่ทำให้ภาคองต่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนคนเดินภาค
องต่าที่จัดทุกเย็นวันเสาร์และอาทิตย์มีลักษณะเฉพาะตัว เพราะ

ไม้ใช้แค่คุณมาซื้อของราคาประหยัด แต่คุณยังเดินเข้าไปดูบ้านเก่า
ที่อยู่คู่ย่านได้ด้วย คือได้ดูอาคารโคโลเนียลสวยๆ และเรียนรู้
ประวัติศาสตร์ไปพร้อมกัน นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมจากตลาด
ที่เริ่มต้นจากการซื้อ-ขายกันเองในจังหวัด กลายเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวสำคัญของเมือง ซึ่งดึงดูดคนต่างประเทศเข้ามาด้วย

จริงอยู่ที่โควิด ทำให้ตลาดเงียบไปนานเลย แต่คืนก่อนที่
คุณจะมาสัมภาษณ์ (สัมภาษณ์เมื่อปลายเดือนมิถุนายน 2565
- ผู้เรียบเรียง) เราก็เริ่มเห็นแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ขึ้นมาบ้างแล้ว
เพราะเริ่มมีฝรั่งและคนอินเดียมาเดินบ้าง ส่วนคนต่างจังหวัด
ก็เข้ามาอย่างต่อเนื่อง เห็นสัญญาณว่าจะกลับมาเหมือนเดิมแล้ว

แต่นั้นละ คิดว่าคงมีคนที่มีมองเหมือนกันกับผม นักท่องเที่ยว
ส่วนใหญ่ยังมองลำปางเป็นแค่เมืองผ่าน บางคนมาเที่ยว
วันเดียวทริป ตกเย็นเดินภาคองต่า แล้วก็ขับรถต่อไปนอน
ที่เชียงใหม่ น่าเสียดายนะ เพราะจริงๆ เมืองเรามีอะไรให้เที่ยว
หรือทำมากกว่าแค่ไปเข้าเย็นกลับ ใจที่ที่สำคัญหลังจากนี้คือจะ
ทำยังไงให้นักท่องเที่ยวมาอยู่กับเราอย่างน้อยสักหนึ่งคืน
ทำอย่างไรให้นำเที่ยว เราเป็นเมืองรอง แต่เราเป็นเมืองรอง
ที่มีของ ไม้ใช้รองแบบไม่มีอะไร เพราะถ้าตีโจทย์ข้อนี้ได้ มันก็จะ
ช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจบ้านเราได้เยอะ

อย่างรถม้าเนี่ยใครมาลำปางก็อยากนั่งขี่ไหม แต่ในทาง
กลับกันคุณมานั่งรถม้าตอนกลางวันแดดเปรี้ยงก็ไม่สนุกแล้ว
แต่ถ้าคุณออกแบบกิจกรรมอาจจะนั่งตอนเข้าไปบ้านท่ามะโอ
จังหวัดเรามีช้างด้วย ลองมาไว้ที่บ้านหลุยส์สักเชือกสองเชือก
ดึงดูดให้เด็ก ๆ นั่งรถม้าไปให้อาหารช้าง หรืออาจจะทำเส้นทาง
นั่งตอนกลางคืน ก็โรแมนติกดี

นพรัตน์ สุวรรณอัทธ

ทายากรุ่นที่ 4 ของอาคารหม่องงัยซึน
และเจ้าของร้านหม่องงัยซึน

ภาคองต่าก็ด้วย ปัญหาที่มองเห็นได้ชัดคืออาคารริม
ถนนเราสวยนะ เจ้าของบ้านเก่าในย่านทุกคนก็มีวิสัยทัศน์
ที่ดี ฟื้นฟูบ้านตัวเองให้สวยงามเหมือน ๆ กัน แต่ตกเย็น
คุณเปิดไฟนีออนสีขาวสว่างจ้า ทัศนียภาพโดยรวมดูแข็ง
ไปหมด ทำไมไม่ลองใช้ไฟ warm white ให้ย่านมันดูวอล
ใช้อารยสถาปัตยกรรมเข้าไปเสริม คุณนั่งรถม้าผ่านเห็น
ไฟสีส้มอุ่น ๆ ดูดีเก๋สวย ๆ มันยกระดับย่านได้เยอะ

รถไฟอีก เรายังสถานีรถไฟที่เป็นอาคารอนุรักษ์ซึ่งมา
พร้อมกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ แต่ที่ผ่านมากุณก็
จัดงานรถไฟแบบเดิม ๆ ดึงพ่อค้าแม่ค้ามาตั้งแผงขายของ
ของก็แบบเดียวกับภาคองต่า คนมาเที่ยวครั้งเดียวเขาก็
ไม่อยากจะกลับมาแล้ว ผมมองว่าลำปางเรามีศักยภาพมาก
อย่าลืมว่าเรามีทรัพยากรหลักคือไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้า
เราใช้แสงไฟเปลี่ยนบรรยากาศให้เมืองได้ หรือเล่นใหญ่ทำ
โชว์แสงสีเสียง เอารถไฟเป็นพระเอกบอกเล่าประวัติศาสตร์
เมือง เอาหัวรถจักรโบราณมาวิ่ง ทำโบกี้สวย ๆ จัดกาล่า
ดินเนอร์บนรถไฟ วิ่งเส้นทางระยะสั้นแบบญี่ปุ่น โชว์ว่า
จะทำได้

ทั้งหมดทั้งมวลมันคือเนื้อหาเดิมเลย แต่คุณเอา
สุนทรียศาสตร์มาเพิ่มมูลค่ามันได้ คือถ้าของมันสวย
ใครจะไม่อยากมากขึ้น ผมเลยอยากฝากไว้เป็นข้อเสนอไป
ให้นักวิชาการและที่สำคัญคือภาครัฐคือถ้าวางแผนกันดี ๆ
เอกชนอย่างพวกเราก็พร้อมจะร่วมมืออยู่แล้ว”

“**ฟู**เกิดกรุงเทพฯ สอบเอ็นทรานซ์ติดคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ปี 2528 แต่พอได้เรียนไป มันไม่ใช่ชีวิตผมเลย ระหว่างนั้นก็ไปรู้จักกับพี่คนหนึ่งที่เขาทำงานหัตถกรรมส่งขายที่ไนท์บาซาร์ เห็นแล้วชอบ และพบว่าเราพอมีทักษะด้านงานฝีมือ ก็เลยไปเรียนรู้กับเขา จนไม่ได้ไปเรียนหนังสือเลย ทำให้สุดท้ายโดบรีโทร์

อาจเป็นคำนิยมในยุคนั้นด้วยแหละ ถ้าคุณเรียนหนังสือเก่งก็ต้องไปเรียนหมอ เรียนวิศววะ อะไรแบบนี้ คือตอนแรกผมก็เดินตามไปโดยไม่ได้อะไรจริงๆ แล้วตัวเองชอบอะไร จนมาเจอเรื่องงานฝีมือที่ทำให้ผมค้นพบว่าจริงๆ เราชอบงานหัตถกรรมและการสร้างสรรค์ จากนั้นผมก็เอ็นทรานซ์กลับเข้ามาใหม่ โดยเรียนสื่อสารมวลชนที่เดิม ระหว่างนั้นก็ทำสมุดทำมือจากเศษหนังและกระดาษส่งขาย ก็เอาไปฝากตามร้านอย่างสบันงา หรือแผงขายของที่ระลึกตามไนท์บาซาร์

พอเรียนจบ ผมก็ยังคงทำงานคร่ำฝักฟากขายอยู่อีกสักพัก เคยมีความคิดว่าอยากเปิดร้านของตัวเองที่ไนท์บาซาร์ เพราะตอนนั้นไนท์บาซาร์นี้บูมเรื่องงานสินค้าทำมือมาก แต่ไม่นานจากนั้นคือราวปี 2539-2540 ก็เกิดวิกฤตต้มยำกุ้ง ทุกอย่างซบเซา ซึ่งก็พอดีกับที่ว่าตอนผมเรียนแมสคอม ผมได้ทักษะใหม่ติดตัวมาคือการแปลหนังสือ ผมชอบอ่านหนังสืออยู่แล้ว พอได้ทักษะการแปลและการเรียบเรียงมาจากที่มหาวิทยาลัย ก็เลยทดลองแปลงานเสนอสำนักพิมพ์ กลายเป็นว่าช่วงที่ร้างลาจากงานทำมือไป ผมก็ทำงานคร่ำฝักฟักประเภท นั่นคือการแปลวรรณกรรม จากที่คิดว่าทำเล่นๆ หาเงินไปก่อน ก็กลายเป็นอาชีพที่ทำต่อเนื่องมา 20 ปี

ช่วง 20 ปีที่แปลหนังสือเลี้ยงชีพ ผมย้ายบ้านไปอยู่กับแฟนที่อุดรดิถี โดยแฟนทำงานที่วิทยาลัยของจังหวัด จนมาในช่วง 5 ปีหลังที่อยู่ที่นี่ ผมอยากกลับมาสานฝันที่เคยวาดไว้สมัยก่อน นั่นคือการทำงานหัตถกรรม ก็เลยเริ่มลงมือด้วยการซื้อหนังมาทำเครื่องประดับจากแพทเทิร์นง่าย ๆ ก่อน พอรู้พื้นที่ทักษะจนอยู่มือก็เลยลองสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ๆ อย่างการทำกำไลหรือเครื่องประดับรูปทรงดอกไม้ โดยผมตั้งชื่อให้มันว่า ‘บุปผากำไล’ การได้ทำงานนี้นั้นแหละที่ทำให้ผมคิดว่าเราไม่ควรทำอะไรจริงๆ กลางๆ เลยกรุงเทพฯ เองงานไปเสนอ TCDC เขาก็ให้ผมไปวางขายใน creative market ปรากฏว่าขายดีมาก ๆ ก็เลยเริ่มทำแบรนด์มาตั้งแต่นั้น จากนั้นก็ขึ้นเชียงใหม่ไปขายตามตลาดนัดที่ขายงานคร่ำฝักฟักต่างๆ จริงใจมาร์เก็ตเฮย หรืองาน NAP เฮย โดยเราก็ปักหลักทำสตูดิโอที่อุดรดิถีนั่นแหละ

ความที่พื้นเพแฟนเป็นคนลำปาง แล้วคุณตาของเขามิที่ตินอยู่ริมน้ำวังแถวภาคองดำ เลยคุยกันกับแฟนเราควรจะมีหน้าร้านไว้ขายงานแล้วนะ จะได้ไม่ต้องเร่ไปขายตามที่ต่างๆ ครั้นจะเปิดที่อุดรดิถีก็คงไม่น่าจะมีคนซื้อเท่าไรไรเลยตัดสินใจขอคุณตาเอาที่ดินตรงนี้มีมารีโนเวทและเปิดเป็นร้าน papacraft เราเปิดปี 2561 ตอนนี่ก็ 4 ปีแล้ว โดยช่วงโควิดก็กระทบพอสมควร แต่เรามีขายออนไลน์และขณะเดียวกันเราก็ยังแปลหนังสืออยู่ก็เลยผ่านพ้นมาได้

พอทำธุรกิจนี้อยู่ลำปางไปได้สักพัก ก็เริ่มรู้จักเครือข่ายคนทำงานคร่ำฝักฟักมากขึ้น มีนักศึกษาฝีมือหลายคนมาขอฝึกงาน หรือฝากผลงานมาขายที่ร้าน หลายคนฝีมือดีมากเลยนะ ก็เลยคิดว่า เออที่ผ่านมามีพื้นที่แบบนั้นเท่าไร คือถึงแม่ลำปางจะเป็นเมืองของคนทำเซรามิก แต่ภาพรวมก็ยังไม่ถูกนำเสนอด้วยมุมมองแบบราชการอยู่ ซึ่งก็เป็นอย่างที่เห็น เมืองมันแทบไม่มีพื้นที่ให้คนทำงานคร่ำฝักฟักใหม่เลย จนปีที่ผ่านมา มีโครงการเมืองแห่งการเรียนรู้ลำปางเข้ามา อาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการก็เข้ามาคุยกับผมว่าจะร่วมส่งเสริมเมืองได้ยังไง ผมก็เลยคิดถึงการสร้างพื้นที่ดังกล่าว

ภาคองคร่ำฝักฟัก ณ กองดำ จึงเกิดขึ้น โดยผมไปขอพื้นที่ซอยหนึ่งของถนนคนเดินภาคองดำ จัดบูธที่ขายเฉพาะผลงานของผู้ประกอบการด้านหัตถกรรมรุ่นใหม่ มีตั้งแต่เครื่องหนัง เครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสาน สิ่งทอ เทียนหอม ไปจนถึงอาหารและขนมแบบโฮมเมดที่ทำโดยคนลำปาง รวมถึงมีการแสดงดนตรีโฟล์คด้วย ก็มีการจัดรูปแบบร้านให้สอดคล้องเป็นธีมเดียวกัน ผมเห็นว่าเอกลักษณ์ของภาคองดำคือเขาจะไม่จัดโซนนิ่ง ทุกอย่างขายรวมกันหมด บนถนนสายเดียว แต่ปัญหาก็คือถ้าคุณขายงานบางอย่างที่จำเป็นต้องมีพื้นที่เพื่อจัดแสดงให้โดดเด่น การกองทุกอย่างรวมกันแบบนี้มันก็จะไปกลบผลงานของคุณ ภาคองคร่ำฝักฟักเลยถูกตั้งขึ้นเพื่อให้มีโซนแยกออกมาสำหรับแสดงงานคร่ำฝักฟักโดยเฉพาะด้วย

ถึงแม่ลำปางจะเป็นเมืองของคนทำเซรามิก แต่ภาพรวมของเมืองแทบไม่มีพื้นที่ให้คนทำงานคร่ำฝักฟักใหม่ จนปีที่ผ่านมา มีโครงการเมืองแห่งการเรียนรู้ลำปาง เข้ามาภาคองคร่ำฝักฟัก ณ กองดำ จึงเกิดขึ้น

ตอนเปิดแรกๆ ก็มียุคประมาณหนึ่ง ตั้งแต่ดีลให้เกิดภาพที่ผมคิดไว้ การคัดเลือกของมาขาย คือมีคนอยากมาขายกับเราเยอะครับ แต่บางทีของเขามันไม่ได้คอนเซ็ปต์ เขาไปรับของจากโรงงานมาขาย เราก็บอกไม่ได้ เราอยากให้เห็นพื้นที่มันเป็นที่แสดงผลงานของคนทำงานด้วยตัวเองก่อน เพราะพวกเขาแทบไม่มีพื้นที่เลย ไหนจะปัญหานั่นนี่อีกเยอะแยะ ผมมองว่าการมีพื้นที่เริ่มต้นเล็ก ๆ แบบนี้มันไม่เพียงทำให้ผู้ประกอบการคร่ำฝักฟักเขาเข้าถึงคนซื้อนะ แต่มันยังจุดประกายให้คนอื่นตระหนักถึงคุณค่าตรงนี้ และช่วยส่งเสริมคร่ำฝักฟักแม่ลำปางให้มีช่องทางในการขายมากขึ้น

ส่วนภาพไกลๆ ผมอยากเปิดโรงเรียนช่างที่นี้ นะครับ ที่ลำปางเราก็มีสาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อยู่แล้ว แต่ในอีกมุม สำหรับคนทั่วไปที่สนใจและอยากเรียนรู้เรื่องการออกแบบหรือหัตถกรรมบ้าง เขาไม่มีที่เรียนเลย ก็คิดว่าถ้ามีโรงเรียนช่างที่ไม่ว่าจะคุณจะเป็นใครก็ตามก็สามารถเข้าเรียนได้ คงดีไม่น้อย คือผมอาจจะสอนใครไม่ค่อยได้หรอก เพราะผมก็เรียนรู้แบบ self learning มา แต่ลูกชายผมเขาเรียนผ่านระบบจากสถาบัน เวลาเขาสอนที่มงานหรือนักศึกษาฝึกงานจะเป็นขั้นเป็นตอนเข้าใจง่ายกว่า แล้วพอเห็นลูกชายผมสอนคนอื่น ผมก็พบเลยนะ ว่าถ้ามีครูที่สอนเป็นเนี้ย มันทำให้คนเรียนพัฒนาได้จริงๆ

อย่างไรก็ตาม แนวคิดที่อยากเปิดโรงเรียนช่างเนี้ย ผมไม่ได้มองว่ามันต้องเป็นของ papacraft ของผม หรือของลูกชายอะไรเลย แค่คิดว่าเมืองที่ดีมันควรจะมีสิ่งนี้สำหรับทุกคน มันไม่ใช่แค่สร้างอาชีพให้กับคนที่มาเรียน กระทั่งคนที่เรียนศิลปะหรือการออกแบบมา ก็มาสอนที่นี้ได้ มาแลกเปลี่ยนกัน ทั้งทักษะฝีมือไปจนถึงมุมมองวิธิติด คุณไม่จำเป็นต้องเรียนเพื่อจบไปเป็นช่างฝีมือก็ได้ คุณอาจทำเป็นงานอดิเรก ทำเพื่อฝึกสมาธิ ฝึกฝนวิธิติด กระบวนการทำงาน อะไรก็ว่าไป จริงอยู่ผลลัพธ์ของงานออกแบบและหัตถกรรมคือการได้มาซึ่งสิ่งของ แต่กระบวนการระหว่างนั้น มันก็ทำให้คุณได้เรียนรู้อะไรใหม่ๆ อีกเยอะ”

ประสิทธิ์ ตั้งมหาสถิตกุล
เจ้าของ papacraft บักแบป
และผู้ก่อตั้ง ภาคองคร่ำฝักฟัก ณ กองดำ

ป้าศรีไล บำรุงพรไพศาล
และลุงพิทักษ์ บำรุงพรไพศาล

เจ้าของร้านขายของชำป้าไล
ในซอยหลังจันทร์หมื่น

“ลุงพิทักษ์เคยเป็นหลงจู๊มาก่อนแก่ทำหน้าที่คล้ายเซลส์แมนซึ่งต้องขับรถส่งของในเส้นทางลำปาง ไปจนถึงอำเภอแม่สายที่เชียงราย ส่วนป้าเป็นคนห้างฉัตรที่เข้ามาทำงานในตัวเมือง เมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว เราเจอกันที่ลำปาง หลังจากตกลงใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน ความที่ลุงแก่ไม่อยากเดินทางบ่อยอีกแล้ว จึงนำเงินเก็บมาเปิดร้านขายของชำอยู่ในย่านกาดกองต้านี้

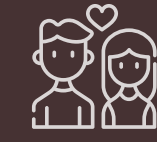
สมัยนั้นกาดกองต้าบนถนนตลาดเก่าที่เลียบริมแม่น้ำวังเจียบเหงามาก ยังไม่มีถนนคนเดิน และบ้านส่วนใหญ่ก็ปิดไว้ ไม่ได้ทำการค้า แต่ความที่ซอຍหลังจันทร์หมื่นที่ร้านเราเปิด เป็นคิวรถไปอำเภอเมืองปาน ลูกค้าหลักของร้านจึงเป็นคนจากอำเภอรอบนอกที่นั่งรถประจำทางซึ่งสมัยนั้นเป็นรถคอกหมูเข้ามาทำธุระในเมือง สมัยก่อนรถชนคนมาแน่นทุกรอบเลย บางรอบถึงกับมีคนนั่งบนหลังคามากมี ยิ่งผู้โดยสารเยอะ ร้านป้ายิ่งขายดี ก็เริ่มต้นตั้งแต่ขายน้ำ ขายขนมง่าย ๆ จนมาขายอาหารทำใหม่ จำพวกขนมเซี่ยงสี้ ก๋วยเตี๋ยทอด ตำส้มกับข้าวมัน คือตั้งแต่ตีห้าที่รถเริ่มวิ่ง ก็มีคนมารอซื้อแล้ว

ลุงกับป้ามีลูก 3 คน เราไม่ได้มีทรัพย์สินอะไรมากมาย ช่วงที่ลูกกำลังโตก็เลยเหนื่อยกันหน่อย จำได้ว่าต้องให้ลูก ๆ มาช่วยพับใบตองสำหรับใส่อาหาร เพราะตอนนั้นยังไม่มี

ถุงพลาสติก ลุงกับป้าไม่เคยไปโรงเรียนลูกเลยนะ เพราะต้องขายของทุกวัน ถึงเวลาจ่ายค่าเทอม ก็เอาเงินฝากลูกไปไม่เคยเห็นหน้าคุณครู เคราะห์ดีที่ลูก ๆ ป้าเป็นคนตั้งใจเรียน พี่คนโตนอกจากมาช่วยร้าน ก็ยังช่วยสอนการบ้านให้น้อง ประกอบกับที่ลุงแก่เป็นคนขยันทำมาหากิน เหล้าไม่กิน บุหรี่ไม่สูบ และไม่เล่นการพนัน ก็เลยไม่เคยมีหนี้สิน และเราก็ช่วยกันขายของหาเงินส่งลูก ๆ เรียนจบปริญญาตรีกันได้ทุกคน

ทุกวันนี้ลูก ๆ ก็แยกย้ายไปมีชีวิตเป็นของตัวเองกันหมดแล้ว คนหนึ่งไปทำห่อพักและเปิดบริษัทอยู่ที่ลำพูน อีกคนไปทำงานออฟฟิศที่เชียงใหม่ และอีกคนอยู่กรุงเทพฯ เขาก็ชวนเราให้มาอยู่ด้วยกันแหละ แต่เราติดชีวิตที่นี่ไปแล้ว ถึงแม้เศรษฐกิจจะซบเซา และเราขายของได้ไม่มากเท่าเมื่อก่อน แต่ความที่เราไม่ต้องส่งเสียใครแล้ว ก็เลยพออยู่ได้ ป้าก็ขายแต่พวกขนมและเครื่องดื่ม พวกอาหารสดที่ต้องทำใหม่ก็เลิกขายเพราะเหนื่อย เราอายุเจ็ดสิบกว่าปีแล้ว

ทุกวันนี้เราจะตื่นตีห้า และเดินออกจากบ้านเลียบบแม่น้ำวังเพื่อไปออกกำลังกับเครื่องเล่นตรงจวนผู้ว่า ก่อนเดินกลับบ้านมาชงกาแฟดื่ม กินข้าว และเปิดร้านก็ขายไปจนถึงค่ำๆ ร้านป้าไม่มีวันหยุดนะ ปีใหม่ สงกรานต์เข้าพรรษา ก็ไม่หยุด จะปิดร้านเฉพาะตอนที่ลูกมาชวนไปเที่ยวเท่านั้น (ยิ้ม)”

เมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว
เราเจอกันที่ลำปาง
หลังจากตกลงใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน
ความที่ลุงแก่ไม่อยากเดินทางบ่อยอีกแล้ว
จึงนำเงินเก็บมาเปิดร้านขายของชำ
อยู่ในย่านกาดกองต้านี้

“คนมักเข้าใจกันว่าชาวลำปางในศตวรรษที่แล้ว ร่ำรวยจากการทำสัมปทานค้าไม้ แต่เปล่าเลย รายได้จากการค้าไม้นี้เข้ากระเป๋าคนอังกฤษหมด ที่คนในพื้นที่ รวยๆ กันนี้ส่วนหนึ่งมาจากการค้าฝิ่น สมัยก่อนฝิ่น ยังเสรี หลังธนาคารกรุงไทยในตลาดยังคงมีโรงฝิ่น ขนาดใหญ่ พ่อค้าจีนล่องเรือมาใช้บริการกันจนแถม แต่ในขณะที่เดียวกันยุคค้าไม้ ก็ทำให้เกิดธุรกิจอื่นๆ ขึ้นตามมาในเมือง จนทำให้ลำปางรุ่งเรืองอย่างมาก ในตอนนั้น

สมัยที่เป็นเด็ก พี่ยังทันเห็นที่เขาก่อนซุงกันอยู่เลยนะ ตอนนั้นแม่น้ำวังตั้งแต่เกาะศาลงมาเต็มไปด้วยท่อนซุงในแบบที่ลงไปวิ่งเล่นบนแม่น้ำได้เลย ก่อนที่จะเกิดครอบครัวแม่พี่อยู่เกาะคา แยกยังเคยทำงานรับจ้างขนท่อนซุงขึ้นฝั่งอยู่เลย จนช่วงหลังๆ การขนไม้เริ่มซาลง ศูนย์กลางเมืองลำปางเปลี่ยนจากเกาะคาอยู่แถวริมแม่น้ำวังในเมืองพร้อมๆ กับที่เกิดสงคราม แก๊กย้ายมาอยู่แถวย่านกาดก่องดำ

ในยุคนั้นคนกาดก่องดำส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าแม่ค้าในตลาด ส่วนอาคารในกาดก่องดำเขาจะใช้เป็นโกดังเก็บสินค้าหรือไม้ก็พักอาศัย ส่วนคนหอบดึกก็ทำห้องแบ่งให้เช่า กาดก่องดำจึงเต็มไปด้วยผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ คนพม่า จีน ญวน ไทย เกือบทั้งหมดล้วนทำการค้า อาจด้วยบรรยากาศแบบนั้น มันก็ทำให้พี่ที่โตมาในย่านนี้เป็นคนชอบค้าขายไปด้วย

จุดเปลี่ยนของกาดก่องดำ คือปี พ.ศ. 2548 ที่มีน้ำท่วมหนักเมืองลำปาง อย่างที่บอกว่าอาคารส่วนใหญ่ในกาดก่องดำเป็นโกดังเก็บสินค้าของพ่อค้าแม่ค้าในตลาด พ่อค้าท่อม สินค้าก็เสียหาย เจ้าของเขาก็จำใจเอาของที่ยังมีสภาพดีบางส่วนมาขายเลหลังในราคาถูก ขายบนถนนที่ยังมีเงื่อนไขแบบนั้นเลย มีตั้งแต่เหล่าฝรั่ง เครื่องดื่ม ขนม ไปจนถึงเฟอร์นิเจอร์ และข้าวของเครื่องใช้ คนลำปางก็แห่กันมาซื้อกันเต็มไปหมด จากบรรยากาศที่เศร้าๆ เพราะน้ำท่วม ย่านนั้นกลับมามีชีวิตชีวาขึ้นมาทันใด เราก็คุยกันว่าน่าจะจัดตั้งให้เป็นถนนคนเดินไปเลยนะ

พจนารถ พัฒนานุกูล
ประธานชุมชนกาดก่องดำใต้

คือก่อนหน้านี้ ทางเทศบาลเขาเคยมีความคิดจะทำถนนคนเดินตรงนั้นอยู่แล้วด้วย เพราะเห็นศักยภาพของดึกเก่าแก่มันย่าน เขาก็เคยเอามาลงและจัดถนนคนเดินอยู่สองสัปดาห์ แต่ความที่เป็นราชการนะ เขาทำโดยไม่ได้สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน แล้วพอบหมดเขาก็ไม่ทำต่อก็เลยเลิกกันไป จนมาเกิดน้ำท่วมนี้แหละ เราก็คิดว่าไหนๆ คนก็มากันเยอะแล้ว เราทำตลาดของพวกเขาเองดีกว่า จะได้ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจด้วย

นั่นแหละ คนในกาดก่องดำก็เลยรวมตัวกันไปขอจัดตั้งชุมชน จัดตั้งกันช่วงปลายเดือนตุลาคม 2548 หลังน้ำท่วมได้ไม่นาน และเปิดถนนคนเดินกาดก่องดำครั้งแรกเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน ตอนนั้นยังมีโคลนจากน้ำท่วมติดอยู่เลยนะ พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสมาก บ้านบางหลังทำเครื่องหมายไขว้ไปเลยว่่าน้ำเคยท่วมถึงระดับไหน ส่วนที่ก็ชวนเพื่อนๆ ที่ชอบเล่นสะล้อซอซึงโนวงเหล่า มาเล่นเปิดหมวกในกาดเอววงสะล้อมาเล่นเพลงสากลด้วย สร้างสีสันให้กาดจนกลายเป็นเอกลักษณ์อีกอย่างจนทุกวันนี้

เราไม่เก็บเงินค่าเช่าพื้นที่พ่อค้าแม่ค้าสักบาทเลย คือคุณแถมมาลงชื่อ เราก็จัดสรรสื่อให้ ตลาดเราไม่ทำโซนนิ่ง เพราะตั้งใจให้เป็นตลาดที่ทุกคนในครอบครัวมาเดิน อยากให้ทุกคนเดินไปด้วยกันไม่ต้องแยกกันเดิน อย่างเดินไปซื้อคหนึ่งคุณจะเจอลูกชิ้นปิ้ง ถัดไปอาจเป็นก็ฟ้ช้อป ถัดไปเป็นเสื้อผ้าแบบนี้ มันหลากหลายนะ แต่ความหลากหลายนี้ก็ทำให้พ่อแม่ลูกก็จะเดินไปพร้อมๆ กันได้ ซึ่งพื้นที่ที่เปิด กาดก่องดำก็เป็นที่ยอมรับมาก จากตลาด

ของคนในเมือง ก็เริ่มมีนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติ รวมถึงตัวแทนจากจังหวัดต่างๆ อย่างน่าน แพร่ และเลย มาศึกษาดูงานวิธีการทำตลาดเรา เขาอยากรู้ว่าเราทำยังไงโดยไม่เก็บค่าเช่า และประสานกับเทศบาลอย่างไรในการจัดการกับขยะ

แต่แน่นอนในทางกลับกัน ก็มีแรงเสียดทานเยอะ หลายคนก็บอกทำไมไม่จัดโซนนิ่ง บางคนบอกพอทำแบบนี้กาดก่องดำมันไม่มีเอกลักษณ์ ทำไปไม่มีเอาพวกกาแลมาตบแต่งให้เป็นถนนสายวัฒนธรรมอะไรแบบนี้ เราก็อธิบายว่าเราตั้งใจให้พื้นที่แห่งนี้รองรับคนลำปาง แต่ก่อน เวลาหยุดเสาร์-อาทิตย์ คนลำปางนี้ขับรถไปเที่ยวเชียงใหม่กันหมด ตัวเมืองลำปางนี้เงียบเลย เราก็หวังเปิดตลาดแห่งนี้เป็นที่พักผ่อนให้คนในพื้นที่เป็นหลัก เราไม่ได้อยากให้ที่นี่เป็นแฟรนไชส์ของถนนคนเดินเชียงใหม่ (หัวเราะ)

ส่วนภาพที่อยากเห็นในกาดก่องดำแห่งนี้หรือ พี่อยากเปลี่ยนถนนสายนี้ให้ทุกคนได้ขายของกันทุกวันนะ จริงอยู่ช่วงหลังๆ เริ่มมีคนรุ่นใหม่กลับมามาทำธุรกิจกาดก่องดำบ้างแล้ว แต่เราก็อยากให้มันเป็นย่านค้าขายจริงจัง คือเจ้าของดึกในกาดก่องดำส่วนใหญ่เขาปิดดึกเขาไว้เฉยๆ นะ เขาก็อยู่ข้างในทำอะไรของเขาไป เลยคิดว่าถ้ามันปล่อยให้คนอื่นมาเช่าทำการค้าในราคาไม่แพงกันใหม่ ดึกว่าปล่อยให้ดึกมันร้างเปล่าๆ หรือทำแผงลอยริมฟุตปาธก็ได้ คือเย็นเสาร์และอาทิตย์ก็ขายกันตามปกติแหละ แต่วัฒนธรรมดึกน่าจะมิดด้วย เพราะถ้าคุณมาเห็นในเวลาปกติ กาดก่องดำนี้เงียบมากเลยนะ ก็อยากให้มันกลับมามีชีวิตชีวา แทนที่จะรอสุดสัปดาห์ สู้ขายไปทุกวันเลยดีกว่า”

เราตั้งใจให้พื้นที่แห่งนี้รองรับคนลำปาง
แต่ก่อนเวลาหยุดเสาร์-อาทิตย์
คนลำปางจะขับรถไปเที่ยวเชียงใหม่กันหมด
ตัวเมืองลำปางเงียบเลยเราก็มองเปิดตลาดแห่งนี้
เป็นที่พักผ่อนให้คนในพื้นที่เป็นหลัก
เราไม่ได้อยากให้ที่นี่เป็นแฟรนไชส์
ของถนนคนเดินเชียงใหม่ (หัวเราะ)

เรื่องเรียนรู้อะไร
เรียนรู้อะไรที่ช่วยอำนวยความสะดวกต่อการทำมาหากิน
ผมไม่ค่อยกังวลหรอก เพราะคนรุ่นใหม่
เขามีพื้นฐานที่ดีกันอยู่แล้ว
แต่การที่เราจะเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อน
ไปสู่อนาคต แต่กลับไม่รู้รากฐาน
ไม่รู้รากเหง้าของตัวเอง
มันก็แปลกๆ ยังไงอยู่นะครับ

ลำปาง

ศุภณกร ทิมมาศย์

ผู้ประกอบการเจ้าของร้าน At One
และคณะกรรมาธิการภาคกองต้า

“ลำปางเป็นเมืองที่มีต้นทุนที่ดีเลยนะครับ ทั้งทาง
ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ
ไปจนถึงความร่วมมือในด้านวิชาการ และภาคประชาสังคม
ที่มีส่วนในการขับเคลื่อนเมืองมากขึ้น แต่ในทางกลับกัน
ผมมองว่าพอต้นทุนเหล่านี้มันไม่ได้ถูกเชื่อมประสานร่วมกัน
เมืองมันจึงค่อนข้างเดินช้ากว่าที่ควรจะเป็น

เช่นว่าพอรัฐโปรโมทให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว แต่เรา
กลับยังขาดโครงสร้างพื้นฐานมารองรับหรือกระทั่งการสื่อสาร
วิธีการท่องเที่ยวในเมืองเราก็ยังไม่มี คือถ้านักท่องเที่ยวไม่ได้
ขับรถส่วนตัวมาเอง เขานั่งเครื่องบิน รถทัวร์ หรือรถไฟมา
ถ้าไม่ใช่รถสองแถวที่วิ่งประจำ หรือมีเบอร์รถแท็กซี่ส่วนบุคคล
ที่มีค่อนข้างน้อยอยู่แล้ว เขาก็ไม่มีทางเลือกอื่นเลย หรือถ้าเขาจะ
ไปวัดพระธาตุลำปางหลวง หรือวัดเฉลิมพระเกียรติที่อยู่อำเภอ
แจ้ห่ม ผมเป็นคนลำปางเอง ก็ยังไม่รู้ว่าจะไปได้ยังไงเลยนะครับ
เช่นไปวัดเฉลิมพระเกียรติ คุณจะต้องนั่งประจำทางรถไปลงแถว
ซึ่งรถจะมาส่งคุณแค่ปากทาง จากนั้นก็ต้องนั่งประจำทางของที่นี่
เพื่อไปยังตีนดอยอีกต่อ แล้วก็เปลี่ยนมานั่งรถรับจ้างของชุมชน
เพื่อขึ้นไปยังยอดดอย สรุปคุณจะไปสถานที่ที่เป็นหนึ่งในแลนด์
มาร์คของจังหวัดโดยไม่ใช้รถส่วนตัว คุณต้องนั่งรถถึง 4 ต่อ
แทนที่การใช้รถสาธารณะจะถูกกว่ารถส่วนตัว คุณกลับต้องจ่าย
แพงและใช้เวลามากกว่าอีก

หรือลำปางแค่การเดินทางภายในเมือง ดินน้อยที่เดี๋ยวนี้มี
grab car มาให้บริการแล้ว แต่เมื่อก่อน ถ้าคุณไม่นั่งรถสองแถว
ที่มีเส้นทางจำกัด คุณก็แทบไปไหนไม่ได้เลยนะ จะเช่ารถมอเตอร์ไซด์
หรือลำปางแค่จักรยานก็ยังไม่ค่อยได้ ตรงนี้แหละที่เมืองเรา
ยังขาด ยังไม่นับรวมที่เมืองเราไม่มีโรงแรมในระดับบนเปิด
ให้บริการอีก ถ้าคุณจะมาเที่ยวลำปางด้วยตัวเอง คุณจึงต้อง
เตรียมข้อมูลเยอะมาก หน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่สนับสนุน
การท่องเที่ยวก็ดูเหมือนขาดการบูรณาการข้อมูลเหล่านี้ไว้ด้วยกัน
สุดท้ายรูปแบบการท่องเที่ยวของเมืองเราก็เลยกลายเป็นว่า
นักท่องเที่ยวพักที่เชียงใหม่ และเช่ารถจากเชียงใหม่ขับมาเที่ยว
ลำปางแบบไปเช้า-เย็นกลับแทน

การมีโครงสร้างที่ไม่ถูกทำให้ประสานกันแบบนี้ มันยังลาม
ไปถึงแนวทางการบริหารจัดการเมืองอย่างที่เห็นอยู่ทุกวันนี้ด้วย
นะครับ อย่างลำปางเรามีเทศบาลสองแห่งคือ เทศบาลนครลำปาง
ในเขตตัวเมือง กับเทศบาลเขลางค์นครเขตรอบนอก โดยมี
องค์การบริหารส่วนจังหวัดคลุมทับอีกที แต่ที่เป็นอยู่ตอนนี้คือ
เทศบาลนครลำปางกับ อบจ. ดูเหมือนจะไม่ยอมทำงานร่วมกัน
ถ้าเทศบาลทำพื้นที่ไหนแล้ว อบจ. ก็จะไม่ยุ่ง ในทางกลับกัน
ถ้า อบจ. ทำในบางพื้นที่ในเมือง เทศบาลก็จะไม่ยุ่ง อาจด้วย
ข้อจำกัดการเมือง หรืออย่างอื่น ซึ่งผมไม่รู้ด้วยสาเหตุอะไร

แต่ผลกระทบมันตกมาที่คนในเมืองโดยตรง เพราะแทนที่เมือง
จะได้พัฒนาต่อจากความร่วมมือของหน่วยราชการ แต่มันกลับ
ไม่ได้เป็นแบบนั้น

นอกจากนี้ ความที่ผมทำงานในภาคประชาสังคม มีอีกประเด็น
ที่ผมมองว่าน่าเป็นห่วงคือ ลำปางเทศบาลเพิ่งนำนโยบายใหม่ของ
กระทรวงมหาดไทยเรื่องการขยายชุมชนมาใช้ แต่เดิมเรามีชุมชน
อยู่ในพื้นที่ 43 ชุมชน แต่เขาต้องการขยายเป็น 80 กว่าชุมชน
ทั้งที่จำนวนบ้านหรือครัวเรือนเท่าเดิม ผมไม่ทราบว่าจะด้วยเหตุผล
อันใด แต่ความที่เราคลุกคลีกับงานในชุมชน ผมก็รู้ว่าในหลาย
ชุมชนค่อนข้างจะมีปัญหาหรือข้อจำกัดการเมืองเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว
การขยายแบบนี้ อาจจะง่ายต่อราชการในการจัดสรรทรัพยากร
ใหม่ แต่แล้วทรัพยากรเดิมในพื้นที่ล่ะจะเป็นอย่างไร

เพราะโดยพื้นฐานชุมชนหนึ่งมีวัดประจำชุมชนอยู่แล้ว
แต่พอคราวนี้คุณแตกออกเป็น 4 ชุมชน ซึ่งวัดที่เป็นศูนย์กลาง
การจัดกิจกรรมมีแห่งเดียว ทีนี้จะตกลงยังไง ไหนจะพื้นที่
ทับซ้อนอื่น ๆ ที่ถ้าเกิดชุมชนที่แตกออกมามีปัญหาเป็น
ทุนเดิมอยู่แล้ว การทำแผนชุมชนที่แตกต่างกันในพื้นที่ทับซ้อน
กันก็ยิ่งสร้างปัญหาเพิ่มเข้าไปใหญ่ คือเรามีตัวอย่างในระดับ
เมืองที่เทศบาลกับ อบจ. ไม่ประสานกัน การแยกชุมชนออกไป
เป็นเท่าตัวขนาดนี้ ก็น่ากังวลเรื่องการประสานงานหนักเข้าไป
ใหญ่ นะครับ

ส่วนคำถามว่าเราควรส่งเสริมให้คนลำปางเรียนรู้เรื่องอะไร
เป็นพิเศษ ผมมองว่าการเรียนรู้ที่จะร่วมมือกันเพื่อเห็นแก่
ประโยชน์ส่วนรวมคือเรื่องจำเป็นมาก ๆ ซึ่งหมายรวมถึงผู้หลัก
ผู้ใหญ่หรือผู้มีอำนาจในส่วนราชการด้วยครับ ส่วนอีกเรื่องคือการ
สนับสนุนให้เมืองมีการเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทุกวันนี้
ในโรงเรียนเกือบทั้งหมดในลำปาง เราไม่ได้เรียนประวัติศาสตร์
ของตัวเองเลยนะครับ ลูกชายผมตอนนี้เรียน ป.6 วันก่อนผมทราบ
ว่าวิชาสังคมเขาได้เรียนประวัติศาสตร์เกี่ยวกับภาคใต้มา แต่พอผม
ถามเขาเรื่องประวัติศาสตร์ของเมืองเรา เขากลับไม่รู้ เพราะไม่ได้เรียน
ผมก็พยายามประสานกับเครือข่ายและเทศบาลให้พิจารณาเอา
หลักสูตรท้องถิ่นกลับเข้ามาในโรงเรียนอยู่

เพราะเรื่องเรียนรู้อะไร เรียนรู้อะไรที่ช่วยอำนวยความสะดวกต่อการทำมาหากิน ผมไม่ค่อยกังวลหรอก เพราะคน
รุ่นใหม่เขามีพื้นฐานที่ดีกันอยู่แล้ว แต่การที่เราจะเรียนรู้เพื่อ
ขับเคลื่อนไปสู่อนาคต แต่กลับไม่รู้รากฐาน ไม่รู้รากเหง้าของ
ตัวเอง มันก็แปลกๆ ยังไงอยู่นะครับ”

“พี่” เราเป็นคนอุทิศตน ส่วนสามีเป็นคนล่าปางที่โตมาในภาคกลาง ความที่เรารักคู่ชบกันของอร่อยๆ เหมือนกัน เลยตัดสินใจเช่าอาคารในย่านภาคกลางเปิดร้านเมื่อยี่สิบกว่าปีก่อน โดยตอนแรกทำในรูปแบบธุรกิจโต๊ะจีน พอขายได้อยู่ แต่ดันมาเจอช่วงฟองสบู่แตกช่วงปี 2540 ร้านเลยโดนกระทบหนัก จึงเปลี่ยนรูปแบบมาขายอาหารที่ราคาย่อมเยา เราใช้ทำรับอาหารและทรัพยากรเดิมเลย แต่ปรับเมนูและระดับราคาให้ขายง่ายขึ้น โดยใช้ชื่อร้านว่า ‘อร่อยปากเดียว’ ขายข้าวต้มถ้วยละบาทรองรับลูกค้าทุกระดับ

ธุรกิจตอนแรกยังทรงๆ เพราะตอนนั้นเศรษฐกิจยังไม่ฟื้น ก็กักตุนอยู่หลายปี กระทั่งมาปี 2548 ที่น้ำท่วมภาคกลาง ความที่ย่านนั้นมีโกดังเก็บสินค้าเยอะ เจ้าของโกดังก็เอาของที่โดนน้ำท่วมมาแบกะดินขายในราคาขาดทุน คนล่าปางก็มาซื้อปิ้งกันเต็มไปหมด รุ่งๆ จากวิกฤตคนที่นี่ก็พลิกให้กลายเป็นโอกาส สักพักก็มีการจัดตั้งถนนคนเดินภาคกลางคืน เป็นตลาดกลางคืนที่คึกคักมาก ร้านเราก็ได้ลูกค้าจากตรงนี้ไปด้วย เพราะตั้งอยู่ตรงข้ามตลาด แล้วหลังจากนั้นไม่นาน มีนักเขียนของหนังสือออนไลน์แพลนท์มาที่ร้าน แล้วเขาเอาไปเขียนแนะนำในหนังสือนักท่องเที่ยวต่างชาติก็เลยเป็นอีกกลุ่มลูกค้าหลัก

จุดเด่นของร้านคือราคาสบายกระเป๋า บริการรวดเร็ว คือไม่ว่าลูกค้าจะแน่นแค่ไหน เราก็วางระบบให้อาหารออกทันเวลาได้หมด กระทั่งถ้าคุณมากับทัวร์ หรือคณะนักกีฬาที่มักมาแข่งกีฬาในจังหวัดล่าปางซึ่งมีนักท่องเที่ยวหลายคน แค่ว่าจ้ะล่องหน้าว่าที่นั่นและสั่งอาหารมาก่อน มาถึงก็แทบไม่ต้องนั่งรอเลย ส่วนรสชาติอันนี้แล้วแต่มุมมองลูกค้าซึ่งเราก็มีการควบคุมมาตรฐานอยู่เสมอ หรือถ้าลูกค้าเป็นฝรั่ง พ่อครัวเขาก็จะลดความเผ็ดลงมา ที่สำคัญเราขายราคาเดียวกันหมด คือฝรั่งมากินเขาก็ตกใจว่าทำไมถูกและเร็วแบบนี้ ก็ได้การบอกต่อก่อนข้างมาก

เรามีโต๊ะ 50 โต๊ะ รองรับลูกค้าได้มากที่สุด 150 คน ใช้พ่อครัว 10 คน ส่วนน้องๆ พนักงานเสิร์ฟมีประมาณ 20 คน พนักงานเสิร์ฟทุกคนเป็นนักเรียนนักศึกษาพาร์ทไทม์ มีตั้งแต่มอสีปวช. ปวส. ไปจนถึงจบปริญญา บางคนอยู่กับเรามาตั้งแต่เรียนมัธยม แล้วพอเรียนจบออกไปทำงานตอนกลางวัน ตกเย็นก็มาหารายได้เสริมเสิร์ฟอาหารที่ร้าน จึงอาจจะเห็นว่าน้องๆ เราที่นี่หลายคนสวมเสื้อชื่อป เพราะเขาเรียนหนังสือเสร็จก็มาทำงานกับเราต่อ เราเลยตั้งเวลาปิดร้านไว้ที่ห้าทุ่ม เพราะเคยปิดตอนเที่ยงคืน กว่าจะเก็บร้านเสร็จก็ตีหนึ่งกว่า พนักงานก็ตื่นสายไปเรียนกันไม่ทัน (หัวเราะ)

เราไม่คิดจะเปิดสาขาเพิ่ม มีคนมาถามเฟรนไชส์เหมือนกัน แต่ยังไม่กล้าขาย เพราะถึงแม้เราจะวางระบบไว้พร้อมหมด แต่ความที่ยังเป็นห่วงเรื่องมาตรฐาน เราก็กับสามีจึงต้องลงมาดูแลร้านเองทุกวัน ไม่ยอมปล่อยให้เขาทำกันเอง เพราะกลัวพลาด คือถึงคนจะมาซื้อเฟรนไชส์ไปจะไม่เกี่ยวอะไรกับธุรกิจเราแล้ว แต่ความที่เป็นชื่อร้านเรา เราเลยยังไม่กล้าปล่อย ขอให้มันใจก่อนดีกว่า

เอาจริงๆ นี่เป็นงานที่เหนื่อยนะ เพราะหลังจากโควิด-19 ระลอกแรกหมดไป ร้านเราก็กลับมาพลุกพล่านเหมือนเดิมไม่ได้พัก แต่เพราะทำมาต่อเนื่องยี่สิบกว่าปี จึงอาจจะชินแล้ว และรู้สึกแฮปปี้กับมัน ยิ่งได้เห็นลูกค้ามากินแล้วถูกใจในรสชาติและการบริการและกลับมาอีก หรือบางคนพอจ่ายเงินเสร็จก็ชื่นชมและกล่าวขอบคุณเราอีก คือคิดดูเขาเป็นลูกค้า เอาเงินมาให้เรา เขายังขอบคุณเราอีก เราก็เลยยังมีความสุขและพยายามจะรักษามาตรฐานนี้ไว้ให้ติดต่อกันไปเรื่อยๆ กันเราก็ปลุกฝังทัศนคติแบบนี้กับพนักงานทุกคน แน่นนอน เราทำงานเพื่อให้มีรายได้ แต่การทำอาหารและบริการที่ดีเพื่อทำให้ลูกค้าประทับใจก็เป็นกำไรที่สำคัญ และทำให้เรามีใจรักในสิ่งที่ทำทุกวัน”

ลูกค้ามากินแล้วถูกใจในรสชาติและการบริการ และกลับมาอีก บางคนพอจ่ายเงินเสร็จก็ชื่นชม และกล่าวขอบคุณเรา คือคิดดู เขาเป็นลูกค้า เอาเงินมาให้เรา เขายังขอบคุณเราอีก เราก็เลยยังมีความสุข และพยายามจะรักษามาตรฐานนี้ไว้ให้ติดต่อกันไป

ริญา สุวรรณคาม
เจ้าของร้านข้าวต้ม ‘อร่อยปากเดียว’ จังหวัดล่าปาง

“**พว**เริ่มตลาด We Market เมื่อ 5 ปีที่แล้ว จาก การที่ได้รู้จักกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ย้ายกลับมาทำธุรกิจ ที่บ้าน ก็คุยกันว่าเราจะมีช่องทางในการทำมาหากิน มากขึ้นด้วยการทำตลาดที่จำหน่ายอาหารปลอดภัย ต้นไม้ และผลิตภัณฑ์ที่มีความใส่ใจกับสิ่งแวดล้อม ตอนแรกคิดถึงการขอยกงบประมาณจากหน่วยงาน รัฐต่างๆ มากำ เพราะผมก็เคยทำงานร่วมกับหลาย หน่วยงาน แต่มาคิดดูแล้วว่าถ้าเราเองเขามาทำ คนให้จบเขาก็คาดหวังในภาพของเขา ซึ่งอาจจะ คลาดเคลื่อนกว่าภาพของเรา สุดท้ายก็ลงมือ ทำกันเอง เพราะผมก็มีทักษะด้านการทำสื่อวิดีโอ และสื่อออนไลน์ด้วย ก็มีต้นทุนในการสื่อสารและ ประชาสัมพันธ์อยู่พอสมควร

เราเปิดตลาดที่แรกหลังโรงเรียนอนุบาลลำปาง ขายเฉพาะช่วงเช้าวันอาทิตย์ ได้รับผลตอบรับที่ดีทีเดียว แต่ผ่านไปสองปี ฝั่งตรงข้ามตลาดมีโครงการจะมาเปิด ร้านสะดวกซื้อ เราก็เลยขยับย้ายมาอยู่บนถนนสายวัฒนธรรม ของชุมชนท่ามะโอ เพราะความที่เราเป็นคนในย่านนี้ อยู่แล้ว เราจึงรู้จักผู้ใหญ่ในชุมชน และที่สำคัญคือย่านนี้ ต้นไม้เยอะร่มรื่น แล้วก็เป็นที่ชินเมืองเก่า ก็เลยไปขอ เทศบาลมาเปิด เอาจริง ๆ ทำเลที่นี้ลูกค้าเยอะกว่า นะครับเพราะอยู่ในตัวเมือง ท่ามะโอถึงลูกค้าน้อยลง แต่ก็กลับมีเสน่ห์กว่า และตลาดเราก็สอดคล้อง ไปกับบรรยากาศของพื้นที่ด้วย

ผมอธิบายความรู้สึกนี้ไม่ถูกเหมือนกัน แต่คิดว่ามีรูปภาพแบบนี้แหละ ที่ทำให้ผมพบว่า We Market ประสบความสำเร็จ

กฤษฎา เขียวสुक
ผู้ก่อตั้ง We Market

เราย้ายมาเปิดที่ท่ามะโอเดือนมกราคม 2563 เปิดได้ เดือนเดียว โควิดก็มา หลังจากปิดตลาดไปพักใหญ่ ก็กลับมาเปิดอีกครั้ง โดยผมคิดค่าเช่าแค่ 20 บาท เพราะอยากช่วยผู้ประกอบการด้วย จนมาตอนหลังตลาด เริ่มฟื้น เป็นฝ่ายผู้ประกอบการมาบอกให้ผมขึ้นค่าเช่า จะได้เป็นทุนให้ผมทำสื่อโปรโมท เลยขึ้นเป็น 50 บาท

หลัก ๆ ใช้เงินหมดไปกับการโปรโมทในเฟซบุ๊กนะครับ ผมเป็นแอดมินและทำสื่อประชาสัมพันธ์และคลิปวิดีโอเอง ด้วยมองว่าแค่เราทำตลาดนัด แต่การทำตลาดออนไลน์ เป็นสิ่งสำคัญ เราได้กลุ่มลูกค้าเพิ่มขึ้นทางนี้ด้วย หรือคน จากที่อื่นมาเที่ยวลำปางก็ได้รับรู้จากช่องทางนี้

นอกจากสินค้าที่ขาย ไฮไลท์หนึ่งของตลาดเราที่ดึงดูด ลูกค้า คือการจัดอีเวนต์ประจำเดือนเป็นธีมต่าง ๆ อาทิ ตลาดนัดต้นบอนสี หรืองานแคคตัส จากช่วงปกติจะมี ผู้ประกอบการมาขายประมาณ 14-15 ราย พอมีอีเวนต์ ครั้งหนึ่งก็มีคนมาร่วมขายเกือบ 60 เจ้า ดึงดูดและ สนุกมาก อย่างไรก็ตาม ในมุมมองคนทำตลาดอย่างผม ความสนุกหรือพูดได้ว่าเป็นความสุขที่แท้จริงคือการทำงาน หลังบ้าน หรือการได้เชื่อมผู้ประกอบการเข้าด้วยกัน

เพราะจุดประสงค์แรกๆของตลาดแห่งนี้คือการได้รวมตัว ของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่มีวิสัยทัศน์เดียวกัน การที่ผม มีส่วนสร้างเครือข่ายให้ผู้ประกอบการได้รู้จักกัน ได้แลกเปลี่ยน ความรู้ และวัตถุดิบจนสำเร็จ จึงเป็นเรื่องน่าปลื้มใจ เช่น ผมแนะนำให้คนทำน้ำเงี้ยวได้พบเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศอินทรีย์ได้ ก็เป็นการเพิ่มช่องทางการทำตลาดให้ เกษตรกรไปในตัว การได้ช่วยเหลือเกษตรกรให้ขายสินค้า ทางออนไลน์ คือบางคนเขาก็ไม่ถนัดจริง ๆ ผมก็บอกให้ เขาถ่ายรูปสินค้าและทำกำหนดการการเก็บเกี่ยวมา ผมก็ ไปโพสต์ช่วยเขาขาย หรือการได้เห็นพื้นที่ที่ขายกาแฟดริป

คนหนึ่งขายกาแฟในตลาดเราแค่ 20 บาท เพราะอยาก นำเสนอเมล็ดกาแฟจากผู้ปลูกรายย่อย รวมถึงผลักดันให้ ผู้ปลูกหันมาทำแปรรูปเองด้วย เป็นต้น

ส่วนตัวเลยไม่คิดว่าจะขยายตลาดให้ใหญ่ขึ้นครับ เป้าหมายคืออยากขยายให้เล็กลงมากกว่า (ยิ้ม) หมายถึง ว่าอาจมีผู้ประกอบการเพิ่มขึ้นบ้าง แต่ก็คงไม่ทำให้เป็น ตลาดนัดขนาดใหญ่แบบทั่วไป ผมอยากทำให้เป็นตลาด ที่ผู้ประกอบการสนับสนุนกันและกัน ลูกค้าไว้วางใจใน พอดีแม่ค้า และช่วยส่งเสริมให้เราช่องทางทางการขายใหม่ๆ ให้ตลาดนัดแห่งนี้ เป็นสถานที่แสดงสินค้าของพวกเขาช่อง ทางหนึ่ง ขณะเดียวกันผู้ประกอบการก็สามารถขยายตลาด ทางออนไลน์หรือที่อื่น ๆ ของเขาได้เอง ผมเลยไม่คิด อยากรู้ว่าตลาดขนาดใหญ่ แต่อยากทำตลาดที่ใช่ประมาณนี้ แต่มีคุณภาพที่ทุกคนวางใจได้มากกว่า

ส่วนอะไรที่ทำให้ผมรู้สึกว่ามันถูกทางแล้วหรือครับ การได้กินขนมฟรีครับ (หัวเราะ)

เปล่าหรือครับ ขอตอบแบบนี้ อาทิตย์ที่แล้ว ผมไปส่ง สินค้าให้คุณป้าท่านหนึ่งมา ป้าก็ชวนให้ผมเข้ามาที่บ้าน และให้ข้าวสาร 5 กิโลกรัมกับผมหนึ่งถุง ป้าบอกอยากให้ ผมได้ชิมข้าวที่แกปลูกและก็อยากให้กำลังใจด้วย หรือทุกครั้งที่เปิดตลาด พอพอแม่ค้าแม่ค้าตั้งร้านเสร็จ เขาก็จะแวะเวียนเอาขนมมาให้ผมกินเป็นสินน้ำใจ พอตอนเก็บตลาด ก็มีลูกค้าที่มาซื้อของยังมาช่วยเก็บ เต็นท์ เก็บของให้ หรืออย่างที่บอกไปว่าขาย ๆ ไป รุ่ง ๆ ผู้ประกอบการก็เป็นคนมาบอกผมเองว่าให้ขึ้นค่าเช่า เกอะ (หัวเราะ) ผมอธิบายความรู้สึกนี้ไม่ถูกเหมือนกัน แต่คิดว่ามีรูปภาพแบบนี้แหละที่ทำให้ผมพบว่า We Market ประสบความสำเร็จ”

หมายเหตุ: We Market คือตลาดที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่คนลำปาง จัดขึ้นทุกเช้าวันอาทิตย์ (6.00 น. - 12.00 น.) บนถนนสายวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ <https://we-market-lampang.business.site/>

“ก่อนจะกลับลำปาง ผมทำงานดูแลระบบไอทีให้โรงงานที่จังหวัดระยอง ทำอยู่สองปี แล้วอยากกลับมาอยู่บ้าน เลยลาออก มาสมัครงานแผนกไอทีของโรงพยาบาลเอกชนที่เชียงใหม่ แต่พบว่าในสายงานใกล้เคียงกัน เงินเดือนที่เชียงใหม่ซึ่งเป็นจังหวัดที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือแล้ว ยังน้อยกว่าเงินเดือนที่ระยองหลายเท่า นับประสาอะไรกับลำปาง ผมเชื่อว่าถ้าฐานเงินเดือนในต่างจังหวัดมันดีกว่านี้ คนรุ่นใหม่ส่วนหนึ่งเขาก็ไม่อยากดิ้นรนในเมืองใหญ่ หรือครับ

ผมทำงานอยู่เชียงใหม่ได้พักหนึ่ง ก็ได้งานที่ธนาคารในลำปาง แต่ตอนนั้นเริ่มมีความคิดอยากทำธุรกิจของตัวเอง ซึ่งก็มีพี่คนหนึ่งไปชวนเรียนทำขนมเค้ก พอไปเรียนแล้วพบว่าเราสนุกกับมัน จากนั้นก็เรียนทำขนมปัง และขนมอื่น ๆ จนชำนาญและเริ่มทำส่งขายตามร้านกาแฟในจังหวัด

ไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าตัวเองจะเป็นคนทำขนม จากที่ทำสนุก ๆ หารายได้เสริม ความที่ธนาคารต้นสังกัดเขาอยากให้เราย้ายสาขาไปอยู่ต่างจังหวัด แต่ผมก็ต้องดูแลลูกค้าและคุณยาย ก็เลยตัดสินใจลาออกมาทำขนมขายอย่างเดียว ตอนนั้นมีลูกค้าที่เราต้องส่งประจำพอสมควร ซึ่งก็ทำให้ผมมีรายได้พอจะเป็นอาชีพจริงจังได้แล้ว ทำอยู่ครึ่งปี คุณยายก็ชวนให้ผมมาเปิดร้านที่บ้านในชุมชนท่ามะโอ

ผมวิ่งเล่นในชุมชนท่ามะโตั้งแต่เด็ก เพราะบ้านเดิมของผมก็คือบ้านหลังที่ใช้ทำร้านหลังนี้ ก่อนจะย้ายไปอยู่บ้านใหม่แถวโรงเรียนอนุบาลลำปางกับพ่อแม่ตอน ป.6 การได้กลับมาเปิดร้านตรงนี้ แม้จะรู้สึกอบอุ่นเพราะผมรู้จักเพื่อนบ้าน รู้จักคนในชุมชนส่วนใหญ่ แต่ก็มีความกังวลอยู่ เพราะไม่เคยทำธุรกิจแบบนี้มาก่อน แล้วก็ยังมีภาพของลูกค้าตัวเองไม่ออกว่าจะเป็นคนกลุ่มไหน

แต่ปรากฏว่าพอมาเปิดร้านจริง ผมกลับได้รับการสนับสนุนจากผู้คนในชุมชนดีมาก มีคนในชุมชนมาซื้อขนม มานั่งดื่มกาแฟ รวมถึงเจ้าหน้าที่จากองค์กร

ชุมชนท่ามะโอมีโครงสร้างที่แข็งแรงอยู่แล้ว แต่ความท้าทายสำคัญของชุมชนตอนนี้คือ เรายังไม่สามารถเปลี่ยนให้ชุมชนเป็นมากกว่า สถานที่ที่นักท่องเที่ยวแวะเวียน มาถ่ายรูปเช็คอินง่ายๆ ได้

ภวัต อลงการากรณ์
เจ้าของร้าน Yim: Café & Dessert Bar
<https://www.facebook.com/yimcafeanddessertbar>

อุตสาหกรรมป่าไม้ โดยหลัก ๆ จะได้ลูกค้าจากการบอกต่อ รวมถึงจากการที่คนในชุมชนชักชวนให้นักท่องเที่ยวให้แวะเวียนมาที่ร้าน กระทั่งช่วงโควิด-19 ระลอกแรกมาและทำให้ธุรกิจกระทบหนัก แต่พอมันเริ่มซา ก็ได้แรงสนับสนุนจากพี่ ๆ ป่าไม้ และลุง ๆ ป้า ๆ ในชุมชนนี่แหละที่ทำให้ผมฟื้นฝ่าวิกฤตมาได้

ถามว่าจุดเด่นของร้านคืออะไร ผมว่านอกจากขนมปัง บริยอชและขนมเค้กแบบโฮมเมด ก็คือบรรยากาศแบบบ้าน ๆ ร่มรื่นและผ่อนคลาย ผมชอบปลูกต้นไม้อยู่แล้ว บ้านหลังนี้เลยมีต้นไม้เยอะเป็นพิเศษ ซึ่งก็ดึงดูดคนที่ชอบต้นไม้ด้วย มีลูกค้าในชุมชนยังเคยเอาต้นไม้มาขอแลก หรือเวลาคนในชุมชนนัดประชุมกัน เขาก็เลือกมาประชุมที่นี่ อาจเพราะเขาเห็นว่ามานั่งนี้แล้วไม่เครียดดี

ทั้งนี้ เวลาที่มีประชุมเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ของชุมชน ถ้าไม่ติดธุระอะไร ผมก็จะร่วมเข้าไปฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยแทบจะทุกครั้ง คิดว่านอกจากที่ร้านเราเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนแล้ว ในฐานะที่ผมเป็นคนรุ่นกลางด้วย ก็น่าจะช่วยเชื่อมประสานการทำงานระหว่างคนรุ่นใหม่และลุง ๆ ป้า ๆ ในชุมชนได้อีกแรง

ชุมชนท่ามะโอมีโครงสร้างที่แข็งแรงอยู่แล้วครับ เรามีผู้นำชุมชนที่เก่งและเชื่อมประสานกับกลุ่มต่างๆ ได้อย่างราบรื่น อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญของชุมชนตอนนี้คือเรายังไม่สามารถเปลี่ยนให้ชุมชนเป็นมากกว่าสถานที่ที่นักท่องเที่ยวแวะเวียนมาถ่ายรูปเช็คอินง่ายๆ ได้

เพราะที่จริงชุมชนของเราก็มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่น่าเรียนรู้อีกเยอะ แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เขาก็จะรู้แค่ว่าต้องมาถ่ายรูปกับบ้านหูลุสและบ้านเสานัก มาซื้อป๊อปปี้ที่ภาควัฒนธรรม หรือนั่งรถม้า ก็อาจต้องมีการสื่อสารเรื่องเส้นทาง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น รวมถึงการออกแบบกิจกรรมที่ครอบคลุมกับผู้คนทุกรุ่นไม่เฉพาะแต่กิจกรรมเชิงประเพณีอย่างเดียว ซึ่งในฐานะที่ผมเป็นคนที่นี่ ก็จะร่วมประสานให้เกิดภาพที่คิดว่าให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ครับ”

สะพานรัษฎาภิเศก

หรือที่เรียกกันติดปากว่าสะพานขาวข้ามผ่านแม่น้ำวัง ด้วยรูปทรงโค้งคั่นรูปดูแปลกตาจึงเป็นแลนด์มาร์คคู่เมืองลำปาง บริเวณต้นเสาระบุเดือนมีนาคม ๒๕๑๐ คือปี พ.ศ. ที่มีการปรับปรุงจากสะพานไม้เดิมให้เป็นสะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก, เสาที่ตั้งขึ้นหมายถึงความมั่นคงแข็งแรง, ครุฑสีแดงเป็นสัญลักษณ์ของแผ่นดินรัชกาลที่ 6, พวงมาลัยนยอดเสาเพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของรัชกาลที่ 5, และโถ้วางตรงกลางเสาถือสัญลักษณ์ของนครลำปาง

สะพานรัษฎานอกจากคนลำปางจะใช้เป็นสะพานสัญจรไปมา ยังเป็นจุดเริ่มต้นของกาดกองต้า ถนนคนเดิน(เสาร์-อาทิตย์)อันโด่งดัง จนกลายเป็นจุดเช็คอินของนักท่องเที่ยว ซึ่งมาถึงลำปางแล้วก็ต้องหาโอกาสแวะมาถ่ายรูปหรือเซลฟี่ไว้เป็นที่ระลึก และหากจะว่ากันตามจริง ด้วยความงามด้านสถาปัตยกรรมของตัวสะพานเองก็โดดเด่นไม่แพ้ที่ใดเหมือนเช่นกัน

ANNA NEEGRİ

“ตอนหนุ่มๆ ผมเป็นช่างกลึงในอู่ซ่อมรถ แต่มีความฝันตลอดว่าอยากขับรถม้า พอเก็บเงินได้จำนวนหนึ่งเลยซื้อม้ามาเลี้ยงก่อน จำได้ว่าซื้อมาตัวละ 900 บาท สมัยสัก 50 ปีก่อน ลำปางยังมีรถไถเยอะ เลยมัคเอาม้ามาขี่เล่นกลางถนน ผมก็เอามาขี่เล่นด้วย ทำความคุ้นเคยกับมันไป จากนั้นก็ไปเรียนวิธีการขับรถม้าจากคนที่ขี่มาก่อน จบลูกชายขึ้น ม.1 ผมจึงตัดสินใจลาออก แล้วหันมาขับรถม้าเต็มตัว

สมัยนั้นรถม้าในลำปางเป็นที่นิยมมาก มีคนขับในเมือง 300 กว่าคัน ช่วงที่ผมหัดขี่ม้าใหม่ๆ คุณเล็ก วิริยะพันธุ์ เปิดเมืองโบราณที่สมุทรปราการในปี 2515 เธอก็มาควานซื้อรถม้าไปที่นั่น 200 กว่าคัน ไปทั้งรถ

ทั้งม้า และสารพัด พอรถม้าหายไปเยอะ ก็เลยเป็นโอกาสให้คนขับรถม้ารุ่นใหม่ ๆ มาแทนที่ ผมก็เป็นหนึ่งในนั้น ดัน ๆ หนึ่งผมวิ่งได้ 4 รอบ รอบใหญ่จะได้เงิน 30 บาท เลี้ยงได้ประมาณ 120-150 บาท ซึ่งดีเลยนะตอนนั้นก็ขับรถม้าเลี้ยงครอบครัวและส่งลูกเรียนหนังสือได้

พอขับนาน ๆ ไป ผมก็เลยคุ้นเคยกับนิสัยของม้า เหมือนเป็นไปเองแล้ว ผมมักใช้เวลาไม่นานในการทำ ความเข้าใจบุคลิกของม้าแต่ละตัว นั่นทำให้ผมได้งาน รับฝึกม้าก็เริ่มฝึกให้คนในลำปางก่อน จากนั้นมีเศรษฐี คนหนึ่งอยู่มาเลเซียเขาซื้อม้าพันธุ์ดีมาตัวหนึ่ง แต่มัน พยศมาก เขาพยายามจะเอารถไปเทียม มันถีบทั้งหมด เขาก็จ้างผมไปอยู่ที่มาเลเซีย ผมก็ค่อย ๆ ฝึกไป ใช้เวลา เดือนเศษ ๆ ก็เข้าที่

ม้าจะมีอายุเฉลี่ย 25-30 ปี เราจะเริ่มฝึกขี่ม้าตอนเขา อายุ 2 ปี จากนั้นพออายุราว 2 ปีครึ่งก็ค่อยฝึกกับรถม้า ถ้าเทียบกับอายุคนก็คูณ 4 เข้าไป จะเท่ากับเด็กอายุ 8 ขวบ ถ้าฝึกให้มาขับรถม้า ก็จะพาเขาไปขี่ในเส้นทางในเมือง ให้เขาจดจำเส้นทาง และดูว่าม้าแต่ละตัวมีบุคลิกยังไง บางตัวไม่ยอมเข้าทางแคบ บางตัวก็กลัวเสียงพลุ หรือบางตัว ไม่วิ่งกลางคืนเลย เพราะตกใจที่มีแสงลวดไฟทำให้ เขาเห็นเงาตัวเอง ปกติจะใช้เวลาฝึกอย่างน้อยหนึ่งปี แต่ผมจะรับฝึกอยู่ที่ประมาณหนึ่งเดือน จากนั้นก็ให้เจ้าของ มาทดลองขับต่อ ก็เหมือนขับรถล่ครับ คุณมาเรียนที่ โรงเรียนสอนขับรถประมาณหนึ่งเดือนเพื่อเรียนรู้ทักษะ เบื้องต้น หลังจากนั้นก็นั่งอยู่กับคุณแล้วว่าจะขับรถคันนี้ ยังไง

ผมขับรถม้ามาสามสิบกว่าปีแล้ว ผ่านม้ามาเกือบ 100 ตัว เจอบัณฑิตเหตุม้าแทบทุกรูปแบบ เคยเจอกระทั่งคนเมาขับ รถม้าชนม้าเราตาย ซึ่งผมเสียใจมาก ๆ ผมเคยเลี้ยงพร้อมกัน

มากที่สุดประมาณ 10 ตัว แต่ตอนนี้มีอยู่ 4 ตัว ชื่อจุมง รัชฎา สงกรานต์ และใหม่ ช่วงปี 2560 จุ่มง มีอาการ เส้นเลือดในสมองแตก ร่างกายครึ่งซีกขยับไม่ได้ บั้ม (สุพจน์ ใจรวมกุล) ลูกชายต้องออกจากงานมาช่วยดูแล และมาขับ รถม้าแทน ก็ได้เข้านี้แหละที่พาผมไปหาหมอ และใช้เจ้าจุมง ที่เป็นม้าที่คุ้นเคยกับผมมากที่สุดมาเป็นหมอทำอาชบาบำบัด เขารู้ว่าผมรักม้า เลยคิดว่าการรักษาด้วยวิธีการนี้น่าจะ ได้ผล ซึ่งก็ได้ผลจริงๆ ร่างกายผมค่อย ๆ ฟื้นฟูจนกลับมา ขับรถม้าได้อีกครั้ง บั้มเสียสละมากทีเดียว ซึ่งทุกวันนี้ เขาก็กลายเป็นกำลังหลักของครอบครัว ขับรถม้า และ ทำกิจกรรมนั้นนี้เกี่ยวกับม้าเพื่อหาเงินเข้าบ้าน

ทำไมผมจึงรักม้าหรือครับ ไม่รู้เหมือนกัน อาจเพราะ เป็นคนลำปางและเห็นม้ามาตั้งแต่เด็กเลยผูกพัน อย่างวัน ไหนว่าง ๆ ไม่ได้ขับรถม้า ผมก็จะนั่งเล่นบนรถม้า หรือตอนที่ ป่วยหนัก ๆ ผมก็ขอให้บั้มพาผมไปให้อาหารพวกมัน ตัวเองก็ป่วยนะ แต่อดหวังไม่ได้ ม้าคือชีวิตของผม ไม่มีม้า ผมก็อาจไม่มีอาชีพ ไม่มีครอบครัวที่ดีอย่างวันนี้

ประจักษ์ ใจรวมกุล
คนขับรถม้าอาวุโสชาวลำปาง

ผมขับรถม้า
มาสามสิบกว่าปีแล้ว
ผ่านม้ามาเกือบ
100 ตัว

“องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคเหนือบน แต่เดิมมีชื่อว่า ‘กองทำไม้’ สังกัดกรมป่าไม้ องค์การนี้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2476 ในยุคที่อังกฤษเข้ามาทำสัมปทานไม้สักในภาคเหนือของประเทศไทย ผ่านบริษัท บอร์เนียว จำกัด และบริษัท หลุยส์ ที. เลียว โนเวนส์ บทบาทในตอนนั้นคือการทำไม้เพื่อหารายได้ให้รัฐบาล ซึ่งต่อมาในปี 2482 เมื่อสัมปทานป่าไม้ของทั้งสองบริษัทนี้สิ้นสุดลง ที่ดินและอาคารต่างๆ ของทั้งสองบริษัทจึงตกอยู่ในกรรมสิทธิ์ของกรมป่าไม้ โดยหนึ่งในนั้นคือ บ้านหลุยส์

บ้านหลุยส์ เคยเป็นบ้านของ หลุยส์ ที. เลียวโนเวนส์ เป็นนักธุรกิจชาวอังกฤษที่เข้ามาทำสัมปทาน ลูกชายของ แอนนา เลียวโนเวนส์ อาจารย์สอนภาษาอังกฤษของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เป็นบ้านกิ่งไม้กิ่งปูน หลังคาทรงปั้นหยา สไตล์โคโลเนียล ซึ่งสมัยนั้นถือเป็นบ้านที่หรูหรามาก ก่อสร้างเสร็จปี 2449 ทุกวันนี้มีอายุ 116 ปีแล้ว อย่างไรก็ตาม ด้วยบทบาทขององค์กรเราดูแลเรื่องการปลูกและใช้ประโยชน์จากป่าเศรษฐกิจเป็นหลัก ภายหลังจากองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ของเรารับบ้านหลังนี้มา บ้านจึงถูกปิดไว้มาหลายสิบปีโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ใดๆ

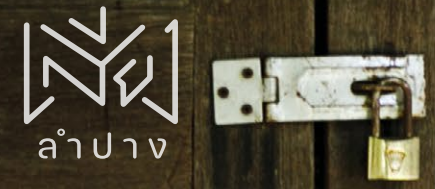
จนภายหลังที่ชาวบ้านในชุมชนท่ามะโอรรวมตัวกันจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชน และทางชุมชนเห็นตรงกันว่าน่าจะมีการเปิดบ้านหลังนี้ที่เป็นหนึ่งในมรดกชิ้นสำคัญของยุคสัมปทานค้าไม้ให้ผู้ที่สนใจเข้าชม ความที่องค์กรของเราก็ผูกพันกับผู้คนในชุมชนนี้มาตลอด เราจึงยินดีเปิดบ้านให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ

อันที่จริง องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ก็มีภารกิจที่ต้องทำงานส่งเสริมชุมชนอยู่แล้ว แต่ที่ผ่านมาภารกิจหลักของเราคือการส่งเสริมให้ชาวบ้านร่วมปลูกป่าและทำผลิตภัณฑ์จากไม้ รวมทั้งไม้สักในภาคเหนือ นี่จึงเป็นครั้งแรกที่องค์กรร่วมมือกับชุมชนในรูปแบบของการเปิดบ้านเพื่อการท่องเที่ยว

ผมย้ายมาประจำการที่ในปี 2559 ตอนนั้นบ้านได้เปิดสู่สาธารณะในบางวาระบ้างแล้ว และก็มีเครือข่ายลำปางรักษ์เมืองเก่า เข้ามาร่วมหาแนวทางในการบูรณะร่วมกับชุมชน จนมาปี 2563 ที่ทางจังหวัดตัดสินใจสนับสนุนงบประมาณในการบูรณะบ้านใหม่ทั้งหลัง จนทำให้บ้านหลังนี้เปิดตัวอย่างเป็นทางการ ผ่านการจัดการของผู้คนในชุมชน

ทางชุมชนเห็นตรงกันว่าน่าจะมีการเปิดบ้านหลังนี้ที่เป็นหนึ่งในมรดกชิ้นสำคัญของยุคสัมปทานค้าไม้ให้ผู้ที่สนใจเข้าชม ความที่องค์กรของเราก็ผูกพันกับผู้คนในชุมชนนี้มาตลอดเราจึงยินดีเปิดบ้านให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ

วิมล เจียรรัตนสวัสดิ์
ผู้จัดการส่วนอำนวยความสะดวกการอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคเหนือบน

และเพราะเห็นว่าสถานที่ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของเราแห่งนี้ สร้างประโยชน์ในฐานะแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของเมืองได้ ปัจจุบันทางองค์กรของเราเองก็กำลังทำแผนเพื่อการบูรณะสถานที่อย่างยั่งยืน ซึ่งอยู่ในระหว่างดำเนินการ แต่ก็อาจมีความซับซ้อนเล็กน้อย เพราะที่ดินที่บ้านหลังนี้ตั้งอยู่เป็นที่ดินราชพัสดุที่ดูแลโดยกรมธนารักษ์ ขณะที่ตัวอาคารซึ่งมีอายุมากกว่าร้อยปี กรมศิลปากรก็ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน การจะบูรณะบ้านหลังนี้ต่อไป ก็ต้องประสานกับทั้งสองหน่วยงาน

อย่างไรก็ตาม ส่วนตัวผมรู้สึกภูมิใจที่เห็นบ้านหลังนี้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง เพราะมันไม่ใช่แค่บ้านที่เชื่อมร้อยประวัติศาสตร์ของเมืองในยุคหนึ่งเข้ากับวิถีชีวิตของชุมชนในปัจจุบัน แต่ยังเป็นบ้านที่เป็นสัญลักษณ์ของความร่วมมือขององค์กรเรา หน่วยงานระดับจังหวัด และพี่น้องในชุมชนนี้อีกด้วย”

“สมัยก่อนเราจะเรียกหมู่บ้านที่อยู่ริมแม่น้ำวังฝั่งนี้ นำด้วย ‘ท่า’ ซึ่งมาจากท่าน้ำ และตามด้วยตำบลไม้ที่ขึ้นชุม บริเวณนั้น อย่างบ้านป่าเป็นบ้านท่าเกี้ยวซึ่งมาจาก ต้นมะม่วง ถัดไปเรียกบ้านท่าเกี้ยวมาจากต้นไทร หรือท่ามะโอ ก็มาจากส้มโอ จนปี 2542 เทศบาลนครลำปางก็จัดตั้ง ชุมชนขึ้น ก็เลยเรียกรวมย่านนี้ทั้งหมดว่า ‘ท่ามะโอ’ เพราะ คำคำนี้เริ่มเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายแล้ว

ศูนย์กลางของชุมชนท่ามะโอคือวัดประตูป่อง ซึ่งเป็นวัดที่มีศรัทธา เป็นคนท้องถิ่น ส่วนอีกวัดในชุมชนคือวัดท่ามะโอ สร้างโดยชาวพม่า ยุคสัมปทานไม้ เป็นที่ทราบกันว่าชาวพม่านี้มีฝีมือทำไม้เก่งที่สุดในเอเชีย ที่ไหนคำไม้ คนพม่าก็จะไปอยู่ทุกที่ ที่นี้เนื่องจาก การทำไม้ เขาจะต้องตัดต้นไม้ขนาดใหญ่ พวกเขาก็เชื่อเรื่องการไปรุกล้ำรุกขเทวดา ชาวพม่าก็เลยทำบุญทดแทนด้วยการ สร้างวัดไว้ที่นี่ สมัยก่อนจึงเรียกวัดนี้ว่าวัดม่าน

ป่าเกิดและเติบโตที่นี่ แต่เดิมก็ไม่มีใครรู้ว่าชุมชนแห่งนี้มัน พิเศษยังไง เพราะเราคุ้นชินกับบ้านไม้สัก บ้านเราก็เป็นบ้าน ไม้สัก และก็ยังเห็นเห็นแพที่บรรทุกท่อนซุงในแม่น้ำวัง จนหลังจาก เราเออร์ลี่รีไทร์จากอาชีพครูและกลับมาอยู่บ้าน ก็เริ่มสังเกตเห็นว่า ทำไมมีนักท่องเที่ยวฝรั่งแบกเป้มาเดินเที่ยวแถวบ้านเราบ่อยจัง จนมาสังเกตดู ๆ ก็พบว่าตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมา ชุมชนเรา แทบไม่ได้เปลี่ยนไปไหนเลย คือในขณะที่ชุมชนอื่น ๆ เขาอาจ ทบตึกเก่าสร้างตึกแถวที่ทันสมัยแทน แต่ท่ามะโอยังมีบ้านไม้เก่า ๆ ที่เราเห็นตอนเด็ก ๆ เหมือนมันถูกหยุดเวลาไว้เมื่อร้อยปีก่อนเลย ซึ่งนี่แหละคือเสน่ห์ที่หาที่ไหนไม่ได้

ประกอบกับการที่เรามีโอกาสไปเที่ยวต่างประเทศบ่อยด้วย ก็เห็นว่าในยุโรปเขามีการอนุรักษ์อาคารเก่าไว้สวยงามมาก ๆ ตรงนี้จึงทำให้ป้ายย้อนกลับมาคิดที่จะก่อตั้งเครือข่ายของผู้คน ในชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ในชื่อ ‘กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ท่ามะโอ’ ด้วยความที่เราเป็นคนกระรกรการชุมชนอยู่แล้ว ก็ชวนบ้านนั้นบ้านนี้มาคุยกันว่า ชุมชนเรามีของดีอะไรบ้าง บ้านไหนพร้อมจะเปิดรับนักท่องเที่ยวบ้าง ไปขอความร่วมมือกับ เจ้าอาวาสของวัดทั้งสองแห่ง และก็ทำเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อหวังสร้างรายได้ให้คนในชุมชนไปพร้อมกัน

ป่าคิดว่าการมีกลุ่มหรือมีเครือข่ายชุมชนนี้มันช่วยให้เรา ต่อรองกับหน่วยงานต่างๆ ได้มากขึ้น อย่างที่ผ่านมามีจะมี หน่วยงานการท่องเที่ยวหรือโครงการวิจัยเข้ามาให้การสนับสนุน ชุมชนในโครงการต่างๆ เช่นการเปิดเส้นทางท่องเที่ยว

หรือการจัดเสวนา ประเด็นก็คือ ส่วนมากเวลามีโครงการอะไรมา เขาก็จะขอทำป้ายชื่อโครงการมาติดไว้ตามที่ต่างๆ ในชุมชน พอติดเยอะก็รก หลังๆ มาเลยบอกเขาว่าถ้าจะทำป้ายชื่อโครงการ ขอเป็นป้ายบอกชื่อพันธุ์ต้นไม้ให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ ทราบดีกว่า หรือเอาเงินที่จะทำป้ายมาจัดกิจกรรมในชุมชนดีกว่า ซึ่งทางผู้สนับสนุนเขาก็ยินดี เลยได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

หรืออย่างการบูรณะบ้านหลุยส์ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ขององค์การ อุตสาหกรรมป่าไม้ ถ้าไม่ได้การรวมตัวกันของพวกเราชาวชุมชน ไปคุยกับท่านผู้ว่าทรงพล สวัสดิ์ธรรม (ดำรงตำแหน่ง พ.ศ.2560- 2562) ของบประมาณมาบูรณะบ้านหลังนี้ เพื่อเปิดเป็นสถานที่ ท่องเที่ยว เราก็อาจไม่มีสถานที่ที่เป็นเหมือนแลนด์มาร์คสำคัญ ของชุมชนอย่างทุกวันนี้ ซึ่งผู้ว่าท่านก็เต็มทีกับพวกเรา มาก มีการขอใช้สถานที่จัดเทศกาล ‘ท่ามะโอเรโทรแฟร์’ ต้นปี 2561 บริเวณสวนหน้าบ้าน ทำให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้างด้วย

กระทั่งต่อให้ไม่มีงบประมาณจากหน่วยงานไหนมาให้ก็เถอะ แต่เมื่อเราสามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างเหนียวแน่นแล้ว การขอแรง หรือขอเงินคนละน้อยเพื่อจัดกิจกรรมกันเองในชุมชน ก็สามารถ เกิดขึ้นได้อย่างไม่ยากเย็น อย่างวันก่อนที่น้องจะมาสัมภาษณ์ป่า ตรงบ้านหลุยส์ก็เพิ่งมีการจัดดนตรีในสวน ตอนรับการเปิดเมือง หลังโควิดไป เราทำเท่าที่กำลังจะเอื้อ เป็นงานเล็กๆ แต่เห็นชาว ชุมชน คนลำปางในย่านอื่นๆ และนักท่องเที่ยวมาร่วมงานกับ คับคั่ง ป่าก็รู้สึกปลาบปลื้ม เนี่ย... ถ้าคนในบ้านเราคนไหนหนึ่งทำ มันไม่มีทางสำเร็จหรอก แต่คนตัวเล็กๆ อย่างพวกเราช่วยกันทำนะ มันมีพลังจะทำให้ภาพที่เราฝันไว้ร่วมกันเป็นจริงได้

ส่วนคำถามที่ว่ามองไปข้างหน้าอย่างไร ขอตอบไปเลยๆ ก่อน ป่ากำลังคุยกับสมาชิกในกลุ่มกันว่า จะจัดตั้งเป็นวิสาหกิจ การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อความสะดวกในการบริหารงาน พร้อมกัน นี้ก็เริ่มส่งงานให้กับคนรุ่นใหม่มาช่วยทำต่อ ซึ่งเป็นเรื่องดีมาก ที่ทางกลุ่มมีคนรุ่นใหม่กลับบ้านมาร่วมพัฒนาชุมชนด้วยกันกับ เราแล้ว เพราะถ้าให้คนแก่ๆ อย่างรุ่นป่าทำเนี่ย ก็อาจได้มุมมอง เดิมๆ โชเชียลมีเดียก็เล่นกันไม่เก่ง แต่คนรุ่นใหม่มานี้ เขาทำ ประชาสัมพันธ์ได้เร็ว เชื่อมโยงกันได้เก่ง แถมยังมีความคิด สร้างสรรค์ คำถามนี้จึงน่าจะไปถามคนท่ามะโอรุ่นใหม่ ๆ มากกว่า ว่าจะมองไปข้างหน้าอย่างไร แต่เท่าที่ป่าเห็น ป่าก็รู้สึกวางใจกับ สิ่งที่เป็นอยู่ หรือกำลังจะเกิดขึ้นมากแล้ว”

ป่าคิดว่าการมีกลุ่ม หรือมีเครือข่ายชุมชน นี้มันช่วยให้เราต่อรอง กับหน่วยงานต่างๆ ได้มากขึ้น

สดศรี บัตติยวงศ์
ประธานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนท่ามะโอ

ชุมชนผมเนี่ยได้รับรางวัล
ทั้งจากการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม
จากหน่วยงานต่างๆมากมายนับไม่ถ้วน
เราได้รับ แต่โล่กับใบประกาศ
แต่คนในชุมชนก็หาได้มีรายได้
เข้ามาเท่ากับรางวัลที่ได้รับเลย

สรวิชัย หงษ์พาเวียน
นักทำสื่อสร้างsssrค์
และตัวแทนคนรุ่นใหม่จากชุมชนท่ามะโอ

“ผมเกิดและโตที่ชุมชนท่ามะโอ จังหวัดลำปาง ช่วงเรียนมอหนึ่ง ป้าต๋อย (สดศรี ชาติตยวงศ์) เริ่มก่อตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งผมมีโอกาสเป็นอาสาสมัครมัคคุเทศก์ท้องถิ่น จากที่ผูกพันกับชุมชนอยู่แล้ว พอได้ร่วมกิจกรรม ได้เข้าอบรม และได้นำนักท่องเที่ยวชมย่านก็รู้สึกสนุกดี แต่ตอนนั้นผมคิดว่า เป็นแค่การใช้เวลาว่างแบบหนึ่ง ไม่ได้คิดอะไรจริงจัง

ผมเรียนด้านสิ่งแวดล้อม เรียนเกี่ยวกับการประเมินเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อย่างพลังงานแสงอาทิตย์ หรือรถไฟฟ้าทำนองนั้น แต่จุดเปลี่ยนจริงๆ คือช่วงจบปริญญาตรี ผมมีโอกาสไปฝึกงานที่สถาบันรามจิตติซึ่งทำงานด้านเด็กและเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ช่วงนั้นผมมีโอกาสได้ฝึกทำสารคดี งานเขียนบท ถ่ายทำวิดีโอ และตัดต่อ ไปอยู่ที่นั่นหนึ่งปี ก็ได้ทักษะเหล่านี้กลับมา จากนั้นก็เรียนต่อปริญญาโทที่มหิดล โดยระหว่างที่ผมกลับมาอยู่บ้านเพื่อทำเรื่องจบ พี่นักข่าวไทยพีบีเอส ซึ่งรู้จักกันสมัยที่ผมฝึกงานที่สถาบันรามจิตติ ชวนให้ผมทำสื่อกับข่าวเกี่ยวกับชุมชนท่ามะโอ ความที่ผมคุ้นเคยกับทรัพยากรทางวัฒนธรรมของย่านดีมาตั้งแต่เด็ก ก็เลยรับงานนี้มาทำไปๆ มาๆ พี่เขาก็ชวนทำข่าวต่อเรื่อย ๆ กลายเป็นว่าทุกวันนี้ไม่ได้ทำงานที่เรียนมาเลย กลายเป็นคนทำสื่อที่บ้านเกิดตัวเองเต็มตัว (ยิ้ม)

ก่อนที่ผมจะกลับมาลำปางครั้งที่สองนี้ ผมมีโอกาสไปทัศนศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศจีนอยู่พักหนึ่ง ไปทั้งซีอาน ปักกิ่ง และเจิ้นหยาง ไปดูบ้านเมืองเขา และได้เห็นเมืองเก่าหลายแห่งที่เขายังคงเก็บสถาปัตยกรรมหรือพื้นที่ที่เป็นมรดกของเมืองไว้ได้ดี ขณะที่หมู่บ้านบางแห่งที่ถูกปัจจัยบางอย่างทำให้ต้องถูกรื้อทำลาย ทางเขาสร้างขึ้นมาใหม่ด้วยรูปแบบดั้งเดิมได้ ตรงนี้แหละที่จุดประกายแก่ผมมากที่สุด คือของเก่าที่เมืองจีนเขามีอายุเป็นพัน ๆ ปี เขายังรักษาได้ ทำให้วัดในลำปางที่มีอายุสองร้อยกว่าปี หรือหมู่บ้านเราที่มีประวัติมาร้อยปี สันกว่าเขาเยอะ การอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ไปพร้อมกับทำให้เมืองยังเติบโตต่อไปพร้อมกับยุคสมัยทำไม่จริงเป็นไปไม่ได้

แล้วจะทำอย่างไร สิ่งหนึ่งที่ผมคิดและทำได้ทันทีก็คือ การเผยแพร่ของดีของบ้านเกิดตัวเองสู่สาธารณะให้มากที่สุด เราหาแง่มุมที่น่าสนใจของเมืองเราเพื่อบอกเล่าผ่านสื่อที่เราทำ ประชาสัมพันธ์ออกไปเพื่อช่วยดึงดูดผู้มาเยือน ดึงดูดโอกาสใหม่ๆ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้ชุมชน โดยมุมมองแบบนี้ ผมไม่ได้คิดคนเดียว เพราะภายหลังผมกลับบ้านมาทำสื่ออยู่เพียงลำพังพักหนึ่ง เพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ รุ่นราวคราวเดียวกับผมก็ทยอยกลับมาอยู่บ้าน บางคนทำธุรกิจส่วนตัว บางคนเป็นบลิ๊อคเกอร์ บางคนเป็นฟรีแลนซ์ พวกเขาจะมาช่วยผมทำงานสื่อต่างๆ ซึ่งทำให้ผมไม่รู้สึกละโดดเดี่ยวอีกต่อไป

ช่วงที่ผมกลับมา ทางชุมชนสามารถติดกับทางจังหวัดและองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ในการบูรณะและเปิดบ้านหุ่ยส เป็นแหล่งท่องเที่ยวของเมืองได้พอดี ผมจึงมีโอกาสได้ใช้ทักษะการทำสื่อทำนุรศการภายในบ้าน จากนั้นก็มีโครงการเมืองแห่งการเรียนรู้ของอาจารย์ขวัญ (ดร.ขวัญภา สุขคร ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษาอกที่ตั้งลำปาง) ซึ่งผมได้รับมอบหมายให้ทำ AR Guidebooks นำชมภายในบ้านเก่าที่เป็นมรดกของย่านซึ่งก็เป็นอีกแนวทางการนำเสนอชุมชนภายใต้เงื่อนไขจากโควิด-19 และล่าสุดก็ได้รับทุนจากกองทุนสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ได้ทำวิดีโอสารคดีเชิงลึกเกี่ยวกับวิถีคนขับรถม้าในจังหวัดลำปาง พร้อมไปกับได้ทำโครงการเชิงมีเดียแล็บของ Spark U Lanna ทั้งหมดทั้งหมดนี้ ผมนำทรัพยากรมาจากชุมชนท่ามะโอ รวมถึงพื้นที่อื่นๆ ในลำปางมาหมดเลยนะ สิ่งนี้ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่าแม่ลำปางจะเป็นเมืองเล็กๆ แต่ก็ยังมีแง่มุมให้เล่าอีกมากมายไม่รู้จบ

ถ้าถามว่าอยากเห็นอะไร ผมอยากเห็นคนรุ่นใหม่กลับมาช่วยกันพัฒนาเมืองครับ คือเข้าใจแหละว่าที่คนส่วนใหญ่ไม่กลับมา เพราะที่นี่ไม่มีงานอะไรให้ทำนัก คือถ้าคุณไม่รับราชการ คุณก็อาจไปทำงานการไฟฟ้าที่แม่มาะซึ่งเป็นงานที่มั่นคง แต่คนทำงานสื่ออย่างพวกผมเนี่ยไม่มีงานประจำให้ทำโดยสิ้นเชิงเลย แต่นั่นละ โลกสมัยนี้เทคโนโลยีมันไปไกลจนทำให้เราไม่ต้องเอาตัวเองไปอยู่เมืองใหญ่ๆ อย่างเดียวแล้วเราก็ต้องหาแนวทางกันต่อว่าจะทำอย่างไรที่จะดึงดูดคนรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพกลับมาบ้านเกิด ทำอย่างไรให้เมืองมีพื้นที่ทางเศรษฐกิจรองรับคนรุ่นใหม่

แล้วทำไมต้องอยากให้เห็นคนรุ่นใหม่กลับมาใช้ไหมครับ? ผมคิดว่าเป็นโจทย์เดียวกับชุมชนท่ามะโอบ้านเกิดของผม เมฆอยู่ตอนนี่ คือชุมชนผมเนี่ยได้รับรางวัลทั้งจากการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมจากหน่วยงานต่างๆ มากมายนับไม่ถ้วน คือเราได้รับแต่โล่กับใบประกาศ แต่คนในชุมชนก็หาได้มีรายได้เข้ามาเท่ากับรางวัลที่ได้รับเลย

เราจะทำอย่างไรให้ชุมชนมีความยั่งยืนทางเศรษฐกิจให้สมกับที่ได้รับรางวัล นี่แหละที่ผมคิดว่าถ้ามีคนรุ่นใหม่กลับมาเชื่อมโยงกับคนรุ่นก่อนเพื่อช่วยกันออกแบบวิธีการ มาช่วยกันสร้างธุรกิจใหม่ ๆ หรือหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ชุมชนเราก็อาจจะดีกว่านี้ หรือในอีกทาง แทนที่หน่วยงานรัฐจะหาวิธีกระตุ้นการท่องเที่ยวด้วยการมอบรางวัลแบบเดิม อาจจะมีการกำหนดยุทธศาสตร์หรือนโยบายสักอย่างที่ดึงดูดให้คนรุ่นใหม่กลับมาทำงานที่บ้าน เพื่อช่วยขับเคลื่อนและพัฒนาบ้านเกิด ผมว่าถ้าเป็นเช่นนั้น สิ่งนี้จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นได้ดีกว่าการประกาศรางวัลอีกครับ”

“ผมเริ่มเล่นดนตรีกลางคืนระหว่างที่เรียนปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จนเรียนจบออกมาไม่ได้ทำงานตรงสายที่เรียน เป็นนักดนตรีกลางคืนอย่างเดียว เล่นตั้งแต่ที่มึงก็คลับยังเปิดอยู่ที่วอร์มอัพ และอื่นๆ ต่อเนื่องมา 12 ปี จนแม่ตามตัวให้ผมกลับไปช่วยธุรกิจที่บ้านที่ลำปางเมื่อราว 5 ปีที่แล้ว ก็เลยตัดสินใจเลิกเพื่อกลับมาอยู่บ้าน

ผมเรียนมัธยมที่โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย จากนั้นก็ไปอยู่เชียงใหม่มา 16 ปี ระหว่างนั้นมีโอกาสกลับบ้านบ้างแต่การกลับมาอยู่ลำปางแบบเต็มเวลา รวมถึงเปลี่ยนรูปแบบงานโดยสิ้นเชิงเลยก็ทำให้ผมใช้เวลาเหมือนกันกว่าจะปรับตัวได้

เพราะถึงลำปางจะไม่ใช่เมืองเล็กแล้ว แต่พูดถึงความหลากหลายทางด้านศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ก็ถือว่ายังห่างไกลจากเชียงใหม่มาก อย่างพวกร้านเหล้าก็จะเปิดเพลงคล้ายกันไปหมด ไม่ได้มีทางเลือกมากนัก ตอนกลับมาใหม่ๆ หลักๆ ผมจะไปนั่งที่ Mao Deep Café จนผ่านไปปีหนึ่งมีรุ่นน้องที่โรงเรียนไปได้อาคารตรงเชิงสะพานรัชฎา แล้วเขาก็เปิดร้านกันตรงนั้น ผมก็เลยย้ายไปนั่งประจำที่นั่น นั่งบ่อยๆ เข้าเขาก็ชวนมาร่วมหุ้น ซึ่งเขาก็ให้อิสระผมในการเลือกเพลงหรือเลือกวงดนตรีมาเปิด ผมก็เลยลองนำเสนอเพลงอินดี้ที่ต่างออกไปจากร้านส่วนใหญ่ในลำปางดูบ้าง คือเลือกให้ตอบใจത്യ่เราก่อน ซึ่งทุกคนก็โอเคร้าน The Gravity Club จึงกลายเป็นธุรกิจที่เติมเต็มชีวิตผม

ร้านนี้เปิดมาได้ 5 ปีแล้วครับ ตอนกลางวันผมจะช่วยธุรกิจที่ครอบครัว พอตกลงเย็นก็มาเปิดร้าน ผมทำทั้งดูแลจัดการภายในร้าน เลือกเพลงที่จะเปิด และทำอาหาร

พอโควิด-19 เริ่มซา แล้วรัฐบาลอนุญาตให้กลับมามีการแสดงดนตรีสดได้ ด้วยความที่ทางร้านกะทบหนักเอากวเรา ก็เลยประหยัดเงินลงด้วยการเลือกจ้างวงดนตรีแค่ช่วงสุดสัปดาห์ ส่วนวันธรรมดา ผมก็จะเล่นดนตรีโฟล์คในร้านบ้าง ลูกค้าของร้านส่วนหนึ่งเป็นคนทำงานที่ชอบฟังเพลง ส่วนอีกกลุ่มใหญ่ๆ คือนักศึกษาระบบสองปี ครบคือรุ่นพี่เขามาก่อน แล้วก็ชวนรุ่นน้องตามๆ กันมา กลายเป็นร้านประจำของพวกเขา

เรื่องทำเลของร้านนี้ก็มีส่วนสำคัญครับ เราได้ตรงเชิงสะพานรัชฎา ติดริมน้ำวัง คนมากินข้าวหรือมาดื่มก็ได้เห็นวิวทั้งสะพานและแม่น้ำ เป็นทิวทัศน์แลนด์มาร์คของเมืองเลย ส่วนเสาร์-อาทิตย์ คนมาเดินกาดกองต้า เขาก็แค่ข้ามสะพานมานั่งได้ง่ายๆ และก็เพราะผมได้เห็นทิวทัศน์แบบนี้ทุกวัน เลยทำให้ผมคิดว่าเอาเข้าจริงถ้าหน่วยงานราชการเขาทำงานกับนักออกแบบ เมืองเราสวยกว่านี้ได้อีกเยอะนะครับ

อย่างช่วงเทศกาล เขาจะประดับไฟสะพาน ตกแต่งทัศนียภาพในเมือง สวยเลย แต่พอพ้นเทศกาล เขาก็เอาออกปล่อยให้มันมืดๆ ทึมๆ แบบเดิม คือผมมองบางเรื่องก็ไม่ได้ใช้งบประมาณอะไรเยอะ ถ้าเขาทำต่อเนื่อง รวมถึงทำที่อื่น ๆ มีการจัดการเรื่องไฟที่ติดตั้งไม่ต้องแฟนซีหรือหวาแค่เรียบๆ แต่ให้สถาปัตยกรรมมันโดดเด่นขึ้นมา คือพื้นฐานของเมืองเก่าลำปางนี้สวยอยู่แล้วนะครับ ทั้งสะพาน ทั้งทิวอาคาร หรือวัดวาอาราม อาจจะเติมแค่วิธีการที่จะทำยังไงให้มันโดดเด่นหรือเสริมเสน่ห์ขึ้นมา ถ้าเมืองมีสุนทรียะ มูลค่าเพิ่มก็จะตามมาเองครับ”

พื้นฐานของเมืองเก่าลำปาง
สวยอยู่แล้วนะครับ ทั้งสะพาน
ทั้งทิวอาคารหรือวัดวาอาราม
อาจจะเติมแค่วิธีการที่จะทำยังไง
ให้มันโดดเด่นหรือเสริมเสน่ห์ขึ้นมา
ถ้าเมืองมีสุนทรียะ มูลค่าเพิ่ม
ก็จะตามมาเองครับ

สุเมธ เซาว์เสวภา
หุ้นส่วนร้าน The Gravity Club

“พ่อผมเป็นทั้งคนขับรถม้าและคนฝึกม้า ตอนเด็กๆ เวลาพ่อผมไปขับรถม้าบ้านก่องเทียมชมเมือง แวะพาผมนั่งติดรถไปด้วย ผมขึ้นหลังม้าตั้งแต่อายุราว 5-6 ขวบ พ่ออายุ 8 ขวบ พ่อก็ให้จับสายขับและฝึกควบคุมม้า จนผมอายุ 12 ปี จำได้ว่าวันนั้นเป็นวันที่ 5 ธันวาคม พ่อออกไปทำธุระนอกบ้านพอดี ผมเลยถือโอกาสพานายบุญทอง ม้าที่พ่อให้ผมใช้ฝึกลากรถออกไปเข้าคิวรับลูกค้า

ความที่ผมนั่งรถม้ากับพ่อมาตลอด เลยจดจำเส้นทางได้แม่นยำ ตรีปแรกของผมจึงราบรื่น ผมได้รับค่าแรง 50 บาท สมัยนั้นก๋วยเตี๋ยวชามละ 15 บาท ผมเอาไปทอดเพื่อนใหญ่เลย พ่อพอมารู้อีทีหลัง แต่เห็นว่าผมทำได้ แกก็ไม่ว่าอะไร หลังจากนั้นพอมีเวลารว่าง อย่างวันหยุดหรือปิดเทอม ผมก็หาเวลาขับรถม้าตลอด โดยมีนายบุญทองเป็นม้าตัวแรกในชีวิต

ช่วงที่เรียนมัธยมต่อวิทยาลัยเทคนิค ผมมักจะหาเวลาขับรถม้าเสมอ แต่เป็นงานหาค่าขนม ไม่ได้จริงจังอะไร พ่อเรียนจบผมไปทำงานที่กรุงเทพฯ และย้ายไปเป็นครูอยู่จังหวัดตากอีกหลายปี จนมาปี พ.ศ. 2560 พ่อผมเกิดเส้นเลือดในสมองแตก เป็นอัมพาตครึ่งซีก ผมเลยต้องลาออกจากงาน กลับมาดูแลพ่อที่ลำปาง ความที่มีทักษะอยู่แล้ว และพ่อก็มีรถม้าพร้อม ก็เลยเปลี่ยนอาชีพมาขับรถม้า ควบคู่ไปกับการเป็นช่างทำเกือกม้า และทำงานศิลปะขายตามที่ต่างๆ

ถึงจะมีทักษะการขับรถม้าอยู่แล้ว แต่การกลับบ้านครั้งนี้ทำให้ผมต้องเรียนรู้อะไรหลายๆ เรื่องใหม่ ทั้งการดูแลคนป่วย และการบริหารจัดการอาชีพอิสระใหม่นี้ ที่สำคัญคือเรียนรู้ม้าที่ต้องใช้เทียมรถขับ

ม้าแต่ละตัวมีบุคลิกเฉพาะนะครับ ม้ามีความฉลาดและมีความจำที่ดี แต่ก็มีลักษณะนิสัยที่เรียกร้องให้เราต้องทำความเข้าใจพอสมควร อย่างนายบุญทองม้าตัวแรกของผมเนี่ย เขาจะเบื่ะเรื่องเวลามากๆ ทุกวันพ่อจะพาเขาไปรับนักท่องเที่ยว และพาไปตามเส้นทางต่างๆ เขาจะรู้ได้เลยว่าจุดไหนที่เขาจะได้พัก จุดไหนที่เขาต้องเดินต่อ หรือกระทั่งพอดกเย็น ถึงเวลากลับบ้าน เขาก็จะเดินกลับบ้าน จำได้ว่าตอนเด็ก ๆ ที่ผมขับรถม้า แล้วตกเย็น ผมจะเข้าห้องน้ำ ออกมาอีกทีนายบุญทองหายไปแล้ว เขาเดินกลับบ้านเอง ผมต้องโบกรถแถวนั้นเพื่อไล่ตาม (หัวเราะ)

พ่อพ่อเริ่มหายดีจนสามารถกลับมาขับรถม้าได้อีกครั้ง ความที่ชีวิตการเป็นสารพัดของพ่อผมลงตัวแล้ว และรู้สึกสนุกกับมัน ก็เลยขับรถม้าต่อ จนปี 2563 เกิดโควิด-19 ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเลย ก็ผลักดันให้ผมต้องเรียนรู้ใหม่อีกครั้ง

คือแต่ไหนแต่ไร ผมเป็นคนชอบชวนหาข้อมูลเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับงานบริการอยู่แล้ว อย่างถ้าพนักงานท่องเที่ยวนั่งรถม้าชมเมือง ผมก็จะบอกเล่าเกร็ดประวัติศาสตร์ตามจุดต่างๆ พร้อมไปกับอ่านบุคลิกของนักท่องเที่ยวแต่ละท่านด้วย เช่น คนนี้ใช้กล้องถ่ายรูปไปร ก็คงชอบถ่ายรูปทิวทัศน์หรือสถาปัตยกรรมแนวๆ ผมก็จะแนะนำมุมถ่ายรูปสวยๆ ให้เขา หรือถ้าคนนี้มาสายบุญ ก็จะพาไปไหว้พระขอพรวัดนั้นวัดนี้ หรือบางคนเขาสนใจเรื่องเครื่องแต่งกายพื้นเมือง ผมพาไปดูจิตรกรรมฝาผนังวัดประตูปองเลย มีให้ดูครบ เป็นต้น

แต่ที่นี้พ่อโควิดมาเอานักท่องเที่ยวของเราไป ก็เลยมาคิดว่าเราจะเอาอย่างไร เพราะคนท้องถิ่นใครเขาอยากจะทำชมเมืองตัวเองกัน ซึ่งถ้าปล่อยไว้แบบนี้เราก็ไม่ต่างอะไรจากแท็กซี่ที่ไม่มีผู้โดยสาร ก็เลยเปลี่ยนกิจกรรม หันมาเปิดบ้านตัวเองให้ผู้ปกครองพาลูกๆ หลานๆ มาเล่นและมาเรียนรู้เกี่ยวกับม้า พาไปนั่งรถม้าสำรวจเส้นทางอันซีน ให้เด็ก ๆ ได้ให้อาหารม้า ไปขี่ม้า เรียนรู้ว่าม้าใช้ชีวิตอย่างไร ซึ่งผมก็เพิ่งมาสังเกตว่าแม้นคนลำปางจะคุ้นเคยกับรถม้า แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยรู้อะไรเกี่ยวกับม้าเท่าใด ผมก็เลยทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ขึ้นขึ้นมา รวมถึงผมยังจัดการแสดงฟ้อนเจิง-ฟ้อนดาบสร้างความบันเทิง ซึ่งเป็นทักษะที่ผมได้มาจากตอนเป็นครูให้ลูกค้าชมด้วย

ตอนนี้ผมอายุสี่สิบกว่า
ผมอยากพิสูจน์ให้คนรุ่นใหม่ได้เห็น
อาชีพคนขับรถม้ามันอยู่ได้นะ
หลายคนก็สร้างตัวส่งลูกจบดีออกเตอร์มาไม่น้อย
สิ่งสำคัญคือเราจะร่วมขับเคลื่อนอย่างไร
ให้อาชีพคนขับรถม้าสามารถอยู่ได้
อย่างภาคภูมิใจคู่เมืองลำปาง

สิ่งเหล่านี้ส่วนหนึ่งเกิดมาจากการที่ผมสะสมประสบการณ์จากการเป็นคนขับรถม้าด้วยครับ เพราะขณะที่เราบรรยายเรื่องราวต่างๆ ให้ลูกค้าฟัง เราก็ฟังลูกค้าด้วยว่าเขาสนใจอะไร เขาเคยไปเที่ยวไหนมา แล้วที่ที่เขาไปมีการจัดการอย่างไร มันช่วยให้ผมเรียนรู้ได้เยอะ และสิ่งนี้ก็ได้ผลเมื่อเมืองต้องมาเผชิญกับวิกฤตที่ทำให้การขับรถม้าแบบเดิมๆ ไม่อาจอยู่รอดได้อีกต่อไป

พอโควิดซา เมืองก็เริ่มดีขึ้น มีนักท่องเที่ยวกลับมา แต่ผมก็ยังทำกิจกรรมนี้ต่อไปควบคู่ไปกับการขับรถม้า พาชมเมืองเช่นเดิม และความที่ผมแต่งตัวมีเอกลักษณ์ สังเกตไหม คนขับรถม้าส่วนใหญ่จะออกแนวควบอย แต่ผมว่าลำปางตอนกลางวันนี่ร้อนมากนะครับ ผมใส่เสื้อพื้นเมืองกับกางเกงสะดอดีกว่า เป็นควบอยเหมือนกัน แต่เป็นควบอยน้ำปู สไตลล์ลำปาง (ยิ้ม) ก็มีลูกค้าให้ความสนใจเยอะ พวกเขามาขอถ่ายรูป ผมก็ได้ทิปเพิ่มอีก

ตอนนี้ผมอายุสี่สิบกว่า คุณเชื่อไหมว่าผมเป็นสารพัดที่อายุน้อยกว่าใครเขาเลย สิ่งที่ผมทำอยู่นี้ นอกจากเป็นอาชีพที่ผมรัก ผมก็อยากพิสูจน์ให้คนรุ่นใหม่ได้เห็น ว่าอาชีพคนขับรถม้ามันอยู่ได้นะ จริงอยู่ หลายคนอาจมองว่า มันไม่มั่นคงเท่ารับราชการหรือทำงานบริษัท แต่ก็อย่าลืมว่าคนขับรถม้าที่นี้หลายคนก็สร้างตัว สร้างครอบครัว และส่งลูกจบดีออกเตอร์มาไม่น้อย สิ่งสำคัญคือหลังจากนี้ เราจะร่วมขับเคลื่อนอย่างไรให้อาชีพนี้สามารถหารัณตีรายได้ที่มั่นคง หน่วยงานต่างๆ หรือรัฐจะช่วยกันสร้างกระบวนการอย่างไรให้อาชีพคนขับรถม้าสามารถอยู่ได้อย่างภาคภูมิใจ

ทุกวันนี้ลำปางมีรถม้าราว 100 คัน แต่มีคนขับจริงๆ ราว 50-70 คน ลองเทียบดูสิว่าประเทศไทยเรามีประชากรทั้งหมดราว 70 ล้านคน อาชีพคนขับรถม้าคิดเป็นสัดส่วน 1 ในล้านคนเลยนะ นี่เป็นอาชีพที่ไม่ธรรมดา และทุกฝ่ายก็ต่างเห็นตรงกันว่าควรอนุรักษ์วิถีนี้ไว้ให้คู่เมืองลำปาง สิ่งนี้มีความสำคัญพอให้ผมต้องสู้ไปกับมันเพื่อวันข้างหน้า”

ว่าที่ ส.อ.สุพจน์ ใจรวมกุล
สารสิทธิ์ใหม่ ช่างทำเกือกม้า และศิลปินอิสระ

ปกรณ์ วัฒนอุดมฤกษ์
ผู้ประกอบการในจังหวัดลำปาง
และตัวแทนกลุ่มสเก็ตบอร์ด

“เรามีกันประมาณ 40 คนได้ครับ ทุกคนในเมืองจะสลับกันมาเล่นสเก็ตบอร์ดกันตรงนี้ (ลานด้านหน้าหอประชุมคอนกรีต บริเวณ 5 แยกหอนาฬิกาเมืองลำปาง) เล่นด้วยกันมาหลายปีแล้ว เมื่อก่อนก็กระจายกันเล่นหลักๆ จะเล่นที่ลานด้านหน้าสวนสาธารณะเขาลางคันคร แต่เดี๋ยวนี้เล่นไม่ได้แล้วเพราะพื้นสีทึบหมด ส่วนอีกที่คือลานจอดรถของเซ็นทรัลลำปาง แต่ที่ห่างๆ มักใช้จัดงานอีเวนท์ สุดท้ายเลยมารวมตัวกันที่นี่

ที่นี่เป็นพื้นที่ของเทศบาลครับ ตอนแรกเขาก็ไม่อนุญาตให้เล่นหรอกครับ เพราะถ้านานๆ ไปพื้นตรงนี้ก็อาจมีความเสียหายได้ แต่เราก็ต้องบอกว่าเมืองควรต้องมีพื้นที่ให้เรา เพราะสเก็ตบอร์ดก็เป็นกีฬาชนิดหนึ่ง เทศบาลยังมีสนามฟุตบอล สนามบาสเก็ตบอล แต่กลับไม่มีลานสเก็ต ขณะที่อุตรดิตถ์เมืองเล็กกว่าเราเขายังมี หรือเชียงใหม่มีพื้นที่ที่ดีมากๆ เลยนะ ทางเทศบาลเขาก็รับเรื่องเราไว้ ระหว่างนั้นเขาก็ให้เราเล่นกันที่นี้ไปก่อน ซึ่งนี่ก็ผ่านมาหลายปีแล้ว (หัวเราะ)

พวกแรมปีกระโดดและอุปกรณ์ทั้งหมดเป็นของที่เราเราเงินกันซื้อครับ เราฝากไว้กับเทศบาลหลังเล่นเสร็จ ส่วนแสงสว่าง เมื่อก่อนเขาไม่มีให้ ก็ต้องเอาไฟมาติดเองที่ต้องมีไฟเพราะเราเล่นกันตอนเย็นตั้งแต่หกโมงถึงสี่ทุ่ม ตอนกลางวันต่างคนต่างไปเรียนหรือไปทำงาน จนภายหลังพอเทศบาลปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณห้าแยกหอนาฬิกา เขาก็เลยได้อาณัติแสงสว่างไปด้วย

ช่วงก่อนเลือกตั้งนายกเทศมนตรี มีนักการเมืองมาคุยกับพวกเราที่นี่เยอะครับ เขาก็ถามความต้องการ เราก็บอกว่าเป็นฐานะคนเล่นสเก็ตบอร์ด เราแค่ต้องการพื้นที่ที่เป็นกิจจะลักษณะเท่านั้นเอง พื้นที่ที่มีความปลอดภัยต่อทั้งผู้เล่นและคนที่ผ่านไปผ่านมา จริงๆ อยู่ตรงนี้ทำเลดี แสงสว่างก็พร้อม แต่อย่าลืมว่ามันอยู่ริมถนน มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้ ที่สำคัญคือในเขตเทศบาลเรามีที่ดินเปล่าเยอะ การพัฒนาให้เป็นลานสเก็ตบอร์ดได้มันไม่ใช่จะเป็นไปไม่ได้ ก็เผื่อรออยู่เหมือนกันว่าต่อไปจะเป็นอย่างไร

ลำปางเป็นเมืองเล็กน่าจะ
มีการพัฒนาที่คล่องตัวกว่านี้
อย่างเรื่องเศรษฐกิจ
พอมีกลุ่มทุนใหญ่มาเปิดศูนย์การค้า
พื้นที่ธุรกิจเก่าแก่ในเขตใจกลางเมือง
ก็ซบเซา เซ้งร้านปิดกิจการกันไปหมด
ผมเข้าใจว่ามันเป็นยุคสมัย
ตามกลไกตลาด
แต่การที่รัฐปล่อยให้เมืองมันดำเนินไป
ในลักษณะแบบนี้ก็รู้สึกเสียดายแทน
ผู้ประกอบการรุ่นเก่าที่มีส่วนร่วม

ในมุมมองของผม ลำปางเป็นเมืองเล็ก ที่เอาเข้าจริง... น่าจะมีการพัฒนาที่คล่องตัวกว่านี้ แต่ที่ผ่านมา ดูเหมือนผู้ใหญ่จะไม่ค่อยรับฟังเสียงของคนตัวเล็ก ๆ อย่างพวกเราสักเท่าไรหรอก รวมถึงไม่มีนโยบายที่ช่วยเหลือผู้ประกอบการรายย่อยด้วย อย่างเรื่องเศรษฐกิจ อันนี้คือช่วงก่อนจะมีโควิด-19 อีกนะครับ พอมีกลุ่มทุนใหญ่มาเปิดศูนย์การค้า พื้นที่ธุรกิจเก่าแก่ในเขตใจกลางเมืองก็ซบเซา จนผู้ประกอบการพากันเซ้งร้านหรือปิดกิจการกันไปหมด คือผมเข้าใจว่ามันเป็นยุคสมัย หรือเป็นไปตามกลไกตลาด แต่การที่รัฐปล่อยให้เมืองมันดำเนินไปในลักษณะแบบนี้ ก็รู้สึกเสียดายแทนผู้ประกอบการรุ่นเก่า ที่มีส่วนร่วมขับเคลื่อนเมืองมาเหมือนกันครับ”

นครลำปาง

“สถานีรถไฟลำปาง

สร้างแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ.

2458 เป็นหนึ่งในสัญลักษณ์แห่ง

ความรุ่งเรืองของเมืองในอดีต เพราะ

ในยุคสมัยนั้นลำปางมีธนาคารแห่งชาติ

มีสถานีโทรทัศนซ์ช่อง 8 ธุรกิจอะไรต่างๆ

ก็มาเปิดกันที่นี่ โดยมีสถานีรถไฟแห่งนี้เหมือน

เป็นประตูเชื่อม เพราะนอกจากการขนส่งผู้โดยสาร

จากกรุงเทพฯ หรือจังหวัดอื่นๆ รถไฟยังใช้

ขนส่งสินค้า ข้าวของเครื่องใช้ พืชผักผลไม้ ยาสูบ

ไปจนถึงเหรียญกษาปณ์หรือธนบัตรจากกรุงเทพฯ

ส่งมายังธนาคารแห่งชาติที่อยู่ใกล้ๆ ทหารก็ใช้

รถไฟขนยุทโธปกรณ์ กระทั่งรถถังก็ยังคงขึ้น

รถไฟมาแล้ว

นอกจากในเชิงประวัติศาสตร์ ความที่สถานีรถไฟ
มันถูกสร้างพร้อมกับราง และรอดพ้นจากสงครามโลก
มาได้ อาคารสถานีรถไฟแห่งนี้จึงกลายเป็นมรดกชิ้น
สำคัญของเมือง คือถ้าดูสถานีรถไฟประจำจังหวัดอื่นๆ
ส่วนใหญ่จะมีหน้าที่เป็นแค่สถานีที่ให้ผู้โดยสารมาขึ้น
รถเท่านั้น แต่กับที่ลำปาง ที่นี้รวมเข้ากับแลนด์มาร์ค
ของเมือง กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คนจะแวะมา
ถ่ายรูปด้วยตัวของมันเองด้วย

ผมประจำการที่สถานีรถไฟลำปางมาได้ 10 ปีแล้ว
ก็ดูแลภาพรวมของสถานี ทั้งรอบการเดินรถไฟ
สิ่งอำนวยความสะดวก ความสวยงาม ความสะอาด
และการจัดการเอกสาร หลายคนอาจไม่รู้ที่การรถไฟ
ส่วนกลางเขาจะมีการประกวดสถานีรถไฟดีเด่น โดย
จะมีกรรมการมาตรวจสอบสิ่งเหล่านี้เพื่อประเมินและ
แข่งขันกันในระดับต่างๆ อย่างสถานีลำปางจะเป็น
สถานีชั้น 1 ร่วมกับสถานีลำพูน สถานีเด่นชัย หรือ
เชียงใหม่ ผมก็พยายามจะทำให้สถานีเราได้คะแนน
อันดับต้น ๆ ตลอด เพราะต้นทุนของเราสวยอยู่แล้ว

คะนอง ฤทธิมันันต์

นายสถานีรถไฟลำปาง

ผมพยายามจะทำให้สถานีเรา
ได้คะแนนอันดับต้นๆ
ตลอดเพราะต้นทุนของเรา
สวยอยู่แล้ว

ในส่วนของภาพรวม นอกจากการรถไฟ
จะมีการเปลี่ยนรถไฟขบวนใหม่มาใช้ โดยพยายามเปลี่ยน
ใหม่ทั้งหมดให้ได้ในระยะเวลาอันใกล้ ลำปางเราเองก็มีการปรับ
ปรุงภูมิทัศน์ของสะพานดำ (สะพานรถไฟที่พาดเชื่อมจากสถานีลำปาง
ไปยังสถานีบ่อแฮ้ว - ผู้เรียบเรียง) ซึ่งตอนนี้กำลังเข้าสู่เฟสที่ 2 สะพาน
ดำแห่งนี้ก็เป็นอีกหนึ่งแลนด์มาร์คทางประวัติศาสตร์สำคัญของเมือง โดย
สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และก็รอดพ้นจากสงครามมาได้
พร้อมกับอาคารสถานี

นอกจากบทบาทด้านประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยว ด้วยทำเลที่เป็นหนึ่ง
ในศูนย์กลางของเมือง สถานีรถไฟลำปางยังเชื่อมโยงกับเมืองในด้านสังคมด้วย
อย่างลานด้านหน้าสถานียังใช้จัดกิจกรรมอีกหลากหลายทั้งงานรถไฟและรถม้า
ลำปางที่เชื่อมโยงกับสถานีรถไฟโดยตรง งานแห่พระในช่วงสงกรานต์ ไปจนถึงงาน
กีฬาของโรงเรียน ก็จะใช้ที่นี้ตั้งขบวนพาเหรดเพื่อเดินไปยังหอนาฬิกา ในฐานะ
นายสถานี ผมก็เลยพยายามปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นหน้าเป็นตาของเมือง
อยู่เสมอ

และเพราะเรารู้ว่าพื้นที่เรามีความสำคัญขนาดนี้ สิ่งที่ผมอยากฝาก คือให้คน
ลำปางเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของเมืองให้มากกว่านี้ครับ คุณลองไปถามนักท่องเที่ยว
ต่างชาติที่มาลำปาง นี่เขารู้หมดเลยนะว่าอาคารสถานีรถไฟสำคัญยังไง รถม้าเริ่ม
มาตอนไหน กำแพงเมืองประตุม้า หออะม็อก หรือวัดต่างๆ เขาศึกษามาก่อน
เลยอยากมาดูของจริง แต่ถ้าถามคนท้องถิ่น เด็กรุ่นใหม่กลับรู้เรื่องพวกนี้
น้อยมากเลย ทั้งที่เห็นอยู่ทุกวัน จึงคิดว่าน่าเสียดาย ถ้าพวกเขาไม่สนใจเรื่องนี้

“กาตบริบูรณ์ปราการเป็นหนึ่งในตลาดแรกของลำปาง ที่นี้เป็นศูนย์กลางการค้า คนลำปางจะมาซื้อพวกเสื้อผ้า ชุดนักเรียน ข้าวของเครื่องใช้ เครื่องมือการเกษตร ไปจนถึงเบ็ดแห่กัน เขาเรียกกาตแห่งนี้ว่า ‘กาตมัด’ เพราะตลาดมันอยู่ในพื้นที่หลังตึกแถวกลางเมืองโดยมีโครงสร้างหลังคามาดุมกับอีกที เป็นตลาดในร่มที่แรกของเมือง ได้ยินมาจากเตี่ยวว่าแต่เดิมตลาดนี้ก็กับสมัยที่สุกที่สุดในเมืองแล้ว แต่ความที่มันดูมืดๆ คนเลยเรียกติดปาก

ผมขายก๋วยเตี่ยวที่นี้กับน้องสาวมาสามสิบกว่าปีแล้ว รับกิจการต่อมาจากเตี่ยว ซึ่งเตี่ยวเปิดร้านมาตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2500 เตี่ยวรับกิจการมาจากจากอีกทอด อาจกับเตี่ยวมาจากเมืองจีน มาถึงลำปางก็ขายก๋วยเตี่ยวเป็นอาชีพ ร้านของทั้งจากและเตี่ยวไม่มีชื่อ พอผมเปิดร้าน ผมก็เลยไม่คิดจะตั้งชื่อ คนลำปางก็จะรู้กันว่าก๋วยเตี่ยวเจ้าเก่า ในกาตบริบูรณ์ บางคนก็เรียกก๋วยเตี่ยวร้อยปี เพราะนับอายุมาตั้งแต่รุ่นจาก

เมื่อก่อนขายดีมาก เพราะอย่างที่บอกว่าตลาดแห่งนี้เคยเป็นศูนย์กลางการค้า แถมนยังเป็นคิวรถไปอำเภอแจ้ห่มและอำเภออื่นๆ คนก็เลยมารวมกันที่นี้ จนภายหลังเริ่มมีตลาดกระจายไปทั่วเมือง แถมนยังมีห้างสรรพสินค้าอีก พ่อค้าแม่ค้าก็เลยพากันไปขายที่อื่น ทุกวันนี้ก็เลยดูวังเวงอย่างที่เห็น แต่ความที่ผมขายมานานเลยมีลูกค้าประจำเยอะ ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นคนลำปางในตัวเมือง คือเขา

ไม่ได้มาตลาดนี้เพื่อซื้อของ ส่วนหนึ่งมาก็เพื่อมากินก๋วยเตี่ยวร้านผม และร้านที่อยู่ติดกันในละแวกนี้ ผมเริ่มขาย 8 โมงเช้าไปจนถึง 4 โมงเย็น เมื่อก่อนตอนตลาดยังรุ่งเรือง พอดกบายของก็หมดแล้ว แต่เตี่ยวนี่ปิดตามปกติ ยิ่งช่วงโควิดนี่ลำบาก คนไม่ค่อยออกจากบ้านกัน แล้วผมกับน้องก็อายุมากแล้ว ให้ทำแบบสั่งอาหารออนไลน์ก็ทำไม่เป็น อาศัยว่ามีลูกค้าประจำมากินบ้าง แต่ช่วงนี้ก็กลับมาดีขึ้นหน่อย

เมนูที่ลูกค้าสั่งบ่อยคือบะหมี่เกี๊ยวหมูแดงแห้ง มีน้กข้าวชอบมาถามว่าก๋วยเตี่ยวร้านผมพิเศษยังงัย ผมก็บอกว่าไม่รู้ มันก็เหมือนกันหมดนั่นแหละครับ (หัวเราะ) ผมเรียนห่อเกี๊ยวและลวกเส้นมาจากเตี่ยว หลายๆ ร้านในลำปางที่เป็นลูกหลานคนจีนก็มีสูตรคล้ายๆ กัน ผมจึงให้คำตอบไม่ได้ แต่ว่าผมกับน้องตั้งใจทำ ใช้ของสด และขายไม่แพงขนาดทุกวันนี้นั้นต้นทุนวัตถุดิบสูงขึ้น ผมก็ยังคงราคาไว้เลย เพราะเห็นว่าลูกค้าหลายคนก็ลำบาก ช่วยกันได้ก็ช่วยกันไป

ผมและน้องไม่มีครอบครัว ก็เลยคิดไม่ออกเหมือนกันว่าหมตรุ่นเราแล้วจะเอาอย่างไร ก็อาจต้องปิดไปนะถ้าไม่มีใครมาสานต่อ แต่ตอนนี้พวกเราขี้แข็งแรงดีอยู่ ได้พูดคุยกับลูกค้าประจำ และได้คุยกับพ่อค้าแม่ค้าในตลาดที่เหลือไม่มากแล้ว ก็มีความสุขดี ใจหายแหละครับที่เห็นตลาดมันซบเซา แต่ผมก็ไม่รู้ทำอย่างไรเหมือนกัน ก็ขายของเราต่อไปให้ดีกว่าพอ”

มีน้กข้าวชอบมาถามว่าก๋วยเตี่ยวร้านผมพิเศษยังงัย
ผมก็บอกว่าไม่รู้ แต่ผมกับน้องตั้งใจทำ
ใช้ของสดและขายไม่แพง ขนาดทุกวันนี้ต้นทุนวัตถุดิบสูงขึ้นมาก
ผมก็ยังคงราคาเดิมไว้ เพราะเห็นว่าลูกค้าหลายคน
ก็ลำบากช่วยกันได้ก็ช่วยกันไป

ภูวดล โกลศาตร์

เจ้าของร้านก๋วยเตี่ยวเจ้าเก่า
ในกาตบริบูรณ์ปราการ

“ผมเคยไปทำงานเป็นวิศวกรในบริษัทผลิตรถที่ประเทศญี่ปุ่น และได้รู้จักจังหวัดเล็ก ๆ ชื่อ ไอจิ ซึ่งเป็นที่ตั้งของหุบเขาโครังเค ในแต่ละปีคนญี่ปุ่นและนักท่องเที่ยวจะไปชมใบไม้เปลี่ยนสีที่หุบเขานั้นเป็นประจำ ตัวเมืองเขาจะเล็ก ๆ เจ็บ ๆ แต่ทุกคนก็จดจำเมืองนี้ได้เพราะโครังเค

ไอจิทำให้ผมคิดถึงลำปาง ความที่เมืองเราถูกจัดจําในฐานะเมืองผ่าน แต่ขณะเดียวกันเราก็มีทรัพยากรที่โดดเด่นไม่เหมือนใคร ลำปางถูกจัดจําในฐานะเมืองรถม้า เมืองเซรามิก หรือที่หลายคนอาจไม่ทราบว่าเราเป็นที่ตั้งของโรงงานครั้งใหญ่เป็นอันดับต้น ๆ ของเอเชีย ขณะเดียวกันตามพื้นที่รอบนอก ลำปางก็เป็นเมืองที่มีทัศนียภาพของภูเขาที่งดงาม ผมเคยคิดเล่น ๆ ว่าถ้าหน่วยงานท้องถิ่นลองร่วมมือกันปลูกไม้ดอกที่เป็นเอกลักษณ์ริมถนนนอกเมืองสักสาย ทำให้กลายเป็นสัญลักษณ์ใหม่ที่เมื่อถึงเวลาต้นไม้ออกดอกออกสีสดใส คงช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนได้ไม่น้อย อาจไม่ได้ยิ่งใหญ่แบบโครังเค แต่เรามีศักยภาพที่ทำให้โดดเด่นได้ ซึ่งมันก็จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วย

อีกอย่างหนึ่งคือลำปางเราไม่ค่อยมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้มาเยือนเท่าไร เพราะแม้เราจะมีแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่มีศักยภาพ อย่างวัดพระธาตุดอยพระฌานที่มีพระใหญ่โตบุตชีประดิษฐานอยู่ หรือวัดเฉลิมพระเกียรติ แต่เรากลับขาดการเชื่อมโยงสถานที่เหล่านั้นเข้าด้วยกันเลยคิดถึง One Day Bus หรือทัวร์แบบ hop on hop off แบบต่างประเทศ นักท่องเที่ยวเสียค่าตัวรถคนเดียว สามารถขึ้นลงรถบัสได้ไม่จำกัด และใช้รถนี้วิ่งเชื่อมเส้นทางต่างๆ ทั้งในเมืองและแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบ มันจะกระตุ้นให้

คนรุ่นใหม่มาเที่ยวง่ายขึ้นโดยไม่ต้องหาเช่ารถขับ และก็ทำให้เขาอยู่กับเราอย่างน้อยๆ ก็หนึ่งคืน คือถ้ามองลำปางในฐานะประเทศประเทศหนึ่ง ผมคิดว่าเราอยากดูอยู่พอสมควร เพราะแม้เราจะจะเป็นเมืองอุตสาหกรรมเซรามิก แต่ pain point ก็คือ โรงงานเกือบทั้งหมดต้องนำเข้าวัตถุดิบมาจากที่อื่นและจากต่างประเทศ แต่ถ้าเราสร้างความร่วมมือให้ชาวบ้านผลิตวัตถุดิบส่งโรงงานล่ะ มันอาจจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากได้มากกว่านี้ครับ

เพราะอย่าลืมว่าลำปางเรามีต้นทุนที่ดีมาก ๆ ทั้งทำเลที่เชื่อมจังหวัดในภาคเหนือตอนบน ตอนล่าง และทางตะวันออกเข้าด้วยกัน เราน่าจะพัฒนาโลจิสติกส์ให้เพิ่มมูลค่ากว่านี้ได้ อาจเป็นเขต warehouse area เชื่อมต่อการขนส่งอย่างมีศักยภาพ ในด้านการเกษตรเรามี सबปะรดที่มีคุณภาพ แต่ทุกวันนี้พอฤดูกาล सबปะรดที่ไร ก็ยังเห็นเกษตรกรเอามาขายถูก ๆ ริมถนนอยู่เลย รัฐบาลจะคิดตลาดต่างประเทศได้ดีกว่านี้ เพราะแม่ของทีดูเยอะๆ แล้วเหมือนไม่ได้แพงมากของเมืองเรา อย่าง सबปะรด เซรามิก หรือครั้ง แต่มันมีมูลค่าอย่างสูงในต่างประเทศ รัฐบาลหาตลาดให้เจอเพื่อทำให้คนลำปางมีรายได้มากกว่านี้

นั่นละครับ อยากให้มองลำปางเป็นประเทศประเทศหนึ่ง ถ้าเราทำให้ประเทศพึ่งพาตัวเอง และสามารถทำการค้ากับภายนอกได้ เศรษฐกิจในประเทศก็ดี ไม่มีใครอยากย้ายไปอยู่ที่อื่น พอเป็นแบบนี้ ผู้คนในประเทศก็จะมาช่วยกันคิดว่าจะทำอย่างไรให้ประเทศของเรา หรือจริง ๆ แล้วคือทำให้เมืองของเราน่าอยู่ครับ”

ลำปางเรามีต้นทุนที่ดีมาก ๆ
กึ่งทำเลที่เชื่อมจังหวัดในภาคเหนือตอนบน
ตอนล่าง และทางตะวันออกเข้าด้วยกัน
เราน่าจะพัฒนาโลจิสติกส์ให้เพิ่มมูลค่ากว่านี้ได้

สุรเชษฐ์ รอบคอบ

อดีตวิศวกรเครื่องยนต์ และเจ้าของร้านลำปางหลังวัง และแบรนด์น้ำสัสดีปลอดสารเคมี 'ลิ้น' (Learn)

“ผมเกิดและโตที่กรุงเทพฯ แต่ก็เหมือนคนกรุงเทพฯ หลายคนที่ยากหนีจากชีวิตวุ่นวายในเมืองใหญ่ เลยอดตัดสินใจย้ายมาเปิดร้านกาแฟที่เชียงใหม่เมื่อสิบกว่าปีก่อน แต่พออยู่ๆ ไป ก็รู้สึกว่ายเชียงใหม่ไม่ตอบโจทย์ คือแค่ไม่มีตึกสูง เชียงใหม่ก็รุดตาดไม่ต่างจากกรุงเทพฯ แถมเพื่อนบ้านส่วนใหญ่ของผมก็ล้วนเป็นคนกรุงเทพฯ ที่มาทำธุรกิจ หรือไม่กี่ชาวต่างชาติหมด รู้สึกเหมือนหนีชีวิตมาเพื่อเจอกับชีวิตแบบเดิมแค่เปลี่ยนสถานที่ไปเท่านั้นเอง

จนมีอยู่วันหนึ่ง ราว 7 ปีที่แล้ว ผมตามแฟนที่เป็นทนายความมาว่าความที่จังหวัดแพร่ เราตัดสินใจแวะค้างคืนที่ลำปาง พอเช้าวันถัดมา เราพบว่าเราหากาแฟดื่มไม่ได้เลย ตอนนั้นแหละที่ทำให้คิดลองย้ายมาเปิดร้านที่ลำปางดู ร้านแรกผมเปิดขายแก้วตลาดหลักเมือง อยู่มาได้หนึ่งปี พอทราบว่าเป็นเจ้าของที่ตรงริมแม่น้ำวังย่านภาคองตัวเปิดให้เช่า ก็เลยย้ายมาเปิดที่นี่ ตอนนี้อยู่มาได้ 6 ปีแล้ว

เอาจริงๆ ช่วงมาอยู่ลำปางใหม่ๆ อึดอัดทีเดียว เมืองมันเงียบ ของกินไม่ได้หลากหลายแล้วก็ไม่รู้จะไปพักผ่อนที่ไหน ก็มานั่งทบทวนดู การย้ายมาอยู่ที่นี่มันอาจเป็นอุบัติเหตุก็ได้ เพราะถ้าวันนั้นผมไปพักที่พะเยาหรือที่แพร่ และตื่นขึ้นมาไม่มีกาแฟดื่ม ผมก็อาจย้ายไปอยู่ที่นั่น

แต่ในทางกลับกันขอดขายร้านกาแฟมันค่อนข้างดีเลย อาจเป็นเพราะตอนที่ผมเปิด ร้านมันไม่ได้มากเหมือนทุกวันนี้ และเราก็รักษาคุณภาพอยู่เสมอ เลยมีลูกค้าประจำต่อเนื่อง จนทุกวันนี้ ที่สำคัญพออยู่ๆ ไปก็พบว่าที่เราเคยอึดอัดเพราะเราใช้มุมมองแบบคนเมืองใหญ่มามองเมืองเล็ก จากที่เคยอยู่เมืองใหญ่ที่มีอะไรพร้อม มาอยู่เมืองเล็กๆ เงียบๆ ก็ย่อมไม่คุ้นเคยอยู่แล้ว แต่ทำไมผมไม่คิดล่ะว่าที่เลือกมาเมืองนี้ ก็เพราะอยากหนีความวุ่นวายไม่ใช่หรือ

เสน่ห์ของลำปางสำหรับผมจึงเป็นความเรียบง่าย ไม่แพนซี แต่ขณะเดียวกันก็มีทุกอย่างที่ตอบโจทย์ชีวิตผมได้ ที่สำคัญลำปางมันไม่มีไฮซีซั่นหรือโลว์ซีซั่น เราทำกาแฟขายคนลำปาง อาจมีนักท่องเที่ยวมาบ้าง แต่หลักๆ คือเราทำให้คนที่นี่กิน เลยรู้สึกว่าชีวิตมันเรียบง่ายตรงไปตรงมาดี และจังหวะของเมืองก็ไม่เร่งรีบมาก แต่ถ้าถามว่าอยากให้เมืองมันเจริญกว่านี้ไหม แน่นนอนครับ ผมอยากให้เจริญอยู่แล้ว แต่ก็อยากให้เจริญในมุมของคุณภาพชีวิตของผู้คนที่ตื่นคนรุ่นใหม่มีงานที่มีค่าตอบแทนที่ดีกว่าทุกวันนี้แบบนี้มากกว่า

ก่อนย้ายมาลำปางมีช่วงชีวิตหนึ่งที่ผมเคยไปเปิดแกลเลอรีเล็กๆ แถวภาคพระนอนในจังหวัดแพร่ ตอนนั้นผมยังถ่ายรูปอยู่ ผมก็จัดนิทรรศการภาพถ่ายในแกลเลอรีแห่งนั้น เป็นภาพถ่ายแนวศิลปะที่มีคอนเซ็ปต์ชัดเจน ปรากฏว่าพอจัดแสดงไป คนที่เข้ามาดูเขาไม่เข้าใจเลย เขาไม่รู้ว่าเราถ่ายภาพหรือจะเล่าเรื่องอะไร ผมก็เหวอไปพักหนึ่ง จนมาคิดได้ว่าภาพที่เราว่ามันเป็นศิลปะถึงมันจะมีคุณค่าในพื้นที่หนึ่ง แต่ถ้ามันไม่เชื่อมโยงกับคนอื่นพื้นที่ มันก็ไม่มีประโยชน์อะไรกับชุมชนหรอกนะ นิทรรศการครั้งถัดไป ผมเลยถ่ายแนวสตรีทถ่ายรูปผู้คนในแพร่ กลายเป็นว่างานนี้มีคนมาดูและชอบกันใหญ่ เพราะรูปถ่ายมันทำงานกับพวกเขา

นี่เป็นหนึ่งในเหตุการณ์ที่ส่งผลต่อมุมมองของผมทุกวันนี้ด้วย ผมมาเปิดร้านกาแฟที่ลำปาง ก็ไม่ได้คิดว่าร้านเราเจ๋งกว่าใครหรืออย่างไร เราแค่อยากทำกาแฟดีๆ ให้คนที่นี่ดื่มทุกวัน ให้ร้านเป็นส่วนหนึ่งของเมืองเมืองนี้ เท่านั้นเลยครับ”

ภัทรเชษฐ ปิตลา

เจ้าของร้านกาแฟมหามิตร (Mahamitr)

การย้ายมาอยู่ที่นี่มันอาจเป็นอุบัติเหตุก็ได้ เพราะถ้าวันนั้นผมไปพักที่พะเยาหรือที่แพร่และตื่นขึ้นมาไม่มีกาแฟดื่ม ผมก็อาจย้ายไปอยู่ที่นั่น

“สมัย”ผู้ผมเป็นหนุ่ม

แกชื้อที่ดินขนาด 2 ไร่ที่ติดแม่น้ำวังในชุมชนบ้านต้าไว้ และก็ปล่อยให้มันเป็นป่ารกมาอย่างนั้นมาหลายปี มีเหตุการณ์หนึ่ง ที่จุดประกายสู่อาชีพของผมทุกวันนี้ คือความที่พ่อผมเอาป้ายคำว่ายินดีต้อนรับมาติดไว้ตรงรั้วของที่ดินนั้น แล้วมีคนจากตัวเมืองลำปางขับรถมา ถามพ่อว่าร้านอาหารเราเปิดหรือยัง พ่อก็บอกเราไม่ได้ทำร้าน ตรงนั้นเป็นแค่ที่ดินรก

ตอนนั้นผมยังทำงานเป็นวิศวกรโรงงานอยู่ที่จังหวัดระยอง ส่วนแฟนทำงานนิเทศสารอยู่ที่กรุงเทพฯ เราก็คุยกันว่าจริง ๆ ที่ดินตรงนั้นมันมีศักยภาพนะ ขนาดร้าง คนยังเข้าใจผิดว่าเป็นร้านเลยก็ประจวบเหมาะกะกับที่ผมรู้สึกอึดอัดกับงานประจำที่ทำมา 8 ปีแล้วด้วย ก็เลยบอกกับแฟนว่าจ้างเรา กลับลำปาง ลองทำร้านกาแฟจากที่ดินตรงนั้นกัน โดยตั้งชื่อว่า ‘ฮิมวังคาเฟ่’ ตรงไปตรงมาเลย

แต่นั้นละ ความที่เราสองคนไม่เคยทำธุรกิจมาก่อน และเมื่อ 7 ปีที่แล้ว การจะทำร้านกาแฟที่อยู่ห่างจากใจกลางเมืองเกือบ 10 กิโลเมตรก็เต็มไปด้วยความเสี่ยง ผมเลยตัดสินใจย้ายมาทำงานที่เชียงใหม่ก่อน ส่วนแฟนก็ลาออกมาดูแลร้านโดยตรง และผมก็จะกลับไปช่วยร้านทุกวันเสาร์และอาทิตย์ คือมองว่าถ้าธุรกิจไม่เวิร์ค อย่างน้อยผมก็มีรายได้จากงานประจำเป็นหลัก แต่ก็เพราะด้วยทำเลริมน้ำ ความร่มรื่น และความสงบด้วย ร้านเลยมีลูกค้าอย่างต่อเนื่อง พอเปิดได้ 2 ปี ผมก็เลยมั่นใจว่าธุรกิจเรารอดได้ ก็เลยลาออกจากงานประจำมาช่วยแฟนเต็มตัว

สรลักษณ์ แก้วบุญปิ่น
และนารถวสี ชมภูพวงษ์

เจ้าของร้านฮิมวังคาเฟ่ (Himwang Cafe)

หลังๆ มานี้คนรุ่นใหม่หลายคนทยอยกันกลับลำปางเพื่อทำธุรกิจ
ในเชิงไลฟ์สไตล์สร้างสรรค์
เพิ่มความหลากหลายให้แก่เมือง
หากหน่วยงานรัฐมีมุมมองที่เปิดกว้างกว่านี้
เมืองจะดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้กลับมา
ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจได้อีกเยอะ

เราสองคนทำกันเองเกือบหมดเลยครับ ความที่แฟนเป็นคนมีเซ็นส์ด้านการออกแบบก็เลยเป็นคนแต่งร้าน ส่วนผมก็มีทักษะช่างไม้ ก็เลยช่วยกันทำตั้งแต่การแต่งร้านไปจนถึงเฟอร์นิเจอร์ ส่วนกาแฟแฟนจะเป็นหลัก โดยตอนหลังมีผู้ช่วยแล้ว และพอเอาพิซซ่าแบบโฮมเมดมาขาย ผมก็รับหน้าที่อบพิซซ่า

ความที่เรามีที่ดินค่อนข้างเยอะ นอกจากขายกาแฟและอาหาร เลยคิดถึงการสร้างกิจกรรมอื่นๆ ที่เราสนใจเปิดให้ลูกค้าได้เข้ามาร่วม เอาเข้าจริง แรงบันดาลใจหนึ่งของการทำร้านนี้ มันเกิดจากการที่ผมพบว่าลำปางบ้านเกิดผม มันขาดพื้นที่กิจกรรมแบบนี้ อย่างผมเป็นคนชอบฟังเพลง แต่พอไปนั่งร้านเหล้าในเมืองก็พบว่ารูปแบบของร้านและเพลงที่เปิดเหมือนๆ กันหมด ก็เลยใช้พื้นที่ตรงนี้จัดงานดนตรีเล็กๆ ชวนเพื่อนๆ มาเล่นดนตรีที่เราอยากฟังกัน หรือเมื่อพบว่าในเมืองไม่เคยมีลานสเก็ตบอร์ดเป็นจริงเป็นจังเลย ผมก็ทำลานสเก็ตเปิดให้ลูกค้าได้เล่นฟรี รวมถึงเปิดให้คนที่สนใจอยากจัดเวิร์คช็อปทำสิ่งของหรืองานสร้างสรรค์มาใช้พื้นที่เราได้ เป็นต้น ควบคู่ไปกับการทำธุรกิจ พื้นที่นี้มันยังรองรับงานศิลปะ ดนตรี กีฬา และการพักผ่อน หรืองานอดิเรกส่วนตัวของเราที่แชร์กับลูกค้าที่สนใจไปพร้อมกันครับ

ผมมองว่าลำปางเป็นเมืองที่มีศักยภาพนะครับ มีกลุ่มคนที่รวมตัวกันจัดกิจกรรมเพื่อเมืองไม่น้อย ประเด็นก็คือส่วนใหญ่รูปแบบการจัดกิจกรรมก็ยังคงเกิดจากมุมมองของราชการหรือคนที่ทำงานเชิงประเพณีมากๆ แต่กลับไม่มีพื้นที่ของกิจกรรมร่วมสมัยเพื่อรองรับคนรุ่นใหม่เท่าที่ควรเลย

ทั้งนี้ ผมไม่ได้แอนตี้กิจกรรมเชิงประเพณีหรืออนุรักษ์วัฒนธรรมนะครับ คิดว่าเป็นเรื่องเหมาะสมแล้วที่ต้องขับเคลื่อนกันไป แต่ผู้ใหญ่ที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายของเมืองโดยเฉพาะส่วนราชการ น่าจะคำนึงถึงพื้นที่สร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่บ้าง เรามีมหาวิทยาลัยถึง 5 แห่ง แต่กลับแทบไม่มีพื้นที่เปิดสำหรับให้คนรุ่นใหม่ได้ทำกิจกรรมหรือกระทั่งค้นพบแรงบันดาลใจเลย แล้วก็กลายเป็นว่าพอผมกับแฟนหยุดร้านเมื่อไหร่เราต้องขับรถไปเชียงใหม่เพื่อเติมเต็มสิ่งที่ขาดตรงนี้

จริงอยู่ที่หลังๆ มานี้คนรุ่นใหม่หลายคนทยอยกันกลับลำปางเพื่อทำธุรกิจเชิงไลฟ์สไตล์สร้างสรรค์เพิ่มความหลากหลายให้แก่เมืองแล้ว แต่คงได้กว่านี้อีกมาก หากหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจในการขับเคลื่อนเมืองมีมุมมองที่เปิดกว้างและสร้างสรรค์กว่านี้ เมืองจะดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้กลับมาช่วยพัฒนาเศรษฐกิจได้อีกเยอะครับ”

“ผมเกษียณจากราชการทหารก่อนกำหนดเมื่อปี พ.ศ. 2544 ตอนอายุ 48 ปี พื้นเพเป็นคนลพบุรี แต่มีโอกาสได้มาประจำการที่ลำปางและมีครอบครัวที่นี่ ก่อนหน้านี้ผมไปประจำการอยู่ตามชายแดนในยุคที่รัฐบาลยังรบกับคอมมิวนิสต์ ก่อนจะลาออกราว 3-4 ปี ผมพบว่าปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของประเทศเรา หาใช่เรื่องลักธการการเมืองอย่างที่เคยเข้าใจ แต่เป็นเรื่องยาเสพติดและเยาวชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างสังคมไทย หลังออกจากราชการผมเลยเริ่มต้นก่อตั้ง ‘มูลนิธิเติมน้ำใจให้สังคม’

ผมจำไม่ได้ว่ามีทักษะของการเป็นวิทยากรติดตัวมาตอนไหน แต่ความที่ผมประจำการในหลายพื้นที่และเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านจึงมีข้อมูลเชิงลึก ก็เลยมักเล่าประสบการณ์และถอดบทเรียนจากการทำงานที่ต่างๆ ให้คนอื่นฟัง สิ่งนี้ได้ผลกว่าการจับอาวุธ โดยเฉพาะกับเรื่องยาเสพติด ที่ผมเห็นว่าเครื่องมือที่แก้ไขปัญหานี้ได้ดีที่สุดคือการเสริมความเข้มแข็งในด้านการศึกษาและสถาบันชุมชน

แต่นั้นล่ะ มันไม่ใช่แค่คุณเอาชาวบ้านมารวมตัวกัน แล้วคุณก็ไปสอนเขา ซึ่งเมื่อก่อนผมก็คิดแบบนั้น ปรากฏว่ามันไม่ได้ผล เขาไม่ฟังคุณจริงๆ หรือถ้าเป็นภาษากระบวนการแบบนี้ เรียกว่าการมองแบบแยกส่วน มองชุมชนเห็นผู้ใหญ่บ้าน เห็นเยาวชน เขาฟังจบก็จบกัน ไม่มีกลไกอะไรต่อ เหมือนฉากในภาพยนตร์เรื่องอวตาร ที่นางเอกเอาจุกมาจรดพระเอก แล้วบอกว่า You don't see me. นั่นเลยครับ

สิ่งสำคัญคือคุณต้องมองหมู่บ้านในแบบองค์รวมเป็นระบบที่มีชีวิต คุณต้องเปิดตัวเองให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของเขา สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน คือผมมีข้อมูลและบทเรียนนะ แต่เรามาเรียนรู้ร่วมกัน ชาวชุมชนก็มีเรื่องราว มีปัญหา และความต้องการของพวกเขา ถ้าฉันเรามาแชร์กันดีกว่า

มันไม่ใช่แค่คุณเอาชาวบ้านมารวมตัวกัน แล้วคุณก็ไปสอนเขา เขาไม่ฟังคุณจริงๆ ถ้าเป็นภาษากระบวนการแบบนี้เรียกว่าการมองแบบแยกส่วน เขาฟังจบก็จบกัน ไม่มีกลไกอะไรต่อ เหมือนฉากในภาพยนตร์เรื่องอวตาร ที่นางเอกเอาจุกมาจรดพระเอกแล้วบอกว่า You don't see me! นั่นเลยครับ

พันเอก สันดุสิต ดิบุกคำ
ประธานเครือข่ายลำปางรักษ์เมืองเก่า

แต่เดิมผมก็ไม่วรรู้หรอกว่ากระบวนการที่ผมใช้มันเรียกว่าอะไร จนผมมีโอกาสได้พบกับ คุณสุภาวดี หาญเมธี จากสถาบันรักลูก ที่ทำเรื่องเด็กและเยาวชน ตอนนั้นทางสถาบันของคุณสุภาวดีได้รับทุนจาก สสส. มาทำสภารักลูกใน 7 จังหวัด หนึ่งในนั้นคือจังหวัดลำปางที่ผมอยู่ กระบวนการก็คือสร้างการเรียนรู้ให้กับครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวสามารถทำหน้าที่ในเชิงสถาบันที่จะดูแลสมาชิกในครอบครัวได้ เขาเรียกกระบวนการนี้ว่า PL หรือ participatory learning ซึ่งมันเป็นรูปแบบคล้ายกับที่ผมทำกับชุมชน และเราก็มองไม่ต่างกันว่า ถ้าเราเสริมความเข้มแข็งจากหน่วยเล็ก ๆ มันจะส่งผลบวกในภาพรวมอย่างยั่งยืนได้

การได้พบกับคุณสุภาวดีทำให้ผมได้ร่วมงานเครือข่ายส่งเสริมเยาวชนของ สสส. เรื่อยมานับสิบกว่าปี อย่างโครงการส่งเสริมการอ่าน หรือตำบลสุขภาวะ ซึ่งสิ่งนี้ทำให้ผมมีโอกาสเข้าถึงฐานข้อมูลของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ต่างๆ ของลำปาง ได้วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน และจัดลำดับพื้นที่เฝ้าระวังในตำบลต่างๆ เพื่อทำให้ง่ายต่อการวางยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหา พอเรารู้แล้วว่าใครเป็นใคร ที่ไหนเป็นที่ไหน เราก็สามารถหาเครื่องมือหรือทางออกมาร่วมแก้ปัญหากันได้ง่ายลงมา

และเป็นอีกครั้งที่การได้ลงพื้นที่ทำงานร่วมกับเด็กและเยาวชนในชุมชนเปลี่ยนชีวิตผมมาก กล่าวตามตรง เมื่อก่อนผมไม่สนใจประวัติศาสตร์เลยนะ คือสนใจก็เฉพาะในเชิงความมั่นคงแบบทหาร ที่สำคัญผมไม่ชอบจำปี พ.ศ. ด้วย จึงไม่รู้หรอกว่าอายุ 1,300 ปีหรือกำแพงเมืองรูปหอยสังข์ของลำปาง มันมีความหมายอย่างไร จนพอมานั่งคุยกับชุมชนมากเข้า จึงตระหนักว่า การทำความเข้าใจในรากเหง้าซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ นี่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเมืองเราเลยนะ ประจวบเหมาะๆกับปี 2562 ภรรยาผมมาบอกว่าตอนนี้มีกลุ่มคนลำปางกำลังรวมตัวกันทำ 'เครือข่ายลำปางรักษ์เมืองเก่า' พวกเขาชวนให้ผมไปร่วมวางยุทธศาสตร์ ผมก็เลยยินดีร่วมงาน เพราะเห็นว่าผมมีประสบการณ์ และรู้ว่าจะพูดคุยหรือเชื่อมประสานความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐอย่างไร

กลยุทธ์สำคัญที่ผมใช้กับเครือข่ายนี้คือการสะสมเพื่อนครับ ผมเห็นว่าถ้าเราทำงานเพื่อเมือง การสร้างความร่วมมือกับทุกองค์กรให้มากที่สุดเป็นเรื่องดี ไม่ใช่แค่กับวิชาการกับชาวบ้าน แต่ต้องเป็นสถาบันการศึกษา รัฐ และเอกชน กลุ่มเราจึงรวมองค์กรไว้เกือบ 50 กลุ่มไว้ด้วยกัน เพราะเชื่อว่ายิ่งเพื่อนเยอะ และทำให้เพื่อนทุกคนเห็นภาพเดียวกัน เพื่อนเราเหล่านี้จะช่วยสร้างความรับรู้ในหน่วยย่อยๆ ของพวกเขาว่าเรากำลังทำอะไร และทำไปเพื่ออะไร เพื่อย้อนกลับมาขับเคลื่อนในภาพใหญ่

เราเริ่มต้นกิจกรรมในวันที่ 6 เมษายน 2563 ด้วยการชวนคนเฒ่าคนแก่นั่งรถรางชมเมือง และพาวิทยากรมาบรรยายประวัติศาสตร์ของลำปาง 3 ยุคที่ซ้อนกันอยู่ในสถานที่ต่างๆ ทั่วเมือง รู้สึกชื่นใจที่คนรุ่นผม ซึ่งหมายถึงคนวัยเกษียณนั้นแหละครับ (ยิ้ม) หลายคนมาร่วมกิจกรรมวันนั้น ลงจากรถรางมาบอกผมว่าพวกเขาอยู่ลำปางมาทั้งชีวิต เพิ่งจะรู้ว่าเมืองของเราประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจแบบนี้... คือพวกเขาเห็นวัด เห็นโบราณสถานนั้นมีมาตลอดนะ แต่ความที่ที่ผ่านมามันไม่มีวิธีทำให้พวกเขาได้รู้เรื่องราวเบื้องหลัง พวกเขาจึงไม่สนใจ แต่พอได้ร่วมกิจกรรมแบบนี้ เลยเปิดมุมมองต่อเมืองแก่พวกเขา

งาน 'ช่วงหลวงเวียงละกอน ครั้งที่ 1' เป็นอีกงานที่ผมภาคภูมิใจ เราจัดไปเมื่อปลายปีที่แล้ว (วันที่ 4-6 ธันวาคม 2564) ที่ลานด้านหน้าวิมานเชียงใหม่ลำปาง เป็นงานที่คล้ายเปิดตัวลำปางในฐานะ 'นครลำปาง เมืองเก่ามีชีวิต' ผ่านการถ่ายทอดมรดกทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมอายุกว่า 1,300 ปีของเมืองเรา ที่ผมภูมิใจไม่ใช่เพราะเราจัดงานได้อย่างอลังการ มีช่างฟ้อน หรือมีขบวนแห่ช้างเผือกและม้าหรือ แต่เป็นเพราะเราใช้เวลาเพียง 2 ปีจากจุดเริ่มต้นของเครือข่ายในการดึงทุกภาคส่วนของจังหวัดมาร่วมงานได้ มีทั้งจากจังหวัด อบจ. เทศบาล และภาคประชาสังคม และยังเป็นช่วงโควิดด้วย แต่ผู้คนก็มาร่วมงานอย่างล้นหลาม สะท้อนให้เห็นยุทธศาสตร์รวมเพื่อนของผมได้ผล (ยิ้ม)

แต่ถึงอย่างนั้น ผลตอบรับที่ผมประทับใจที่สุดในฐานะอดีตทหารที่หันมาทำงานเพื่อเมือง ไม่ใช่การได้เห็นเทศกาลใหญ่ๆ แบบนี้หรอก แต่เป็นการได้เห็นชาวลำปางหันมาแอคทีฟเรื่องเมืองของตัวเองจริงๆ ต่างหาก มีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการบูรณะวัดม่อนจำศีล ที่แม้จะไม่ได้อยู่ในเขตตัวเมือง แต่ผมกลับไปพบชาวลำปางหลายท่านเข้าไปร่วมปรึกษาหารือ และเชื่อมประสานไปยังหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบให้มาบูรณะพื้นที่ ซึ่งนี่เลยที่ผมเห็นว่ามันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่แท้จริง

จริงๆ แล้วนะครับ ลำปางมีพื้นที่แห่งการเรียนรู้เยอะมาก พิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้ก็มี วัดก็เยอะ แต่สิ่งที่เป็นผลชีวิตความสำเร็จของเมืองได้มากที่สุด คือการที่คนลำปางลุกขึ้นมาเรียนรู้ด้วยตัวเอง และมีส่วนกำหนดทิศทางของบ้านเมือง พวกเราช่วยกันอย่างที่ผมเห็นผ่านความเคลื่อนไหวหลายๆ จุดในทุกวันนี้”

ลำปาง

เมืองแห่ง

การเรียนรู้

จากฐานภูมิทางสังคม
และวัฒนธรรม

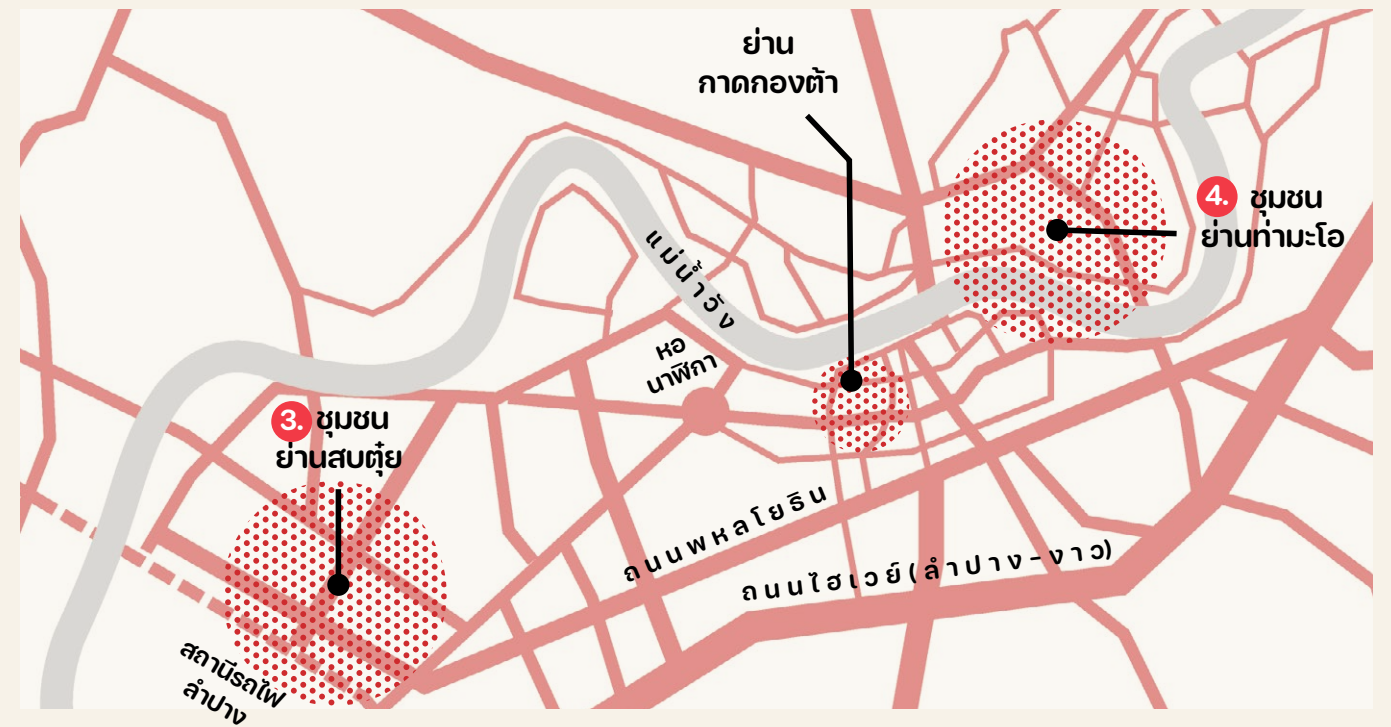
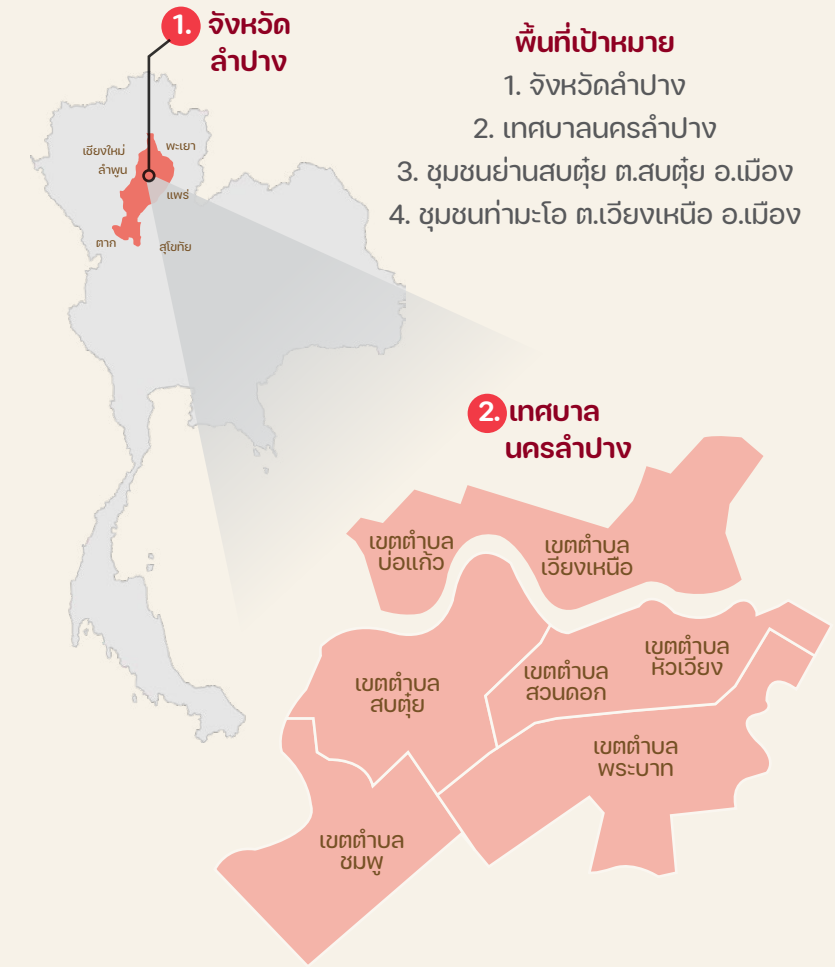
เมืองลำปาง 'เขากลางคนคร' หนึ่งในต้นธารสำคัญของวัฒนธรรมล้านนา เมืองศูนย์กลางรถไฟสายเหนือ และใจกลางวิถีชีวิตเศรษฐกิจคนลุ่มน้ำวัง เมืองแห่งความพร้อมพร้อม เหมาะสมสู่การยกระดับเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้

โครงการ "การพัฒนาเมืองลำปางสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ จากฐานภูมิทางสังคมและวัฒนธรรม"

ดำเนินการโดย ดร.ขวัญภา สุขคร มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง

มีเป้าหมายสำคัญ 3 ประเด็น

- การจัดทำและประมวลข้อมูลท้องถิ่นศึกษา (Local Study)
- พัฒนาระบบและกลไกเพื่อพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้จากฐานภูมิทางสังคมวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วม
- พัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ พิพิธภัณฑที่มีชีวิต เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน

โครงการวิจัยมุ่งเน้นการศึกษา และพัฒนานาองค์ประกอบลำปางเมืองแห่งการเรียนรู้ 3 ประเด็นหลัก

1. ข้อมูลท้องถิ่นศึกษา (Local Study)

ประมวล 5 ภูมิเมืองลำปาง ต้นทุนภูมิสังคมและวัฒนธรรมเมืองลำปาง
สู่การร่วมเรียนรู้ และกำหนดฉากทัศน์อนาคตเมือง

2. ระบบและกลไกเมืองแห่งการเรียนรู้จากฐานภูมิสังคม และวัฒนธรรมเมืองลำปางหนุนเสริมแนวคิดเมือง แห่งการเรียนรู้

- วิสัยทัศน์/แผนจังหวัด : “ลำปางเมืองแห่งการเรียนรู้
สร้างสรรค์ น่าอยู่ ยั่งยืน”
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 เศรษฐบาลนครลำปาง : “ส่งเสริมการเรียนรู้
และพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยเพื่อไปสู่เมืองแห่งการ
เรียนรู้และคนคุณภาพ (City of learning and quality people)” ภา
ยใต้วิสัยทัศน์ “เมืองลำปางเป็นบ้านที่
มีความสุขของทุกคน” “A happy home for all”

3. พื้นที่การเรียนรู้ (Learning Space)

- พิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านสบตุ๋ย
(พิพิธภัณฑ์กินได้อาหารในตำนาน, พิพิธภัณฑ์เปิดบ้านเก่า
เล่าความหลัง, พิพิธภัณฑ์ถนนความรู้)
- การท่องเที่ยววิถีชีวิตย่านท่ามะโอ
ตัวอย่างกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยววิถีชีวิตย่านท่ามะโอ
- การจัดทำข้อมูล 5 ภูมิวัฒนธรรมย่านท่ามะโอ
- แผนที่วัฒนธรรม
- AR-Tourism Guidebook
- กิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้
(กิจกรรมช่วงพญา, นิทรรศการหมุนเวียน
ณ บ้านหลุยส์, ครัวรักย์ลำปาง)

รถไฟเป็นสาเหตุ ให้สังคม (สบตุ๋ย) ได้

พ.ศ. 2448

โครงการเร่งรัดก่อสร้างเส้นทางรถไฟ สายเหนือ-ถึงปากน้ำโพ

ภายหลังเหตุการณ์จลาจล ในมณฑลพายัพครั้งใหญ่ ทำให้รัฐบาลสยามตระหนักถึงความคืบหน้า ประสิทธิภาพ ในการเดินทาง และความสำคัญของการเข้าถึงด้วยรถไฟ จึงเป็นเหตุให้เกิดการเร่งรัดโครงการก่อสร้างเส้นทางรถไฟสายเหนือขึ้น

ที่มา : ศิริชูพันธุ์ พจนานุกรม, 2561. หน้า 73. รถไฟ ไทยเวสต์ ปะซิฟิก สบตุ๋ย

“

พ.ศ. 2457

ก่อตั้ง ตลาดเก้าขาวหรือตลาดรัตน การเกิดขึ้นของเส้นทางรถไฟสายเหนือ ก่อให้เกิด ทางหลวงอันเนื่องมาจากนโยบายรัฐที่มุ่งหวังจะ สร้างเครือข่ายการเดินทางร่วมกัน โดยใช้ทาง หลวงเป็นตัวอย่างการเดินทางจากรถไฟไปยังจุด ต่างๆ ทางหลวงสำคัญ คือ เส้นทางที่เชื่อมไปยัง พะเยา และเชียงใหม่ ระยะทางรวม 83 กิโลเมตร

อ้างอิง : ศิริชูพันธุ์ พจนานุกรม, การศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของ "เมือง สบตุ๋ย" สมัยใหม่ (พ.ศ.2442-2567) การศึกษาเขตเมืองร่วมจังหวัดลำปาง

พ.ศ. 2453

รถไฟสายเหนือมาถึงนครลำปางเมื่อ พ.ศ.2459 ส่งผลต่อการขยายตัวทาง การค้าและเคลื่อนย้ายผู้คนเข้ามายังบริเวณย่านสบตุ๋ย โดยเฉพาะกลุ่มคนจีน ระลอกใหม่ที่มาจากทางภาคกลาง เช่น พืชญโลก พิจิตร ปากน้ำโพ นครสวรรค์ ย่านสบตุ๋ยจึงเจริญขึ้นเป็นแหล่งร้านค้าส่งขนาดใหญ่ สินค้าประเภทของป่าและ ผลิตภัณฑ์เกษตร เช่น ข้าว สุนัข ครั่ง สีสียด ยาสูบ เวนสัตว์ หนังสัตว์ ถูกนำ มารวบรวมไว้เพื่อเตรียมขนส่งต่อไปทางรถไฟ ขณะนี้สินค้าจำเป็นอื่นๆ เช่น เหล็ก นาน้ำก๊าด รวมถึงสินค้าอุปโภคบริโภค ที่เป็นของกันสมัยจากกรุงเทพฯ ก็ถูก ลำเลียงขึ้นมาจากรถไฟเช่นเดียวกัน โดย "ตลาดเก้าขาว" มีการเล่าต่อกันมา ว่า เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการสร้างทางรถไฟที่เริ่มต้นเมื่อราว พ.ศ.2450 แรกเริ่ม เป็นตลาดที่เกิดขึ้น โดยธรรมชาติของสังคม เมื่อเกิดแหล่งชุมนุมของผู้คนย่อม มีผู้คนมาบักหลักทำการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า

อ้างอิง : ศิริชูพันธุ์ พจนานุกรม, "สบตุ๋ย" ภาวะเด่นในย่านรถไฟนครลำปาง. วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 46 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2563 หน้า 62

ทั้งนี้ตลาดเก้าขาวมีชื่อจริงว่า ตลาดรัตน ตั้งชื่อตามหลวงศรี เริงฤทธิรัตนยนต์ ผู้ว่าราชการรถไฟ

ที่มา : เว็บไซต์บ้านแห่งที่ 26 เก้าขาว ภาพสมัยร้อยปี, 2564

ก่อตั้ง ตลาดเก้าขาวหรือตลาดรัตน

พ.ศ.
24
59

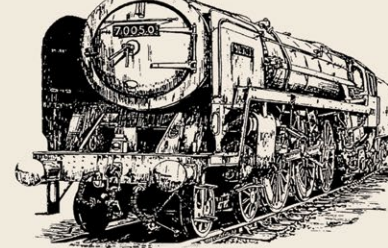
เปิดทำการสถานีรถไฟนครลำปาง

สถานีรถไฟนครลำปาง เริ่มก่อสร้างในปี พ.ศ.2458 และเปิดทำการเดินรถตั้งแต่ พ.ศ.2459 โดย เป็นสถานีปลายทางของขบวนรถไฟสายเหนือ (ก่อนจะขยายการก่อสร้างต่อไปถึงนครพิจิตรหรือ เมืองเชียงใหม่ในปี พ.ศ.2464) อันเป็นพื้นที่ชุมทางขนส่งมวลชนที่ทันสมัยที่สุด และจะเป็นตัวแปร สำคัญในการเปลี่ยนเศรษฐกิจของเมือง ด้วยการเป็นจุดขนถ่ายสินค้าและส่งเสริมการเดินทางของ ผู้คนจากกรุงเทพฯ ก่อนจะเดินทางต่อไปสู่พื้นที่อื่นๆ ในภาคเหนือ และการอพยพเข้ามาทำมาค้า ขายของชาวจีนในย่านสบตุ๋ย

ที่มา : จิราพร แซ่เตียว, เครือประวัติศาสตร์สถานีรถไฟนครลำปาง. วารสารเมืองโบราณ. 27 ก.ค. 2020 (ออนไลน์)

เมื่อรถไฟมาถึงลำปาง "รถม้า" เดิมทีใช้เป็นพาหนะสัญจรในระยะทางใกล้ๆ ในตัวเมือง อยู่ก่อนถึงยับขยายเพิ่มจำนวนมากขึ้น กลายเป็นรถโดยสารรับจ้างขนส่งผู้คนและสินค้า ระหว่างตัวเมือง กับสถานีรถไฟใน "ย่านสบตุ๋ย" ด้วยสามารถบรรทุกสิ่งของได้มาก อีกทั้งสะดวกเร็วกว่า เกรวียน ทำให้รถม้าเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย

ที่มา : อภิญญา นพท้าว, รถม้าลำปาง. วารสารเมืองโบราณ. 9 ก.ค.2021 (ออนไลน์)

พ.ศ. 2473

ก่อตั้งธนาคารสยามกัมมาจลที่นครลำปาง

เมื่อระบบการปกครองทำให้เกิดกรมทางเศรษฐกิจค่อยๆ ภายใต้อิทธิพลความสัมพันธ์มาสู่กรุงเทพฯ มากขึ้น แต่ปัญหาที่ ยังแก้ไม่ตก คือ เงินตราที่ใช้ในภูมิภาคยังคงใช้เงินรูป หรือ เงินแถบที่เป็น ระบบเงินตราที่พึ่งพิงกับทางอังกฤษและเมือง พม่า นำไปสู่การก่อตั้งธนาคารสยามกัมมาจลนครลำปาง ในช่วงปี พ.ศ. 2473 และการครอบงำ การค้าส่วนใหญ่ ของชาวจีนในลำปาง เช่น ธุรกิจค้าข้าว ธุรกิจโรงสี ค้าลูก ไม้ และ โรงฟอกหนัง ตลอดจนควบคุมหุ้นรถไฟพิจิตรขนาดใหญ่ เหลือเพียงอุตสาหกรรมป่าไม้เพียง อย่างเดียวที่ยัง อยู่ในการควบคุมของอังกฤษและพม่า เนื่องจากชาวจีนไม่ ค่อยให้ความสนใจ

พ.ศ. 2460

ปริมาณการส่งออกหมูจากจังหวัด

ลำปางมากที่สุด ในภาคเหนือ

รายการสินค้าส่งออกโดยพม่า นคร ลำปาง มีปริมาณในการส่ง "หมู" นั้น ออกมากที่สุด ในภาคเหนือ โดยทาง รถไฟ จำนวน 4,203 ตัว เพิ่มขึ้นเป็น 10,178 ตัว ในปี พ.ศ.2461 และในปี พ.ศ. 2473 ลำปางมีการส่งหมูออก มากถึง 34,342 ตัว

ที่มา : กนกวรรณ จงเจริญรัมย์, 2551. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ เมืองนครลำปาง. 2 พิมพ์ครั้งที่ 2 เมืองนครลำปาง. โทรทัศน์ ไร่เมืองชื่น (บรรณาธิการ)

”

การก่อตั้งโรงเรียนจีนขึ้นอีกแห่งในชื่อ ว่า โรงเรียนฮั่วเตี๋ยว

ในปี พ.ศ.2468 ที่บ้านไม้ชั้นเดียวในย่านสบตุ๋ย เป็นที่ตั้งของชมรมชาวจีนโพ้นทะเล ด้าน หลังห้อง อ่านหนังสือพิมพ์ได้เริ่มมีการสอนหนังสือให้แก่เด็กนักเรียนจีน โดยนายซูล่ง แซ่ลิ้ว ชาวจีนแต้จิ๋ว ในบังคับสยามเป็นครูผู้สอน ในชื่อเรียกโรงเรียนว่า "ฮั่วเตี๋ยวจื่อป้อเสี่ยสบตุ๋ย" เรียกสั้นๆ ว่า "จื่อป้อเสี่ย" เมื่อเรื่องรู้ไปถึงกรรมการจังหวัด จึงได้สั่งยุติการสอน เนื่องจาก ไม่ได้มีการจดทะเบียน จัดตั้งโรงเรียนให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ และได้มี การชี้แจงคัดค้านการ จนสามารถจัดตั้งโรงเรียนจีนขึ้นอีกแห่งได้ในปี พ.ศ.2470 คือ "โรงเรียนฮั่วเตี๋ยว" ซึ่งเป็นของกลุ่ม ชาวจีนแต้จิ๋ว จีนแคะ และ จีนกวางตุ้ง

ที่มา : ชัยประชาน สุรวุฒิ, 2563. ลำปางทำให้นั้นคิดถึงยา

พ.ศ.
24
70

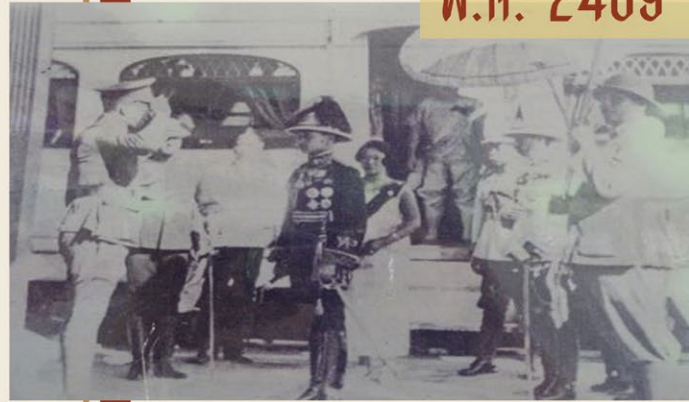

ก่อตั้ง ตลาดเก้าขาวหรือตลาดรัตน

พ.ศ. 2466

การสร้างโรงเรียนขึ้นแห่งแรกในจังหวัดลำปาง

และตั้งอยู่ในพื้นที่สลับ คือ โรงเรียนยกสาย (ปัจจุบัน คือ โรงเรียนมัธยมวิทยา) กล่าวกันว่า ในระยะแรก ลูกคนจีนในลำปางเรียนภาษาจีนที่ จี้อ๋อฮุยยี่ ที่บริษัทจังหวัดลำปาง ก่อนจะมีโรงเรียน ในปี พ.ศ.2466 ที่พ่อค้าชาวจีนโหล่าซื้อที่ดินสร้างโรงเรียนจีนแห่งแรกใน ลำปาง เรียกว่า โรงเรียนยกสาย สอนภาษาจีนกลาง และจีนโหล่า (ปัจจุบัน คือ โรงเรียนมัธยม วิทยา)

พ.ศ. 2469

การเสด็จของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ณ จังหวัดลำปาง

การเสด็จเยือนหัวเมืองต่างๆ ของเจ้านายกรุงเทพฯ ที่สะดวกและย่นระยะเวลาได้มากขึ้น เช่น การเสด็จโดยรถไฟของ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงนครราชสีมา ในปี พ.ศ.2463 สมเด็จพระบรมราชาธิบดีราชานุภาพ ในปี พ.ศ.2464 และเสด็จของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ณ จังหวัดลำปางในปี พ.ศ.2469 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการแสดงอำนาจทางการเมืองในฐานะเจ้า ผู้ปกครองต่อผู้ถูกปกครอง ที่จะต้องมีพิธีการเสด็จ การเตรียมพิธีการให้สมพระเกียรติ

พ.ศ. 2486

การออกกฎหมายกีดกันคนต่างด้าว (โดยเฉพาะชาวจีน)

การออกกฎหมายกีดกันคนต่างด้าว (โดยเฉพาะชาวจีน) โดยเริ่มใช้กับภาคเหนือเมื่อปลายเดือน มกราคม พ.ศ.2486 ครอบคลุมพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย แพร่ อุตรดิตถ์

พ.ศ. 2519

การขจัดมูลนิธิการศึกษา ประชาวิทย์ - มัชฌมวิทชา

ความพยายามในการรวมทั้งสองโรงเรียนจีนในลำปางเข้าด้วยกันก่อนช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง แต่ในที่สุดโรงเรียนทั้งสองก็ถูกสั่งปิดในช่วงสงคราม และโรงเรียนยกสายถูกยึดเป็นฐานที่พักรบ จนถึง พ.ศ.2489 พ่อค้าจีนก็ขอเปิดโรงเรียนทั้งสอง โดยรวมเป็นโรงเรียนเดียวกัน ในนาม "โรงเรียนยกฮั่ว" หรือโรงเรียนประชาวิทย์ (หรือกงลียิวหวา) เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา ขณะที่โรงเรียนยกสาย เป็นที่ตั้งสโมสรชาวจีน (หวาดยิวจิวลาปะ) ชื่อ สโมสรสมมิตร ในปีพ.ศ. 2495 จึงขอใช้พื้นที่โรงเรียนยกสาย เป็นที่ตั้งโรงเรียนและใช้ชื่อว่า "โรงเรียนมัธยมวิทยา" จนในที่สุด ความพยายามดังกล่าวก็ปรากฏเป็นเครือข่ายในนาม มูลนิธิเพื่อการศึกษา ประชาวิทย์ - มัชฌมวิทชา เมื่อปี พ.ศ.2519

ที่มา : On Lampang Article เว็บไซต์ลำปาง ผ่าน "ชุมชนเมืองจากทิวเขา", http://olparticle.blogspot.com/2006/12/3_09.html

พ.ศ. 2488

การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองและสร้างสวัสดิการร่วมกันภายในกลุ่ม

การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง และสร้างสวัสดิการร่วมกันภายในกลุ่ม อาทิ ศาลเจ้า หรือ ศาสนสถานของชาวจีน เพื่อประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ เช่น ศาลเจ้าแม่ทับทิม ของชาวจีนโหล่า ศาลเจ้าปู่เต๋มาง ของชาวจีนแต้จิ๋วและจีนแคะในพื้นที่สลับ

ที่มา : On Lampang Article เว็บไซต์ลำปาง ผ่าน "ชุมชนเมืองจากทิวเขา", http://olparticle.blogspot.com/2006/12/3_09.html

ตังนั้น +

หากช่วงระยะเวลาหนึ่งภายหลังจากมาถึงของรถไฟลำปาง สร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อเศรษฐกิจและสังคมของเมืองนครลำปาง ซึ่งสามารถสรุปได้ 4 ประการสำคัญ คือ

- 1 รถไฟทำให้การติดต่อระหว่างลำปางกับกรุงเทพฯ สะดวกรวดเร็วขึ้น
- 2 การมาถึงของรถไฟทำให้เกิดการขยายตัวของเมืองจากตลาดจีน หรือ ชุมชนจีนแห่งแรกไปสู่ตำบลสลับคู้ หรือ ชุมชนจีนแห่งที่สอง
- 3 หลังจากที่ถูกไฟไหม้ทำให้เมืองนครลำปางกลายเป็นศูนย์กลางการค้าในภาคเหนือ ส่งผลให้ปริมาณสินค้า และชนิดของสินค้าทั้งนำเข้าและออกจากลำปางมีมากขึ้น
- 4 การคมนาคมโดยทางรถไฟส่งผลให้การค้าขายข้ามพรมแดนระหว่างลำปาง และ พม่าลดน้อยลง ในขณะที่การค้ากับสยามเพิ่มมากขึ้น การมาถึงของรถไฟได้นำมาเพียงแต่สินค้าที่หลากหลาย และมีจำนวนมากเท่านั้น แต่ได้นำพาโอกาสของชาวจีนจำนวนมากเข้ามาประกอบอาชีพในลำปาง ชาวจีนเหล่านี้เองที่สร้างผลกระทบที่สำคัญของการค้าในลำปางที่แต่เดิม ส่วนใหญ่เป็นบริษัทอังกฤษ และพ่อค้าชาวพม่า ชาวจีนอาศัยความสามารถทางการค้า เพื่อประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าคนกลางเพื่อตอบสนองต่อความต้องการสินค้าของตลาดในกรุงเทพฯ โดยใช้ช่องทางการความสามารถของตนที่เคยทำการค้าขายในกรุงเทพฯ มาเป็นความได้เปรียบพ่อค้าพม่า ในท้องถิ่นซึ่งเคยชินกับการค้าทางไกลแบบเก่าที่สู่เมืองมะละแหม่ง ความสามารถของชาวจีนในการค้า และการติดต่อการค้าขายกับกรุงเทพฯ ก็จะสะดวกรวดเร็วและมีปริมาณมากขึ้น ทำให้การค้ากับเมืองในพม่าและการใช้เงินรูปค้อยๆ หมดความสำคัญลง

+ ตังนั้น

ชาวจีนจึงสามารถครอบครองการค้าส่วนใหญ่ของลำปาง เช่น การค้าข้าว ธุรกิจโรงสี การค้าครั่ง กิจการโรงฟอกหนัง และการเข้าครอบครองหุ้นของกิจการโรงไฟฟ้า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2470 เป็นต้นมา คงเหลือเพียงกิจการป่าไม้เท่านั้นที่คนจีนยังไม่สามารถเข้าถึง และคงอยู่ในมือของบริษัทยักษ์และชาวพม่าเท่านั้น

สิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กับความเจริญเติบโตของทางการค้าของชาวจีนในลำปาง คือ การรวมกลุ่มสังคมของคนจีนที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน มีการพัฒนาจากสโมสรจีนประชา และห้องอ่านหนังสือพิมพ์ กลายเป็นโรงเรียนจีนที่เป็นทางการมากขึ้น ด้วยการจดทะเบียนก่อตั้งอย่างถูกต้อง ได้แก่ โรงเรียนยกสายของกลุ่มภาษาโหล่า ซึ่งเป็นชาวจีนกลุ่มที่ใหญ่ และมีอิทธิพลของจังหวัดลำปาง และ โรงเรียนฮั่วคยิวฮั่วคยิวของกลุ่มจีนภาษาอื่นๆ ที่ได้รับความช่วยเหลือจากชาวจีนในเชียงใหม่ในการฝ่าฟันอุปสรรคจนกระทั่งก่อตั้งโรงเรียนฮั่วคยิวได้สำเร็จ ถึงแม้รัฐบาลสยามจะมีการเริ่มเข้าควบคุมโรงเรียนจีนในลำปางอย่างจริงจัง เพราะกลัวอิทธิพลของชาตินิยมจีน และกักมันตั้ง แต่โรงเรียนเหล่านี้สามารถอยู่รอดมาได้ และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนจีนที่เผยแพร่ความรู้ ความคิด ตลอดจนอุดมการณ์ทางด้านการเมืองของชาวจีนจากรุ่นสู่รุ่น

อ้างอิง : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ อุทองทรัพย์, ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเมืองนครลำปาง : หลังสนธิสัญญาเบาริง ถึง พ.ศ.2503

พิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านสบตุ๋ย

พิพิธภัณฑ์กินได้อาหารในตำนานย่านสบตุ๋ย

- 1 ร้านลิ้มชิม
- 2 อาณะโอกส
- 3 กังเฮงกี้
- 4 ร้านอาโก้ (บุหมีห้องแถวขาว)
- 5 ร้านก๋วยเตี๋ยวน้ำใส
- 6 ร้านชัยโกษนา (กระเพราเนื้อ)
- 7 ร้านขนมจีนยายเนียร
- 8 ร้านไอชาวัฒนา
- 9 ร้านขนมเบี๊ยะลู่รุ่งเรือง
- 10 ร้านบ้านผักไทย
- 11 ร้านก๋วยเตี๋ยวเนื้อเชียงชวนชื่น
- 12 ร้านอัครวิณ ขวนชิม (บุหมีสามเหลี่ยม)
- 13 ร้านนัฐโกษนา
- 14 ร้านส.รุ่งเรืองโกษนา
- 15 ร้านรุ่งโรจน์
- 16 ร้านบุหมีกวางตุ้ง
- 17 ร้านผักไทย หอยทอดลู่รุ่งเรืองโกษนา
- 18 ร้านผักไทยป่าเป๋ว
- 19 ร้านก๋วยเตี๋ยวเฮียเฮีย
- 20 ร้านก๋วยเตี๋ยวเจียเฮงกี้
- 21 ร้านข้าวหมูแดง
- 22 ร้านส้มตำยายพัน
- 23 ร้านบุหมีเตา
- 24 ร้านข้าวซอยจันทรรอวย
- 25 ร้านไส้จิวป่าธรรม
- 26 ร้านก๋วยเตี๋ยวลุงทอง
- 27 ร้านไข่มุก

พิพิธภัณฑ์เปิดบ้านเก่าเล่าความหลัง

- 1 บ้านบอมเบย์ (สะพานพัฒนาภาคเหนือ)
- 2 บ้านเก่า (ข้างวัดสิงห์ชัย)
- 3 อาคารยูวอดจัน (อาคารตึกจีนข้างธนาคารสิริก บณกนบัตรชัย)
- 4 ตึกแถวย่านคอนปาน (ถนนทิพย์ช้าง)
- 5 อาคารจิรวนงค์
- 6 อาคารบ้านพักพนักงาน และที่ทำการธนาคารนครหลวงไทย (เดิม)
- 7 อาคารยูวอด (อาคารตึกจีน บณกนประสาธน์โมคศรี ตรงข้ามห้องทองมังกร)
- 8 บ้านสุขหัว
- 9 โรงแรมสมานมิตร
- 10 โรงแรมทับทิมทอง
- 11 บ้านกิจเสรี
- 12 บ้านพระยาสุเรนทร์
- 13 ร้านเจียรจีนคาถาสัย
- 14 โรงย้อมผ้าหม่องจ้วน
- 15 ตึกเหลือง
- 16 บ้านเลี่ยมประวัติ
- 17 ตึกทองดี วงษ์ชา (ทองดี พาณิชย์)
- 18 ร้านถ่ายรูป ผดุงศิลป์
- 19 บ้านคุณตาของผู้อำนวยการรถไฟคนปัจจุบัน
- 20 เมมมอโฮเทล
- 21 อาคารกิวารี
- 22 ห้างทองแม่ทองดี
- 23 อาคารห้องแถวไม้ ภาคเก้าขาว
- 24 อาคารเจริญเกียรติ

พิพิธภัณฑ์ถนนความรู้

(เรียนรู้วิถีชีวิต ผู้คนและแหล่งเรียนรู้ย่านสบตุ๋ย)

- 1 ศาลเจ้าปู่ดำท่ง-ม่า สบตุ๋ย
- 2 สถานีรถไฟ นครลำปาง
- 3 สะพานคำ
- 4 วัดศรีบุญเรือง
- 5 วัดนาแก้วเหนือ
- 6 วัดนาแก้วใต้
- 7 วัดคำอารามน้อย
- 8 วัดศรีรองเมือง
- 9 พิพิธภัณฑ์ธนาคารไทยพาณิชย์
- 10 วัดสิงห์ชัย และอนุสาวรีย์ พระยาพรหมโวหาร
- 11 ศาลเจ้าพ่อมือเหล็กบ้านสิงห์ชัย
- 12 พระธาตุทางสร้อย บ้านสิงห์ชัย
- 13 อาคารกสิยิทธิ (โรงเรียนประชาวิทย์)
- 14 อาคารยกลาย (โรงเรียนมัธยมวิทยา)
- 15 แวงค์ชาติ (เดิม)
- 16 จุดบรรจบแม่น้ำ 2 สาย คือ แม่น้ำคู้ และ แม่น้ำวัง
- 17 ตลาดรัตน (ภาคเก้าขาว)
- 18 โรงเลื่อยจักรลำปางวนชัย
- 19 บ้านอากตงเบ็ก อย่างถาวร (สำนักงานสวนอากตง)
- 20 คริสตจักรพระกิตติคุณสมบุญ
- 21 มูลนิธิลำปางสงเคราะห์
- 22 พระธาตุนาแก้วเหนือ
- 23 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง (ในปัจจุบัน)
- 24 ถนนจักรยานเก่า
- 25 วัดแม่พระแห่งสุรค

สัญลักษณ์

- พิพิธภัณฑ์กินได้อาหารในตำนานย่านสบตุ๋ย
- พิพิธภัณฑ์เปิดบ้านเก่าเล่าความหลัง
- พิพิธภัณฑ์ถนนความรู้ (เรียนรู้วิถีชีวิต ผู้คนและแหล่งเรียนรู้ย่านสบตุ๋ย)
- เส้นทางหลัก
- แม่น้ำวัง
- เส้นทางรอง
- ทางรถไฟ
- สะพาน

#SOP-TUI-MAP

แผนที่ ภูมิวัฒนธรรมท่ามะโอ

โครงการวิจัย : การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ และกระบวนการสร้างคุณค่าจากฐานภูมิทางสังคม และวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยเส้นทางการท่องเที่ยววิถีชีวิตย่านท่ามะโอ

ภูมิหลัง

สถานที่สำคัญ เชื่อมโยงประวัติศาสตร์เมือง และการก่อตั้งของชุมชนท่ามะโอ ย้อนไปตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชน จวบจนยุคท่ามะโอรุ่งเรืองเป็นที่รู้จักดี ในนาม "ท่ามะโอ ย่านแห่งการค้าไม้"

1 สำนักงานเทศบาลราชบุรินทร์	16 บ้านเลขที่ 1 (สำนักงานป่าไม้เขตลำปาง)
2 สถานกงสุลอังกฤษ	17 บ้านพญาวัน (บ้านท่ากำม่วง)
3 ประตูนองแปง	18 บ้านหม่อง จัน โอง (บ้านเสานัก)
4 กำน้ำหักสุดของถนน	19 โบสถ์ท่าวัดท่ามะโอ
5 แนวกำแพงเมืองเวียงจันทน์ 2	20 ท่าน้ำท่ามะโอ
6 วัดประตูป่อง	21 ศาลาเวียง
7 หอระฆังเจ้าฟ้าวิไล	22 หอผีปู่ย่า
8 ตู้เจ้าสุธา วัดกาแก้ว	23 กองหลวง
9 บริษัท บริษัท บอร์เนียว	24 แนวกำแพงเมืองเวียงจันทน์ 1
10 บ้านหลุยส์ ที เลียวโนเวนส์	25 กำช้าง
11 กำน้ำหัก	26 ท่าเก๊าโฮ
12 โรงเรียนกอนำ	27 ศาลโบราณ
13 วัดท่า/โรงเรียนเอกชนท่า	28 บ้านวงศ์พรหมนิกร
14 คู่มือเจ้าหลวงลำปาง	
15 บ้านพ่อเลี้ยงพงษ์สวัสดิ์	

ภูมิเมือง

หน่วยงาน องค์กร หรือกลุ่มบุคคล ที่มี ความเกี่ยวข้องกับชุมชนท่ามะโอ

1 บ้านหลุยส์ ที เลียวโนเวนส์	12 ศูนย์ 191 ดำรงจตุรจักรหัวลำปาง
2 อาคารสำนักงานบริษัท หลุยส์ ที เลียวโนเวนส์	13 บ้านเสานัก
3 องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.)	14 บ้านท่ากำม่วง
4 ที่ทำการชุมชนท่ามะโอ	15 บ้านท่ามะโอ
5 สำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง)	16 บ้านคำออน
6 สำนักงานบริหารธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดลำปาง	17 เอื้องคำ รีสอร์ทลำปาง
7 ถนนวัฒนธรรม หรือ ภาควัฒนธรรม	18 ท่ามะโอบูติก
8 กาดเมือง (Mejai Space)	19 บ้านอภัยภูศิริ
9 ตลาดสดเทศบาล 3 รัชฎา หรือกาดหัววัว	20 กาดพยอม
10 สะพานรัชฎาภิเศก	21 บ้านกอฟฟ้า
11 ศูนย์พัฒนาการศึกษา 5	22 คาเฟ่เด็กนาง

- แม่น้ำวัง
- เส้นทางหลัก
- เส้นทางรอง

ภูมิปัญญา

องค์ความรู้ของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท่ามะโอ

1 พ่อหนานศรี ราชบุรินทร์บ้าน คุรุภูมิปัญญาแห่งท่ามะโอ (เครื่องแกงฮังเล หรือผงมะสาหล่า น้ำพริกประดอ้ง ยางแดง ยางสีเปียน และถงฮังเล)	3 เครื่องแกงฮังเล หรือผงมะสาหล่า (บ้านลุงส่ง เสงค์คำ)	8 ช่างเงิน ช่างทอง (อุไรคำจันทร์)
2 เครื่องแกงฮังเล หรือผงมะสาหล่า (บ้านลุงคำแดง)	4 รกน้ำ พาหนะภูมิเมือง (สมาคมรอกน้ำ จังหวัดลำปาง)	9 หมอเมือง (พ่อหนานสน ประตูป่อง)
	5 สวดคอก สวดกาน คูด่านนา ต่าง ๆ เช่น คูดย คูดใส่หู ท่าคอกเอ็งผึ่งพองนี้ คูดยเทียน (วัดประตูป่อง)	10 เครื่องแกงฮังเล หรือผงมะสาหล่า และยาช้าง (บ้านวีระ)
	6 อาจารย์สมนุติ พงศ์พิยาพัทธ์ ราชบุรินทร์บ้านค่านพธิกรรณ ความเชื่อ และประเพณีปฏิบัติ ย่านท่ามะโอ (สภาท่าเกษม)	11 บ้านน้ำกำน้ำ (เรียนรู้วิถีคนเลี้ยงม้า ท่าเก๊าโฮ อานน้ำน้ำ)
	7 ช่างทำวัด หรือส่าส่าจางจอง (ส่าหนานคำ)	12 จัดสวน สวนระลอก บ้านนางนาง

ภูมิธรรม

เป็นพื้นที่ที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อ ศาสนา จารีต ประเพณี พื้นที่ที่ชาวชุมชนท่ามะโอได้ยึดถือ ปฏิบัติ ยึดโยงจิตใจ สะท้อนถึงวิถีของชุมชนในชุมชน

1 วัดประตูป่อง	11 วัดบางเหลี่ยม
2 วัดท่ามะโอ	12 ศาลเจ้าแม่สุชาดา
3 วัดกาแก้ว (ร้าง) ตู้เจ้าสุธา	13 วัดช้างต้น
4 วัดประตูป่อง	14 วัดป่าพร้าว
5 วัดเสนาเมืองนา	15 วัดป่าสักเหนือ
6 วัดดอกพร้าว	16 วัดป่าสักใต้
7 วัดดอกบัว	17 หอผีบ้านพ่อนานศรี
8 วัดศรีล้อม	18 หอผีบ้านคูนป่าสมพร เจริญชัย
9 วัดพระแก้วคอนคำ	19 หอผีบ้านท่ากำม่วง
10 วัดสุชาดาธรรม	

ภูมิวงศ์

ต้นกำเนิดวงศ์ตระกูลสำคัญ ๆ ต่าง ๆ ในย่านท่ามะโอ

- กลุ่มที่ 1 ตระกูลคำไม้

1 ตระกูลจันทรวิโรจน์ (พม่า)	7 ตระกูลศิริประยอง
2 ตระกูลไชยวงศ์	8 ตระกูลกุดวงศ์
3 ตระกูลไชยวัฒนา	9 ตระกูลจิตต์วงศา
4 ตระกูลนันทวงศ์	10 ตระกูลกนกกรรพร
5 ตระกูลนันทไชย	11 ตระกูลสิบลุง
6 ตระกูลพนันตา	
- กลุ่มที่ 2 ตระกูลนันทไชย และเจ้าราชการ

5 ตระกูลนันทไชย	12 ตระกูลกานนนิกร	13 ตระกูลอรุณ
-----------------	-------------------	---------------
- กลุ่มที่ 3 ตระกูลพ่อคำ

2 ตระกูลไชยวงศ์	16 ตระกูลสงฆาชัย
5 ตระกูลนันทไชย	17 ตระกูลศิริบุญชัย (จีน)
13 ตระกูลอรุณ	18 ตระกูลศิริ
14 ตระกูลศรีนันท (พม่า)	19 ตระกูลศรีทองสุข
15 ตระกูลวงศ์พลาพานันท์ (พม่า)	20 ตระกูลอินทร์
- กลุ่มที่ 4 ตระกูลนันทไชยบรรพบุรุษ

5 ตระกูลนันทไชย	22 ตระกูลกรรพรศิริ (พม่า)
10 ตระกูลกนกกรรพร	23 ตระกูลบุญบุตร
14 ตระกูลศรีนันท (พม่า)	24 ตระกูลสุวรรณสม
20 ตระกูลอินทร์	25 ตระกูลนันท
21 ตระกูลอรุณศรี (ภรรยาเป็นพม่า)	

ข้ามแม่น้ำวังกลับมายังชุมชนท่ามะโอ แหล่งเรียนรู้สุดท้ายแต่ไม่ท้ายที่สุดที่เราจะไปรู้จักคือ บ้านหลุยส์ ที. เลียวโนเวนส์ หรือที่คนลำปางรู้จักในชื่อสั้นๆ ว่า 'บ้านหลุยส์' เรือนปั้นหยาสไตลโคโลเนียลที่มีโดงมุขเจ็ดเหลี่ยมเป็นเอกลักษณ์หลังนี้ เคยเป็นบ้านของ หลุยส์ ที. เลียวโนเวนส์ นายห้างค้าไม้ชาวอังกฤษ ลูกชายหม่อมแอนนา ครูสอนภาษาอังกฤษให้ในหลวงรัชกาลที่ 5 หลุยส์มาสร้างบ้านหลังนี้ไว้ขณะมาทำการค้าในลำปางเมื่อปี พ.ศ. 2449 ก่อนที่จะส่งมอบให้กับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ดูแลต่อภายหลังที่ล้มปทานที่อังกฤษทำไว้กับสยามหมดลง

หลังจากบ้านถูกทิ้งร้างมาหลายปี เครือข่ายชุมชนท่ามะโอก็ได้ร่วมมือกับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ และจังหวัดลำปางในการบูรณะบ้าน และเปิดเป็นพื้นที่เรียนรู้แห่งใหม่ของเมือง ซึ่งนอกจากจะมีนิทรรศการที่บอกเล่าประวัติศาสตร์ยุคสมัยการค้าไม้ในลำปางแล้ว ลานด้านหน้ายังรองรับกิจกรรมสร้างสรรค์หลากหลายของชุมชน อาทิ ตลาดนัด การจัดเวิร์กช็อปทางศิลปะและหัตถกรรม ไปจนถึงการแสดงดนตรีโฟล์ค

ทั้งนี้นอกจากบ้านหลุยส์ ในชุมชนท่ามะโอแห่งนี้ ยังมีบ้านเก่าๆ สวยๆ และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นความภาคภูมิใจของคนลำปางอีกไม่น้อยไม่ว่าจะเป็น **บ้านเสานัก** บ้านเก่าแก่ที่มีเสาไม้สักมากถึง 116 ต้น **บ้านท่าเกี้ยว** เรือนไทยประยุกต์ที่เปิดเป็นโฮมสเตย์ **วัดประตูปอง** วัดเก่าแก่บนถนนสายวัฒนธรรมที่มีจิตรกรรมฝาผนังบอกเล่าวิถีชีวิตชาวลำปางในอดีต

รวมถึง **บ้านม้าทำน้ำ** แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับคนเลี้ยงม้าและสารัตถิรถม้าซึ่งเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้ไปจนถึงทำเวิร์กช็อปการตีเกือกม้า และความที่เจ้าของ (ว่าที่ร้อยเอก สุพจน์ ใจรวมกุล) ยังเป็นพ่อครูภูมิปัญญา เขาจึงยังจัดเวิร์กช็อปการฟ้อนเจิงและฟ้อนดาบเป็นบางวาระอีกด้วย

บ้าน หลุยส์ แอล ที เลียว โนเวนส์

หลุยส์ แอล ท็ เลียว โนวเอนส์

Louis Thomas Gunnis Leonowens

พ.ศ. 2393 (ค.ศ. 1850)
25 ตุลาคม เกิดที่เมืองลินตัน รัฐเวสต์เทิร์นออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย

พ.ศ. 2405 (ค.ศ. 1997)
หลุยส์เดินทางเข้าประเทศไทย พร้อมหม่อมแอนนาผู้เป็นแม่ ซึ่งต่อมา
เป็นพระอาจารย์ฝรั่งของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5

พ.ศ. 2410 (ค.ศ. 1867)
ไปศึกษาต่อที่ประเทศไอร์แลนด์

พ.ศ. 2424 (ค.ศ. 1881)
หลุยส์กลับมาประเทศไทยและรับราชการเป็นกัปตัน
ในกองทหารม้าหาดเล็กรักษาพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

- พ.ศ. 2427** (ค.ศ. 1884)
- หลุยส์แต่งงานครั้งที่ 1 กับคาร์โรไลน์ นอกซ์ บุตรสาวคนเล็กของเซอร์โทมัส ยอร์ช น็อกซ์ กงสุลอังกฤษประจำสยาม และภรรยา ปราง เย็น สตรีชั้นสูงชาวสยาม ทั้งคู่มีบุตรชาย 1 คนคือ โทมัส ("ยอร์ช") น็อกซ์ เลียวโนเวนส์ ซึ่งตั้งชื่อตามผู้เป็นตา และบุตรสาว 1 คนคือ แอนนาแฮร์เรียต เลียวโนเวนส์ ซึ่งตั้งชื่อตามผู้เป็นย่า
 - หลุยส์ลาออกจากกองทหารม้าหาดเล็กรักษาพระองค์ และเริ่มต้นทำงานที่บริษัทบริติชบอร์เนียว ซึ่งทำธุรกิจค้าไม้

พ.ศ. 2433 (ค.ศ. 1890)
หลุยส์สร้างธุรกิจของตนเอง รับจ้างนอกรักษาบ้านขายเบเกอร์ และผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารสังเคราะห์จากต่างประเทศ

- พ.ศ. 2439** (ค.ศ. 1896)
- หลุยส์ลาออกจากบริษัทบริติชบอร์เนียว
 - หลุยส์เริ่มทำธุรกิจร้านค้าที่เชียงใหม่ โดยรับซื้อไม้จากคนทำไม้ในท้องถิ่นและจ้างเหมาให้คนไปตัดและชักลากไม้

พ.ศ. 2439 - พ.ศ. 2441 (ค.ศ. 1896 - ค.ศ. 1898)
เริ่มสร้างบ้านหลุยส์ ซึ่งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับบริษัทบริติชบอร์เนียว

พ.ศ. 2442 (ค.ศ. 1899)
หลุยส์แต่งงานกับภรรยาคนที่ 2 ริต้า เมย์ แมคคอกซ์เลนาและเดินทาง
มาอยู่เมืองละคอน (อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปางในปัจจุบัน)

พ.ศ. 2445 (ค.ศ. 1902)
เกิดกบฏเงี้ยวเมืองแพร่ยกมาตีเมืองละคอน นายห้างหลุยส์และกองกำลัง
จากร้อยเอกฮันส์ มาร์เว็ด เยนเซน ครูฝึกตำรวจภูธรเชียงใหม่ พร้อมด้วย
กองกำลังในพื้นที่จากเจ้าบุญวาทย์วงษ์มาบิต เจ้าผู้ครองนครลำปาง
นำกำลังร่วมป้องกันเมืองละคอน (นครลำปาง) ที่บ้านหลุยส์

พ.ศ. 2447 (ค.ศ. 1904)
หลุยส์ยึดบทบาทธุรกิจค้าไม้ในเมืองละคอน แล้วเดินทางกลับอังกฤษ
โดยมอบหมายให้ผู้อื่นดูแลการบริหารธุรกิจแทน

พ.ศ. 2462 (ค.ศ. 1919)
หลุยส์ถึงแก่กรรมด้วยโรคระบาดไข้หวัดใหญ่สเปน ที่กรุงลอนดอน
ประเทศอังกฤษ โดยศพของเขาถูกฝังเคียงข้างกับภรรยาคนที่สอง
ที่สุสานบรอมพัตตันในกรุงลอนดอน

พ.ศ. 2498 - พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1955-1991)
บ้านหลุยส์ถูกใช้เป็นที่พักของผู้บริหารองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.)

พ.ศ. 2563 - พ.ศ. 2564 (ค.ศ. 2020-2021)
ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการส่งเสริม
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดลำปาง
โดยสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด
ลำปาง บ้านหลุยส์ ได้รับการซ่อมแซมและ
ปรับปรุงจนแล้วเสร็จ เริ่มเปิดให้บุคคลทั่วไป
เข้าเยี่ยมชมเต็มรูปแบบตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน
พ.ศ. 2564 จนถึงปัจจุบัน

ลำปาง ภูมิ วัฒนธรรม

เมืองแห่งการเรียนรู้
บนฐานความร่วมมือจาก

ลำปาง “เมืองผ่าน” ประโยคและมุมมองคลาสสิก ที่ถูกบทสนทนาของคนลำปาง จะมีการหยิบยกใจความนี้ขึ้นมาเรื่อยๆ นัยยะหนึ่งเพื่อสื่อถึงอดีตที่เคยรุ่งเรือง แต่กลับซบเซาด้วยพลวัตการพัฒนาที่เปลี่ยนไป การปลุกใจผู้คนชาวลำปางว่า “เราทั้งหลายไม่อาจปล่อยให้เมืองอันเป็นที่รัก” จมหายไปกับสายธารของเวลาและไม่ควรนิ่งเฉย ให้คุณค่า และโอกาสดีๆ หลุดลอยไปโดยไม่ลงมือออกแรงไขว่คว้า

หากปรับเลนส์ขยายภาพเมืองลำปางให้คมชัดยิ่งขึ้น เมืองประวัติศาสตร์ที่ผ่านเรื่องเล่ายาวนานกว่า 1,300 ปีแห่งนี้ นอกจากจะยังปรากฏร่องรอยของอดีตแต่ละยุคสมัย ถูกเก็บรักษาไว้เป็นหมุดหมายของกาลเวลา เป็นอัตลักษณ์อันเชิดหน้าชูตาของเมือง “ผู้คน พลเมืองลำปาง” คือ หนึ่งในทรัพยากรอันทรงคุณค่า ที่เป็นตั้งกำลังสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลง เพราะเมื่อย้อนกลับไปพิจารณาการพัฒนาในแวดวงต่างๆ ของภาคเหนือตอนบน หรือแม้แต่ระดับประเทศ เราจะพบเจอ ‘คนลำปาง’ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญคอยสร้างสรรค์และเป็นแกนนำอยู่เสมอ

จึงเป็นคำถามสำคัญในวันนี้ว่า ความรุ่งเรืองด้านวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่เมืองลำปาง กับความสามารถ และศักยภาพของผู้คนที่อยู่เป็นทุนเดิม จะหลอมรวม และก่อร่างสร้างกระบวนการใหม่ได้อย่างไร

ปี 2564-2565 เป็นปีที่คำถามสำคัญข้างต้น เริ่มถูกนำมาถกเถียงและเสวนา ปลูกให้เป็นวาระการพัฒนาเมืองขึ้นมาอีกครั้ง ผ่านงานวิจัย และการทำงานร่วมกันของคนลำปาง โดยมี โครงการพัฒนาเมืองลำปางสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ จากฐานภูมิทางสังคมและวัฒนธรรม (Lampang Learning City Model) ดำเนินการโดย ดร.ขวัญภา สุขคร

ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษา
นอกที่ตั้ง ลำปาง เป็นแกนกลาง โดยโครงการนี้ได้รับการ
สนับสนุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนา
ระดับพื้นที่ (บพท.) และความร่วมมือของเทศบาลนครลำปาง

สร้าง ‘ลำปางเมืองแห่งการเรียนรู้’ จากงานวิจัยและการมีส่วนร่วม

โครงการการพัฒนาเมืองลำปางสู่เมืองแห่งการเรียนรู้
จากฐานภูมิทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นชุดโครงการวิจัยที่มี
เป้าหมายสำคัญ คือ การเร่งพัฒนาระบบและกลไกพัฒนา
เมืองแห่งการเรียนรู้โดยใช้ฐานภูมิทางสังคมวัฒนธรรม
และกระบวนการมีส่วนร่วม สร้างรูปธรรมพื้นที่การเรียนรู้ของ
เมือง (Learning Space) ในย่านเมืองสำคัญของลำปาง ทั้งเพื่อ
ส่งเสริมการเรียนรู้ และยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่น กับคุณภาพชีวิต
ของคนในพื้นที่ ชุดโครงการประกอบด้วย
3 โครงการย่อย ได้แก่

- (1) โครงการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อพัฒนาเมืองแห่ง
การเรียนรู้จากฐานภูมิทางสังคมวัฒนธรรมโดยกระบวนการ
มีส่วนร่วม
- (2) โครงการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์มีชีวิต
ย่านสบตุ๋ย
- (3) โครงการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้และกระบวนการสร้าง
คุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทาง
เศรษฐกิจด้วยเส้นทางท่องเที่ยววิถีชีวิตย่านท่ามะโอ

โครงการพัฒนาเมืองลำปางสู่เมืองแห่งการเรียนรู้จากฐานภูมิ
ทางสังคมและวัฒนธรรม (Lampang Learning City) ได้รับการ
คัดเลือกจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนา
ระดับพื้นที่ (บพท.) ให้เป็น ‘ผลงานวิจัยดีเด่น’ ด้านการอนุรักษ์พัฒนาและ
จัดการภูมิปัญญา ทรัพยากรและทุนของชุมชน ประจำปี 2565

เรียนรู้ เชื่อม คน สร้างเมือง

จากภูมิหลัง สู่ ภูมิอนาคต

เครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อน
ลำปางเมืองแห่งการเรียนรู้

- Local Study 5 ภูมิวัฒนธรรม
- ประมวล และศึกษาข้อมูลท้องถิ่น
- เพื่อสร้างกลุ่มประเด็นและ
หลักคิดที่ใช้ในการออกแบบ
กิจกรรมการเรียนรู้

ระบบและกลไกเมือง
แห่งการเรียนรู้

เวทีหารือระดับเมืองเพื่อพัฒนาจินตภาพร่วม
และสร้างนิเวศการเรียนรู้ Lampang Show Case,
Lampang Talk Series, เวทีสาธารณะ

พื้นที่การเรียนรู้
และพิพิธภัณฑ์มีชีวิต สบตุ้ย

อาหารในตำนาน
พิพิธภัณฑ์เปิดบ้านเก่าเล่าความหลัง
พิพิธภัณฑ์ถนนความรู้

พื้นที่การเรียนรู้
วิถีชีวิตย่านท่ามะโอ

แผนที่วัฒนธรรม
AR-Tourism Guidebook
กิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้บ้านหุ่ยส์

Brand อัตลักษณ์
ทางวัฒนธรรมเมืองลำปาง

ภาคกองคราฟต์
ครึ่งรัชชี่ลำปาง
ตลาดนัดการเรียนรู้คน 3วัย

5 ภูมิวัฒนธรรม หลักคิดและ เครื่องมือพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้

จากเป้าหมายหลักที่ว่าด้วยการ พัฒนาระบบและกลไก การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ ชุดโครงการ Lampang Learning City ได้ใช้การศึกษาท้องถิ่น (Local Study) โดยกระบวนการมีส่วนร่วม และการพัฒนาระบบกับกลไกเมืองแห่งการเรียนรู้ ผ่านเวทีเสวนา กิจกรรมการเรียนรู้ การอบรมเชิงปฏิบัติการ อาทิ เวทีลำปาง ฟอรัม (Lampang Forum) เวทีสาธารณะ (Lampang Public Forum) กิจกรรมการเรียนรู้ 5 ภูมิวัฒนธรรม กิจกรรม Showcase กิจกรรมการจัดทำแผนที่ความรู้ และแผนที่ ทางทางวัฒนธรรม เพื่อประมวลข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆ ที่ได้มีการศึกษาค้นคว้าไว้ก่อนแล้ว รวมถึงความร่วมมือร่วมใจในการเข้ามาเป็นเครือข่ายร่วมขับเคลื่อน จากกลุ่มแกนนำชุมชน ประชาชน ชุมชน ผู้อาวุโส นักวิชาการ และพลเมืองชาวลำปาง

โดยในส่วนของการศึกษาท้องถิ่น (Local Study) เมืองลำปาง คณะวิจัยได้สังเคราะห์ออกมาเป็นแนวคิด 5 ภูมิวัฒนธรรมลำปาง ซึ่งถูกใช้เป็นแนวคิดโครงสร้างหลัก ในการเล่าเรื่อง และนำเสนอเนื้อหาของพื้นที่การเรียนรู้ ชุมชน ท่ามะโอ และย่านสบบตุย อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ภูมิหลัง ภูมิวงศ์ ภูมิธรรม ภูมิเมือง ภูมิปัญญา จากแนวคิด ทั้ง 5 ภูมิ วงเสวนาชาวลำปางได้ช่วยกันเติมเต็ม และจัดวาง รูปธรรม และกายภาพเมืองที่แสดงออกถึงคุณค่าและความหมายของแต่ละภูมิไว้ดังนี้

1. ภูมิหลัง (Local History) ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์เมือง เชื่อมสู่ประวัติศาสตร์ และความทรงจำระดับย่าน เช่น ย่านท่ามะโอ และเชื่อมโยงกับสถานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงาน มณฑลมหาสารคาม, สถานกงสุลอังกฤษ, ประตูปองแป็บ, ทำน้ำหน้ากงสุลอังกฤษ, แนวกำแพงเมืองเขาลงครึ่งสอง, วัดประตูปอง, หอระบสมัย เจ้ากาวิละ

ที่ตั้งอยู่บริเวณวัดประตูปอง, กู่เจ้าย่าสุตา กัดกากแก้ว, บริษัท บริติช บอร์เนียว, บ้านหลุยส์ ที. เลียวโนเวนส์, ทำน้ำห้าง

2. ภูมิเมือง (Dynamic Town) พลวัตเมือง

รูปธรรมพื้นที่ที่แสดงออกถึงพลวัตความเปลี่ยนแปลงสำคัญของเมือง และย่าน เช่น บ้านหลุยส์ ที. เลียวโนเวนส์, อาคารสำนักงานบริษัท หลุยส์ ที. เลียวโนเวนส์, องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.), ที่ทำการชุมชนท่ามะโอ, สำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง), กาดวัฒนธรรม, กาดมีใจ (Meejai Space), กาดหัวขัว (ตลาดริษฎา)

3. ภูมิวงศ์ (Local Intellectuals) สกฤคหบดี หรือคนสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงของเมือง

ตระกูลวรกุล, ตระกูลจันทร์วิโรจน์, ตระกูลอินต๊ะศรี, ตระกูลภรณ์ศรี, ตระกูลไชยวงศ์, ตระกูลกัลยาณมิตร, ตระกูลไชยวัฒนา, ตระกูลเทพันตา, ตระกูลนันทวงศ์, ตระกูลวรรณศรี, ตระกูลบุญบุตร, ตระกูลไกรวงศ์, ตระกูลหนันไชย

4. ภูมิธรรม (Religious and traditional beliefs) ความเชื่อและศาสนา

วัดประตูปอง, วัดท่ามะโอ, วัดกากแก้ว (ร้าง) กู่เจ้าย่าสุตา, วัดประตูปองฝั่ง, วัดแสงเมืองมา, วัดดอกพร้าว, วัดดอกบัว, วัดพระแก้วดอนเต้า, วัดผาป่อง, วัดช่างแต้ม, วัดป่าพร้าว, วัดปงสนุก

5. ภูมิปัญญา (Local Wisdom) ภูมิปัญญาท้องถิ่น

แกงฮังเล แกงสี่เปี่ยน และผงฮังเล, รถม้า พาหนะคู่เมืองลำปาง, ประชาชนชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาแห่งท่ามะโอ (ปราชญ์ นานาศรี วรรณศรี), พิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณีปฏิบัติและตำราโหราศาสตร์แห่ง ท่ามะโอ (อาจารย์สมมุติ พงศ์ปิยาพัทธ์), ช่างทำวัด หรือสล่าสร้างจอบ, ช่างเงิน ช่างคำ, สวยดอก สวยกาบ

2 พื้นที่การเรียนรู้ และแบบดัดลักษณะเมืองลำปาง

จากการค้นคว้า ประมวลและสังเคราะห์ท้องถิ่นศึกษา (Local Study) ได้ข้อสรุปเป็นแนวคิด 5 ภูมิวัฒนธรรม เมืองลำปาง สูการขับเคลื่อนพัฒนาแนวคิดและความร่วมมือ ผ่านวงเสวนา Lampang Forum และการประชุมร่วมกับหน่วยงาน อาทิ สำนักงานจังหวัดลำปาง และเทศบาลนครลำปาง เพื่อนำข้อเสนอที่ได้จากการวิจัยสู่การเป็นนโยบายของท้องถิ่น ทั้งวิสัยทัศน์และแผนจังหวัด “ลำปางเมืองแห่งการเรียนรู้ สร้างสรรค์ น่าอยู่ ยั่งยืน” และยุทธศาสตร์ กับแนวทางการพัฒนาเมืองลำปางในระดับเทศบาล “ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยเพื่อไปสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ และคนคุณภาพ (City of learning and quality people)” ภายใต้วิสัยทัศน์ “เมืองลำปางเป็นบ้านที่มีความสุขของคน” “A happy home for all”

การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ และยกระดับผลิตภัณฑ์ทาง วัฒนธรรม ถือว่าเป็นหนึ่งในผลลัพธ์เชิงรูปธรรมของงาน วิจัย Lampang Learning City ที่ช่วยขับเคลื่อนภาพ การผลักดันเมืองแห่งการเรียนรู้ให้แจ่มชัด และยกระดับศักยภาพเดิมให้โดดเด่น เป็นที่รู้จัก ผงวกเข้ากับเสริมกำลังบุคลากรภายในพื้นที่ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ การร่วมจัดนิทรรศการ และกิจกรรมสร้างสรรค์หลายรูปแบบ เช่น การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ (Learning Space) แผนที่และเส้นทางพิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านสบบตุย ซึ่งได้รับความร่วมมือจากคนในย่านร่วมกันออกแบบ

ระบุคุณค่า สร้าง Storytelling พิพิธภัณฑกินได้อาหารในตำนาน, พิพิธภัณฑเปิดบ้านเก่าเล่าความหลัง, พิพิธภัณฑถนนความรู้ การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยววิถีชีวิตย่านท่ามะโอ เช่น กิจกรรมจัดทำข้อมูล 5 ภูมิวัฒนธรรม ย่านท่ามะโอ แผนที่วัฒนธรรม AR-Tourism Guidebook กิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ และกิจกรรมเสวนาช่วงฉายา, นิทรรศการหมุนเวียน ณ บ้านหลุยส์ การต่อยอดการเยี่ยมชมผ้าสี่ครั้ง จัด Workshop ครึ่งรักษ์ลำปาง ให้กับผู้ประกอบการและผู้คนที่สนใจได้เรียนรู้ การเยี่ยมชมธรรมชาติและสี่ครั้งจากผู้เชี่ยวชาญ การเสริมพลังร่วมสร้างแบบดัดลักษณะท้องถิ่น “กาดกอง คร้าฟต์” ณ กาดกองต้า ร่วมกับแกนนำผู้ประกอบการหัตถกรรม และศิลปินคนรุ่นใหม่

เพราะทุกคนคือ ตัวจริงในงานพัฒนาเมือง

- 3 หัวใจสำคัญของงานวิจัย Lampang Learning City คือ 1. กลยุทธ์การผสมผสานพลัง เชื้อเชิญผู้คนมาร่วมคิด ค้นหา และสร้างบทสรุปกรอบการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้บนฐานทุนเดิมของเมือง และสร้างเวทีกับวาระความร่วมมือ ทั้งระดับ หน่วยงานรัฐ ระดับผู้ประกอบการ และระดับชุมชน 2. เติมเต็มและต่อยอดบนฐานการขับเคลื่อนเดิม ที่มีอยู่แล้ว เพื่อยกระดับและขับเคลื่อนงานที่มีอยู่ ให้ชัดเจน 3. จัดวางให้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นดังเครื่องมือ เป็นเพื่อนที่คอยออกแรงสนับสนุน ตอบโจทย์พื้นที่ และเป็นเป้าหมายคนทุกกลุ่มที่เป็นเจ้าภาพการทำงาน และเป็นตัวจริงของการขับเคลื่อนมุ่งสร้างพลเมือง ลำปางเพื่อร่วมกันเป็นกำลังพัฒนาเมือง

ติดตามการทำงานของ Lampang Learning City ได้ที่ <https://www.facebook.com/Lampanglearningcity>

ลำปาง

เสน่ห์ เมืองรอง

หลังจากนี้เชื่อว่าการท่องเที่ยวไทยจะพลิกโฉมไปอีกขั้นหนึ่งด้วยพลังของคนไทยด้วยกันเอง เนื่องจากผู้คนโหยหาการออกจากบ้านเพื่อเดินทาง และรับประสบการณ์ใหม่ๆ หลังจากที่ต้องเก็บกักตัว และเคร่งเครียดกับสถานการณ์โควิดมาเกือบสามปี ความรู้สึกอยากผ่อนคลายจึงก่อให้เกิดให้การเดินทางท่องเที่ยวฟื้นตัวขึ้นมาใหม่ในอัตราเร่งที่ทุกเที่ยวบินถูกจองเต็มทุกไฟล์ทอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศที่ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี เพราะการเดินทางไปเที่ยวต่างประเทศยังไม่สะดวกนักทั้งปริมาณเที่ยวบิน และจากการเข้มงวดของการเปิดรับจำนวนนักท่องเที่ยวจากมาตรการเฝ้าระวังต่างๆ ที่ถูกกำหนดขึ้น (แต่น่าสังเกตว่าสายการบินต่างชาติเริ่มเปิดรับสมัครลูกค้าคนไทยเป็นจำนวนมากแล้ว นั่นแสดงว่า การเดินทางสู่ทุกเป้าหมายกำลังจะกลับมาใหม่)

สำหรับการที่นักท่องเที่ยวคนไทยหันมาเที่ยวในประเทศมากขึ้น ถือเป็นเรื่องน่ายินดีในสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศที่ค่อนข้างเปราะบางอยู่เวลานี้ และนับเป็นการช่วยชาติอีกทางหนึ่ง เพราะการท่องเที่ยวจะช่วยกระจายรายได้แบบพุ่มพวงทั่วถึง ช่วยเศรษฐกิจฟื้นตัวได้เร็ว และเงินตราก็ไม่รั่วไหลให้เสียคุณ

แต่น่าจับตา คือ การเดินทางของนักท่องเที่ยวคนไทยออกสู่เมืองรองจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศในปี พ.ศ. นี้มีหลายจังหวัดอยู่ในเช็คลิสต์ที่ต้องไปเยือนมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งดูได้จากโปรแกรมทัวร์ที่เริ่มมีการใส่แหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ของเมืองรองออกมาให้เห็นทุกภาคในประเทศ ที่เป็นเช่นนั้นพอจะอนุมานได้หลายสาเหตุ เช่น นักท่องเที่ยวคนไทยที่เป็นกลุ่มหลักในเวลานี้เริ่มสนใจเสน่ห์ของแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ซึ่งอาจถูกกระตุ้นมาจากนักรีวิว หรือ Influencer ที่แข่งขันกันหา content ที่แตกต่างน่าสนใจตลอดช่วงเวลาที่ผู้คน

ถูกกักตัวจากสถานการณ์โควิดมานาน พอถึงเวลาเป่านกหวีดปล่อยตัวเป็นอิสระ การออกไปท่องเที่ยวจึงเหมือนถูกจุดพลุขึ้นอีกครั้ง แต่ครั้งนี้เมืองที่เคยถูกเรียกว่าเมืองรอง ก็จะได้รับโอกาสทองงามๆ ในการทำเมืองรองของตนเองให้เป็นเมืองรองที่ใครมาแล้วก็อยากกลับมาอีก ใครมาแล้วก็อยากไปบอกต่อ

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การจะชิงชัยคว้าสุดยอดความนิยมจากการเป็นเมืองรองให้ไปอยู่ในใจผู้คนได้นั้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้ชั่วพริบตา แต่ต้องผ่านกระบวนการออกแบบเมืองอย่างมียุทธศาสตร์ การรู้จักใช้ต้นทุนที่มีเหนือกว่าเมืองท่องเที่ยวใหญ่ๆ ที่เกือบไม่มีแล้วให้เป็นประโยชน์ เช่น การยังได้ประสบการณ์จากคนในท้องถิ่นที่มีความเป็นมิตรสูงทั้ง

ภาษากายและภาษาถิ่นที่ไพเราะ การมีน้ำใจหยิบยื่นให้จากใจจริง การที่ยังมีย่านการค้าเก่าแก่และอาคารบ้านเรือนถึงจะเก่าด้วยกาลเวลาแต่ยังถูกเก็บรักษาไว้พร้อมๆ กับการมีสภาพของเมืองที่สะอาดสงบร่มรื่น มีบรรยากาศที่ดี ได้ความรู้สึกปลอดภัยสบายใจ และหากเมืองรองนั้นๆ มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สามารถรอดได้ หรือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่แม้อาจจะเพิ่งถูกค้นพบใหม่แต่ได้รับการพิทักษ์และจัดระเบียบการเข้าชมไว้อย่างดี การได้เห็นสิ่งเหล่านี้ก็นับว่ามากพอแล้วสำหรับการท่องเที่ยวโฉมใหม่ที่ผู้คนในยุคใหม่ต้องการแบบไม่มากไม่น้อย พอดีๆ

ส่วนการจะพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนต่อไปนานๆ โดยไม่เสียตัวตนอันเป็นเสน่ห์เมืองรองที่นักท่องเที่ยวแสวงหา จำเป็นที่คนในเมืองนั้นๆ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนที่อาศัยบ้านมาสร้างแผนยุทธศาสตร์ด้วยกัน โดยเฉพาะการส่งเสริมอาชีพให้เกิดขึ้นได้จริง เพื่อดึงดูดคนรุ่นใหม่ที่มีพรสวรรค์ในด้านต่างๆ ให้กลับบ้านมาร่วมสร้างเมืองอย่างที่ต้องการไปด้วยกัน

September, 2022

จากปก : เป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังวิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง จ.ลำปาง ภาพนี้อยู่บนส่วนที่เรียกว่า 'คอซอง' ซึ่งวาดเป็นเรื่องเกี่ยวกับกษัตริย์ชาดก พุทธประวัติ และพรหมจักร หรือเรื่องรามเกียรติ์ เชื่อว่ามีอายุระหว่าง พ.ศ.2000 - 2100

วิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นอาคารโถงขนาดประมาณ 7.5 X 21 เมตร สูง 7 เมตร

อ้างอิงจากเว็บไซต์ของรัฐบาล <https://cnuu.to/phzCB>

We Citizens

ผลิตโดย

โครงการการขับเคลื่อนผลงานวิจัยผ่านการสื่อสารสาธารณะ เพื่อพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (WeCitizens)

สนับสนุนโดย

หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) และสมาคมเพื่อออกแบบและส่งเสริมการมีพื้นที่สาธารณะ และพื้นที่สีเขียว Greening Up Public Space

หัวหน้าโครงการ
สามารถ สุวรรณรัตน์

บรรณาธิการ
บพทล พงษ์สุขภาว

เรื่องเล่าจากผู้คน (เสียงลำปาง)

บพทล พงษ์สุขภาว
จิรัฐ ประเสริฐทรัพย์
ปิยะลักษณ์ นาคะโยธิน
ธิตินัดดา จินาจันทร์
สามารถ สุวรรณรัตน์

ถ่ายภาพ
กรินทร์ มงคลพันธ์
wswจณี นันทจิววัฒน์

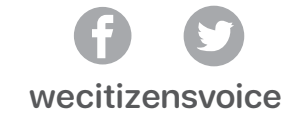
ออกแบบปก/รูปเล่ม
สังวรณ์ หอชัยดิวงษ์

อินโฟกราฟิกส์
etceen studio

วิดีโอ
ธณิศ กิรติปลา
วัชรพันธ์ ปัญญา
เอกรินทร์ นันปิตตา

สีน้ำ
รณศ มณีศรี 15.28studio

ประสานงาน
ลลิตา จิตเมตตามริสุทธิ์

หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)
สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)

ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ กรอบการวิจัย
"การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City)"
รศ.ดร.ปุ่น เทียงบุรณธรรม รศ.ดร.ศุภวัฒน์นกร วงศ์ธนวุ
ดร.สมคิด แก้วทิพย์ รศ.ดร.อวิวิธรรณ เด่นไพบุลย์

สมาคมเพื่อการออกแบบ
และส่งเสริมการมีพื้นที่สาธารณะ
และพื้นที่สีเขียว
GREENING UP PUBLIC SPACE

We
Citizens